SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2023-02-09
Stockholm

Mål nr
M 11988-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-09-15 i mål nr M 8905-19, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart
1. Sigtuna kommun

Ombud: Advokat K.H

2. Swerock AB, 556081-3031

Ombud: Advokaterna C.H och E.N

Motpart
1. Länsstyrelsen i Stockholms län

2. E.B

3. I.C

4. Å.F

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 **E-post**: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

5. C.G.B

6. G.K

7. M.B

8. M.W

9. Å.W
Ombud: ME.W

10. ME.W

SAKEN
Tillstånd till bergtäkt, bortledande av grundvatten m.m. inom fastigheten X i Sigtuna kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att villkor 9 och 12 upphävs samt att villkor 23 ges följande lydelse:

23. Samtliga fastighetsägare med dricksvattenbrunnar inom 1 km från verksamhetsområdets gräns ska innan verksamheten påbörjas erbjudas provtagning av vattenkvaliteten i brunnarna.

Om tillgången till vatten eller vattenkvaliteten påverkas till följd av verksamheten ska bolaget ersätta fastighetsägarna med nya brunnar med likvärdig vattenkvalitet.

2. Swerock AB ska utge ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen till Å.F med 9 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Mark- och miljööverdomstolens dom till dess betalning sker.

_____

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Sigtuna kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med undanröjande av mark- och miljödomstolens dom, utom såvitt avser rättegångskostnader, i första hand ska avvisa Swerock AB:s ansökan och i andra hand avslå ansökan.

Swerock AB har motsatt sig Sigtuna kommuns överklagande. Bolaget har för egen del yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på så sätt att villkor 9 och 12 upphävs i sin helhet och att villkor 23 ges följande lydelse:

”Samtliga fastighetsägare med dricksvattenbrunnar inom 1 km från verksamhetsområdets gräns ska innan verksamheten påbörjas erbjudas provtagning av vattenkvaliteten i brunnarna.

Om tillgången till vatten eller vattenkvaliteten påverkas till följd av verksamheten ska bolaget ersätta fastighetsägarna med nya brunnar med likvärdig vattenkvalitet.”

För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att den ansökta verksamheten kräver dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845) har bolaget yrkat att dispens enligt 14 § artskyddsförordningen från förbuden i 4 § artskyddsförordningen respektive dispens enligt 15 § artskyddsförordningen från förbuden i 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen ska meddelas.

Sigtuna kommun har motsatt sig bolagets yrkanden.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillstyrkt bolagets yrkanden såvitt avser villkor 9, 12 och 23. Länsstyrelsen har, för det fall domstolen anser att dispens krävs, avstyrkt yrkandet avseende dispens enligt 14 § artskyddsförordningen och tillstyrkt yrkandet om dispens enligt 15 § artskyddsförordningen.

M.B, M.W I.C, M.K, C.G.B och **E.B** har motsatt sig Swerocks yrkanden och tillstyrkt kommunens yrkanden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Sigtuna kommun har åberopat i huvudsak samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg och förtydliganden.

De brister som finns i utredningen i fråga om förekomst av arsenik, påverkan på sumpskogar och Esko-området, samt in- och utfartsvägens påverkan på naturvärdena är så väsentliga att de utgör hinder mot prövningen av tillståndsansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen och utredningen i övrigt når inte upp till minimikraven och ansökan ska därför i första hand avvisas.

När det gäller frågan om behovet av en ny täkt har förhållandena ändrats i tiden efter att mark- och miljödomstolen meddelade dom. Tillståndet för bergtäkten Laggatorp/Arlanda har förlängts från den 1 juni 2022 till den 1 april 2042 och uttaget har utökats från maximalt 750 000 ton/år till 1 000 000 ton/år (under överprövning i mark- och miljödomstolen). Tillståndet för bergtäkten Brokrossen har förlängts från den 1 juni 2028 till den 1 januari 2052 och uttaget har utökats från maximalt 250 000 ton/år till 1 300 000 ton/år. Slutligen har det tillkommit en bergtäkt i norra delen av Stockholms län, Norrhall, som fått tillstånd till den 30 maj 2052 för ett uttag om totalt 7 000 000 ton, maximalt 600 000 ton/år. Den prognos om framtida behov som bolaget hänvisar till är en gammal prognos. Situationen har också förändrats när det gäller bostadsbyggande generellt.

Kommunen antog en ny översiktsplan den 19 maj 2022. I en översiktsplan redovisas kommunens långsiktiga planering av markanvändningen och planen innebär även en information till kommunens invånare om vad som gäller. Även om en översiktsplan inte är bindande ska den enligt praxis få stor betydelse vid prövningen av enskilda ärenden. Kommunens översiktsplan är preciserad och väl underbyggd och ska därför tillmätas stor betydelse vid prövningen i detta mål.

Av översiktsplanen framgår bl.a. följande: En utspridning av verksamheter öster och norr om Arlanda ska undvikas på grund av en svag infrastruktur, markanspråk för Arlanda flygplats framtida utbyggnad samt höga natur- och kulturmiljövärden. För en

bibehållen landsbygdskaraktär ska etablering av ytkrävande verksamheter och handel med skrymmande varor koncentreras till i översiktsplanen utpekade områden för verksamheter. Inga ytterligare deponier, berg- och grustäkter ska etableras i kommunen och inte heller höga eller starkt landskapsförändrande insamlingar av avfall för återbruk. Verksamhetsområde och nya verksamhetsetableringar ska undvikas på mark kategoriserad som landsbygd och natur och friluftsliv i mark- och vattenanvändningskartan. Detta gäller särskilt norr och öster om Arlandas flygplatsområde och markanspråk med anledning av bristande infrastruktur och höga natur- och kulturmiljövärden. (Se s. 18, 20 och 61 i Översiktsplan för Sigtuna kommun 2022.)

Området Arlanda-Märsta pekas i översiktsplanen ut som den regionala stadskärnan. All utveckling ska ske inom dessa gränser. Landsbygden ska enligt översiktsplanen lämnas orörd, ingen ändring ska ske avseende markanvändningen där. Kommunen har även fått andra förfrågningar om etablering av täktverksamhet och kommunen måste då ta hänsyn till principen om likställighet. Kommunen har stora problem med den ökade trafiken kring Arlanda. Tillgängligheten till Arlanda får inte påverkas negativt av nya verksamheter. Ökade transporter kommer att försvåra utbyggnaden av Arlanda stad enligt antagna detaljplaner och försvåra den redan dåliga framkomligheten. Trafikverket har uttryckt oro för riksintresset för kommunikation och förklarat att det ankommer på kommunen att tillse att Arlanda säkras inom ramen för översiktsplaneringen samt i ärenden om detaljplan och bygglov. Därför har inga nya områden för täkter pekats ut i översiktsplanen. I stadskärnan och i Rosersberg har områden pekats ut för verksamheter. Täkten ligger inom markanspråket för Arlanda.

Den anslutningsväg som nu är bolagets förstahandsalternativ har inte redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Denna brist i underlaget har inte avhjälpts genom den naturvärdesinventeringen som gjorts senare. Vägens hela sträckning ligger inom ekologiskt särskilt känsligt område (Esko). Kommunen motsätter sig båda vägalternativen eftersom inget av dessa är lämpliga. Vägdragningen kräver anmälan eller tillstånd avseende vattenverksamhet. Det måste ske en samordnad prövning.

Av kommunens totala yta har 31 procent pekats ut som Esko. Det utpekade området som är aktuellt i målet är dock av begränsad omfattning och högst relevant i förevarande prövning. Verksamhetsområdet ligger i sin helhet inom det utpekade ekologiskt särskilt känsliga området i en s.k. buffertzon och i direkt anslutning till områdets kärnområden. Buffertzonerna är minst lika viktiga som kärnområdena och inom brytområdet finns hällmarksskog med solexponerade gamla tallar och död ved med stor betydelse för områdets naturvärden.

Bolaget har inte visat att den grundvattensänkning som kommer att ske inte kommer att påverka sumpskogarna negativt. Bolaget har påstått att genomförd sticksondering visar att sumpskogarna i ekologiskt särskilt känsliga områden har en tät botten och därför inte påverkas av grundvattensänkningen. Metoden är dock inte vetenskapligt redovisad. Bristerna i utredningen läks inte genom det allmänt hållna villkoret om att kontroll av grundvattennivån ska ske vid närliggande sumpskogar, villkor 22.

Bergtäkten kommer med all sannolikhet innebära att tjädern försvinner från trakten. Områden som avses i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen kommer enligt ansökan tas i anspråk för verksamhetsområdet samt in- och utfartsvägen. Det är de sammanlagda effekterna på de berörda områdena som ska bedömas. Den sammanlagda påverkan från verksamheten är av den omfattningen att förbudet i 4 § första stycket 2 och 4 artskyddsförordningen aktualiseras. Ansökan ska avslås eftersom artskyddsdispens krävs för tjäder. De brister i utredningen som finns i fråga om förekomsten av tjäder kan inte läkas genom villkor 9 och 12 i mark- och miljödomstolens dom. Den skyddsåtgärd som regleras i villkor 12 säkerställer inte den kontinuerliga ekologiska funktion som krävs för att tillgodose tjäderns behov. I fråga om buller anser kommunen att all trafik bör mätas, inte bara trafiken från täkten. Följden av att bolaget inte har utrett hur buller från den sökta verksamheten påverkar tjäderpopulationen inom och utanför verksamhetsområdet är att ansökan ska avslås.

Ornitologen A.E har under oktober 2022 utfört två kompletterande fältbesök inom det sökta verksamhetsområdet samt längs med och i anslutning till den tilltänkta in- och utfartsvägen. Enligt utlåtandet kan det inte uteslutas att verksamhetsområdet eller direkt angränsade områden hyser en spelplats och slutsatsen

är att det med stor sannolikhet finns en oupptäckt spelplats inom inventeringsområdet. Att den inte hittats betyder att inventeringen får anses ofullständig. Inventeringen avser ett område som är mycket stort, ca 350 ha. För att täcka av ett område av den storleken krävs flera samtidiga inventerare vid varje inventeringstillfälle. Av utlåtandet framgår också att tjädern lokalt kommer att påverkas negativt av en etablering av bergtäkten. Inom verksamhetsområdet samt i området kring den kommer det inte finnas livsförutsättningar för tjädern.

De undersökningar som gjorts avseende arsenik är inte tillräckliga. Erfarenheten i kommunen är att det kan förekomma arsenikstråk som är svåra att upptäcka. Det bekräftas av SGU:s ansökan om forskningsmedel till Stiftelsen Bergteknisk Forskning att mycket höga koncentrationer av arsenik har upptäckts i fina fraktioner av bergkrossballast producerat i Arlandaområdet, upp till drygt 500 ppm.

Kommunen ifrågasätter bolagets påstående att det inte går att mäta vattennivåerna på enskilda brunnar. Om bolaget inte kan efterleva villkoret ska ansökan avvisas eller avslås. Vad gäller villkor 23 i mark- och miljödomstolens dom saknas det utredning som visar att det är möjligt att ersätta fastighetsägarna med nya likvärdiga brunnar.

Vidboån är en vattenförekomst i VISS (Vatteninformationssystem Sverige). Bolaget har inte utrett den sökta verksamhetens påverkan på miljökvalitetsnormerna.

Swerock har utöver vad som framgår av mark- och miljödomstolens dom anfört följande.

Båda vägalternativen är fortfarande aktuella. För det fall domstolen finner att det inte finns förutsättningar att godta in- och utfart mot väg 273, som är bolagets förstahandsalternativ, ska domstolen pröva det tidigare alternativet med in- och utfartsväg mot väg 858.

Behovet av ballastmaterial är fortsatt stort, samtidigt som tillgången på högkvalitativt bergmaterial är begränsat. Täkter har tvingats stänga på grund av för höga halter arsenik. Det går inte att klargöra behovet av ballastmaterial i regionen endast genom

att titta på tillståndsgivna volymer eftersom kvaliteten på berget, möjliga användningsområden, miljöpåverkan från transporter etc. måste beaktas.

Kommunen kan inte besluta i översiktsplanen om att det inte ska tillåtas några nya bergtäkter inom kommunen. Det ligger utanför kommunens kompetens. Även om det inte finns några utpekade områden i översiktsplanen så är det inte förbjudet med etablering av täkter inom kommunen. Det kommer att finnas ett behov av material från bergtäkter i området. Om inte tillstånd till täkten ges kommer material att behöva transporteras från andra län vilket kommer att innebära längre transporter och större miljöpåverkan.

Trafikverket har fattat beslut om att den nya vägdragningen mot väg 273 kan tillåtas. Det som anges i riksintressepreciseringen om behovet av en fjärde rullbana blir aktuellt först 2070 och då är bergtäkten avslutad sedan länge.

Verksamheten kommer att bedrivas utanför det område som innehåller kärnvärden för Esko och dessutom bedöms inte kärnvärdena påverkas av verksamheten. Kring Vidboån kommer ingen avverkning att ske. Det kommer inte krävas något anläggningsarbete i vatten, t.ex. kulvertering. Någon anmälnings- eller tillståndspliktig vattenverksamhet är därför inte aktuell.

Det finns inga belägg för att tjäder påverkas negativt av buller. Det är inte ovanligt att tjäderlekar flyttar. De utredningar och inventeringar som bolaget gjort visar entydigt att den ansökta verksamheten kan bedrivas utan att träffas av förbudsbestämmelserna i artskyddsförordningen. En ytterligare fågelinventering har utförts under våren/sommaren 2022. De tjäderspelplatser som tidigare observerats i några av inventeringarna har visat sig inte längre vara aktiva. Det påträffades inga lekande tjädrar alls inom inventeringsområdet och det fanns inte heller några andra tecken på att tjäderlek förekommer inom området. Detta bevisar att de spelplatser som tidigare har observerats endast har varit tillfälliga och inga större spelplatser som är särskilt viktiga för ett större upptagningsområde för tjäder. Verksamheten kommer inte att påverka tjäderns bevarandestatus. Det naturliga utbredningsområdet för tjädern är Europa och stora delar av Asien.

Som skäl för att meddela dispens enligt 14 § artskyddsförordningen, om domstolen anser att det behövs, åberopas följande. Det finns inte någon annan lämplig lösning då berget måste brytas där det finns. Dispensen försvårar inte upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arternas bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Dispens behövs med hänsyn till det allmänna behovet av högkvalitativt bergmaterial inom avsättningsområdet, vilket får anses utgöra ett överskuggande allmänintresse.

Som skäl för att meddela dispens enligt 15 § artskyddsförordningen, om domstolen anser att det behövs, åberopas följande. Det finns inte någon annan lämplig lösning då berget måste brytas där det finns. Dispensen försvårar inte upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arternas bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Villkor 9 och 12 har inte diskuterats under huvudförhandlingen eller under handläggningen i mark- och miljödomstolen. Villkoren är utformade efter en annan verksamhets förutsättningar. De är oskäliga och dess utformning kommer att begränsa bolagets verksamhet på ett konkurrensbegränsande sätt. Villkoren är varken tillräckligt förutsägbara eller precisa för att bolaget ska kunna efterleva villkoren. Det saknas också skäl att begränsa redan innehållna villkor. Villkoren strider mot de krav på rimlighetsavvägning som ska göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Det aktuella området är redan mycket bullerutsatt på grund av annan närliggande bergtäkt, flera avfallsanläggningar, en motorbana och Arlanda flygplats som grannverksamheter. Täkten som sådan kommer därför inte att påverka tjäderns tillvaro. Ett villkor om att mätning ska ske vid närliggande tjäderspelplats är omöjligt att innehålla eftersom en tjäderspelplats i praktiken kan uppstå varsomhelst runt täktområdet. Villkoren inskränker tillståndet eftersom bolaget inte kommer att kunna producera den mängd material som tillståndet medger under resten av året. Villkoren är inte heller miljömässigt motiverade.

Det finns inte någon risk för påverkan på sumpskogar med anledning av grundvattensänkningen och om det kan anses föreligga en sådan risk är den försumbar. Av den genomförda sticksonderingen av sumpskogarna får det anses klarlagt att en avsänkning av grundvattennivån i berget i den planerade täkten inte kommer att

påverka fuktigheten i sumpskogarna eftersom det saknas hydraulisk kontakt mellan nederbördsvatten i sumpskogarna och grundvattnet i berget.

Resultaten av tidigare bergartskartering bekräftades under hösten 2022 av utförda undersökningar som gjorts på djupet ned till planerad schaktbotten genom fem kärnborrhål. Vid utförandet av kartering i fält har borrkärnorna analyserats för varje meter. Då ca 200 meter borrkärnor har tagits upp har detta resulterat i totalt 205 analyser gjorts med handhållen XRF, Ingen av analyserna har påvisat arsenikhalt utöver detektionsgränsen. Från borrkärnorna har 27 representativa samlingsprover analyserats i labb. Endast ett av proverna påvisade arsenikhalt utöver detektionsgränsen. Detta prov har bedömts som lokalt begränsat.

Villkor 23 är oskäligt och inte praktiskt möjligt att innehålla. Bolaget saknar möjlighet att kontrollera vattennivåerna i de enskilda brunnarna. Vattennivåerna varierar ständigt beroende på hur respektive fastighetsägare brukar vattnet. Villkoret saknar relevans för bedömningen av eventuell påverkan på de enskilda brunnarna, där vattenkvalitén bör vara det som man tar fasta på. Bolaget har istället föreslagit att mätning av grundvattennivåer ska göras i rör installerade mellan täkten och de närmast belägna brunnarna. Här kan relevanta mätningar göras då eventuella nivåförändringar är kopplade till täktverksamheten.

Länsstyrelsen har i huvudsak anfört följande. Det finns fortfarande ett behov av högkvalitativt bergmaterial. I samband med granskning av detaljplaner kring Arlanda stad har det funnits en oro för trafikökningar. Länsstyrelsen, som har till uppgift att bevaka riksintressena, har valt att inte ingripa i samband med prövningen av dessa. Länsstyrelsen har valt att inte heller ingripa i den här processen men förstår att kommunen har en besvärlig situation i fråga om trafiken.

Fågelinventeringen som gjorts under 2022 har gjorts i rätt tid för tjäderspel och inga tjädertuppar observerades. Detta är ett starkt stöd för att det inte finns en aktiv spelplats i området. Länsstyrelsen ifrågasätter inte inventeringens slutsats vad gäller spelplats för tjäder och har heller inga invändningar mot bedömningen av påverkan på kontinuerlig ekologisk funktion för övriga observerade fågelarter.

Å.F har anfört följande. Bullerskydd borde finnas nära bullerkällan. Skyddsvallen i söder är felplacerad. Den kommer inte att utgöra ett skydd för de boende. Den ligger på för låg höjd för att göra nytta. Som närboende kan man ha överseende med buller en vecka eller ett år. Men man vill inte ha bullerpåverkan nattetid och inte vid sitt boende under 20 år.

I.K och **M.K** har hänvisat till tidigare yttranden och tillagt följande. De närboende vill inte leva med fler bullerstörningar än de som redan finns. De vill inte ha en bergtäkt utmed vägen. De ifrågasätter Swerocks besked att de ska sänka och leda bort grundvattnet ned till +13,5 m.ö.h. och med maximalt 47 l/s och samtidigt inte ta ansvar för det som finns utanför gränsen på en km. Swerock har under alla förhandlingar envist hävdat att de tar ansvar för täktområdet, men inte utanför gränsen. Deras krav på oberoende kontrollborrhål har ej fått gehör. Enligt mark- och miljödomstolens dom har Swerock rätt att pumpa bort maximalt 494 064 000 liter rent grundvatten under tillståndsperioden på 20 år. Detta med en mycket trivial kontroll och inga kontrollborrhål som referens innan verksamheten påbörjas utanför gränsen en km. In- och utfarten till väg 858 bör anpassas och byggas så att varken in- eller utfart ska kunna ske från eller till Upplands Väsby med lastbil. Persontransport och intransport vid verksamhetsstarten bör förstärkas med en lämplig tidsperiod t.ex. max tre månader efter verksamhetsstart. Efter utgången av tidsperioden bör anslutningen till väg 858 helt upphöra.

M.B och **M.W** har hänvisat till vad de anfört tidigare och tillagt följande. Om inte mätningar i de enskilda dricksvattenbrunnarna görs kommer det bli svårt för fastighetsägarna att hävda och kunna bevisa att verksamheten vid bergtäkten har åsamkat en försämring av vattentillgång. Även dricksvattenbrunnar längre bort än 1 km kan komma att påverkas av bergtäktsverksamheten. Kontroll av föroreningshalten i grundvattnet bör därför även avse Kimstalunds gemensamma grundvattentäkt. Som boende nära Arlanda är de kraftigt påverkade av flygbuller samtidigt som flygplatsen drar stora volymer bulleralstrande tåg- och fordonstrafik.

C.G.B och **E.B** har anfört följande. Det finns stora brister i den utredning som gjorts angående väg 858 och de motsätter sig kraftigt att in- och utfart till täkten ska kunna ske på väg 858. Den skylt som Swerock ämnar sätta upp vid utfart till 858, att högersväng är förbjuden, är verkningslös. De underkänner även Trafikverkets yttrande om vägens beskaffenhet. I yttrandet kan man läsa att väg 858 har förhållandevis goda siktförhållanden och framkomlighet. Denna beskrivning av vägen kan endast hänföra sig till den del av vägen som sträcker sig norrut från bergtäkten och fram till närmaste korsning. (ca 1 km). Denna del av väg 858 var tidigare en 90-väg och bredare än övriga delar av väg 858. Väg 858 söderöver är mycket kurvig och har dåliga siktförhållanden. Längs vägen söderöver finns ett flertal busshållplatser, ingen vägren och dåliga siktförhållanden. Barn och andra resenärer står helt oskyddade i väntan på bussen. Sista sträckan av väg 858 innan man når Upplands Väsby är en trång allé. Transportfrågan är inte bara ett problem för dem som bor inom 1 km från täkten utan givetvis för alla som bor längs väg 858. De boende kring den tilltänka bergtäkten känner stor oro över den sänkning av grundvattennivån som det kommer att innebära när stora mängder grundvatten kommer att pumpas ut under tillståndstiden på 20 år. Även de som bor ca 2 km från bergtäkten ingår i någon form av kontrollprogram. De har investerat i bergvärmeanläggningar och har egna brunnar och är helt beroende av att dessa kommer att fungera även i framtiden. Swerock borde åläggas att avsätta pengar/lämna garantier för att de inte ska lämnas skadeståndslösa den dag som problem uppstår.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Miljökonsekvensbeskrivningen och övrig utredning

Sigtuna kommun har gjort gällande att miljökonsekvensbeskrivningen och övrig utredning som utgjort underlag för prövningen är så bristfälligt att ansökan ska avvisas. Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att göra en annan bedömning än den som mark- och miljödomstolen gjort. Det finns alltså inga skäl för att avvisa ansökan om tillstånd till bergtäkt på grund av bristande underlag.

Lokaliseringen

Behovet

Bolaget har redovisat vilket behov det finns av material från bergtäkten inom de närmaste åren. Som kommunen påpekat har vissa förändringar skett avseende tillståndgivna verksamheter för bergtäkt efter att mark- och miljödomstolen meddelade dom. Länsstyrelsen har haft inställningen att det finns ett behov av högkvalitativt ballastmaterial. Inte heller SGU har ifrågasatt behovet. Mark- och miljööverdomstolen finner, i likhet med mark- och miljödomstolen och även med beaktande av vad kommunen anfört om förändringar i tillståndsgivna verksamheter, att bolaget har visat att det finns ett behov av betongballast framöver. Det finns därmed inte skäl att avslå ansökan på den grunden.

Planförhållanden och riksintressen

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa de förhållanden som med hänsyn till de allmänna intressena kan ha en väsentlig betydelse för beslut bl.a. om hur markområden ska användas. Riksintressena enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ska redovisas och det ska framgå hur kommunen anser att intressena ska tillgodoses. Översiktsplanen är inte bindande. (Se 3 kap. 3 och 4 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL.)

Enligt praxis ska en aktuell och väl underbyggd kommunal översiktsplan tillmätas stor betydelse vid bedömningen av vad som kan anses vara en lämplig lokalisering av en verksamhet som kräver tillstånd enligt miljöbalken. Översiktsplanen med dess tillägg är dock inte bindande vid lokaliseringsprövningen. Platsvalet måste ändå prövas utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Därvid är det av betydelse vad planen innehåller i form av konkurrerande anspråk på marken och andra vägledande uppgifter (se t.ex. MÖD 2005:66, MÖD 2008:41 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 november 2015 i mål nr M 3352-15). Att man i en översiktsplan ger uttryck för att vilja stoppa etablering av vissa verksamheter inom en kommun kan dock inte få någon större betydelse, åtminstone inte om det saknas redovisning av motstående intressen

och vilka avvägningar kommunen gjort mellan olika intressen (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 januari 2013 i mål nr P 3385-12).

Högsta domstolen har i några avgöranden som rör tillämpning av PBL ansett att kommunens inställning enligt en översiktsplan kan få stor betydelse. Om en översiktsplan anger aktuella och tydliga riktlinjer för markanvändningen på området kan dessa riktlinjer ges särskild tyngd (se NJA 2021 s. 321).

Sigtuna kommun har i maj 2022 antagit en ny översiktsplan. Av översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta (s. 28 och 29) framgår att lokalisering av täkten ligger inom område som betecknas som Landsbygd. Det anges vara markområden som är möjliga för fler användningar, exempelvis jordbruk och friluftsliv, men där det inte är nödvändigt eller möjligt att ange vilka markområden som bör användas för vad (s. 31). Kommunens inriktning avseende landsbygdsområden framgår på s. 20 i översiktsplanen och den är bl.a. att inga ytterligare deponier, berg- eller grustäkter ska etableras i kommunen, och inte heller höga eller starkt landskapsförändrande insamlingar av avfall för återbruk. Denna inriktning är, som översiktsplanen får förstås, motiverad av en svag infrastruktur kring Arlanda flygplats, krav på markanspråk för Arlanda flygplats samt höga natur- och kulturmiljövärden i området. Dessutom framkommer på s. 107 i översiktsplanen uppfattningen att ytterligare masshantering i kommunen är olämpligt av flera anledningar, bland annat på grund av problematik med sulfidförande berg och arsenikförekomster på flera platser i kommunen och att kommunen från ett regionalt perspektiv redan tar ett stort ansvar. Det som anges i översiktsplan 2022 är i och för sig preciserat och till viss del underbyggt med en argumentation av vilka intressen som enligt kommunen motiverar att en etablering av ytterligare täkter bör undvikas inom kommunen. Prövningen av tyngden i kommunens argument måste dock ändå ske i samband med nu aktuell ansökan om tillstånd till bergtäkt.

När det gäller vad som förts fram om de markanspråk för Arlandas fjärde och femte rullbana konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att varken Swedavia eller Trafikverket har motsatt sig etablering av täkten. Genom de uppgifter som framkommit i målet kommer markanspråken inte vara aktuella att realiseras under

verksamhetstiden för bergtäkten. Det finns därför inga hinder mot lokaliseringen av bergtäkten av den anledningen. Att en etablering bör undvikas på grund av hög belastning på vägnätet kring Arlanda flygplats, och då framför allt på E4:an vid Arlandastad och Rosersberg, är inte heller ett bärande skäl för att lokaliseringen av bergtäkten inte ska tillåtas då den tillkommande belastningen på E4:an till följd av täkten är mycket liten. Inte heller vad som angetts om de natur- och kulturmiljövärden som finns i området har en sådan tyngd att det är ett tillräckligt starkt skäl för att inte godta lokaliseringen av bergtäkten. Mark- och miljööverdomstolen återkommer nedan till frågan kring arsenikförekomst i berg.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att de argument som kommit till uttryck i översiktsplanen för att inte tillåta en etablering av täkt på den aktuella platsen inte har sådan tyngd att de utgör något hinder för lokaliseringen av bergtäkten.

Påverkan på ekologiskt särskilt känsliga områden och sumpskogar

Av utredningen i Mark- och miljööverdomstolen framgår att stora områden inom kommunen har pekats ut som ekologiskt särskilt känsliga områden. Sådana områden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön (3 kap. 3 § miljöbalken). Den täktverksamhet som ansökan omfattar ligger inte i kärnområdet för det ekologiskt särskilt känsliga området som är aktuellt i målet. En etablering av verksamheten innebär att ett område med äldre hälltallskog kommer att försvinna. Mark- och miljööverdomstolen delar den bedömning som mark- och miljödomstolen gjort, att lokaliseringen inom området kan godtas trots påverkan på det ekologiskt särskilt känsliga området.

När det gäller den grundvattensänkning som kommer att ske bedömer Mark- och miljööverdomstolen att utredningen ger stöd för att sumpskogarna inte kommer att påverkas negativt. I mark- och miljödomstolens dom har föreskrivits att kontroll ska ske enligt ett kontrollprogram. Mark- och miljööverdomstolen finner att frågan om påverkan på sumpskogarna har hanterats på ett tillfredsställande sätt.

Artskydd

Fåglar

Den fråga som varit central i målet vad gäller artskydd avser verksamhetens påverkan på tjäder. Att det förekommer tjäder inom verksamhetsområdet är ostridigt. Sigtuna kommun har gjort gällande att den sammanlagda påverkan från verksamheten är av sådan omfattning att förbudet i 4 § första stycket 2 och 4 artskyddsförordningen aktualiseras. Bolaget har å sin sida pekat på att verksamheten inte träffas av något förbud i artskyddsförordningen och att en ny naturinventering gjorts som visar att den spelplats som tidigare har observerats endast har varit tillfällig och att det inte finns några större spelplatser som är särskilt viktiga för ett större upptagningsområde för tjäder.

Enligt 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen i dess lydelse från den 1 oktober 2022 är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningsperiod, om inte störningen saknar betydelse för att a) bibehålla populationen på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga eller kulturella behov, eller b) återupprätta populationen till den nivån.

Bestämmelsen innebär inget generellt skydd för varje enskild individ. Förbudet mot att avsiktligt störa vilda fåglar gäller särskilt under deras häcknings- och uppfödningsperiod men förbudet är inte begränsat till den perioden. EU-domstolen har dock uttalat att förbuden i artikel 5 b och d i fågeldirektivet främst syftar till att skydda häcknings- och rastplatserna för de fåglar som omfattas av direktivet (se EU-domstolens dom Europeiska kommissionen mot republiken Polen, mål nr C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 251 och 252).

Förbudet är inte tillämpligt om en störning saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå. En tillfredsställande nivå bör vara en nivå som innebär att en fågelart långsiktigt kan finnas kvar inom sitt naturliga utbredningsområde. Bedömningen av lokala förekomster och regional status behöver beaktas i förhållande till förekomsten på nationell nivå. En negativ påverkan på en livsmiljö för en fågelart kan utgöra en förbjuden störning. Exempel på omständigheter

som kan tala för att nivån inte kan anses vara tillfredsställande är att den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad. Bedömningen av om en åtgärd utgör en störning som kan komma att påverka populationsnivån till att inte vara tillfredsställande måste göras från fall till fall. (Se Fm 2022:5 samt Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens gemensamma tolkning av förändringarna i 4 § artskyddsförordningen om fridlysning av fåglar i samband med skogsbruk.)

Mark- och miljödomstolen har vid sin bedömning utgått från att det finns en arena norr om verksamhetsområdet som är viktig för att området ska upprätthålla sin ekologiska funktion och därför föreskrivit villkor som begränsar störande buller från verksamheten under viss period. Under våren 2022 har en ny fågelinventering utförts som delvis syftat till att följa upp resultatet från tidigare studier. Av rapporten från fågelinventeringen framgår bl.a. att det under juni 2020 fanns tecken på tjäderarenor men under 2021 och 2022 har det inte påträffats några tecken på spelande tjädrar. Ett rimligt skäl till detta är, enligt rapporten, att tjädrarna har flyttat sina spelplatser till följd av ett aktivt skogsbruk, förändrade livsmiljöer, predation eller andra typer av störning. Eftersom tjäder förekommer i närområdet och att det dessutom finns liknande tjäderhabitat i omgivningen är slutsatsen i rapporten att artens population inte påverkas lokalt eller regionalt.

Ornitologen A.E har under huvudförhandlingen i Mark- och miljööverdomstolen uppgett att det naturliga utbredningsområdet för tjädern är Skandinavien och området österut och att artens bevarandestatus inte riskerar att påverkas men att det blir en påverkan på lokal nivå.

Förbudet gäller enbart i den utsträckning det är nödvändigt för att bibehålla eller återupprätta populationen av arterna på en tillfredsställande nivå som svarar mot ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov. Mot bakgrund av den kompletterande utredningen om förekomst av tjäderlek bedömer Mark- och miljööverdomstolen att eventuella störningar saknar betydelse för att bibehålla populationen av tjäder på en tillfredsställande nivå. Verksamheten träffas därmed inte av förbudsbestämmelsen i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen.

Bolaget har yrkat att villkor 9 och 12, som begränsar störande buller vid spelplatsen under vissa perioder, ska upphävas. Som anförts ovan finns det inget som tyder på att det numera finns spelplatser i närområdet som motiverar att föreskriva sådana villkor. Även med hänsyn till vad bolaget anfört om att villkoren medför att tillståndet kommer att bli svårt att utnyttja och att villkoren förefaller svåra att tillämpa finns det skäl att upphäva villkor 9 och 12. Villkoren ska alltså upphävas.

Bolaget har, för det fall det behövs, yrkat dispens från förbudet i 4 § artskydds-förordningen. Eftersom Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att eventuella störningar till följd av den ansökta täktverksamheten, saknar betydelse för att bibehålla populationen på en tillfredsställande nivå blir förbudet i 4 § artskyddsförordningen inte tillämpligt. Detta gäller såväl förekomsten av tjäder som nattskärra och talltita.

Sammanfattningsvis bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns något hinder mot verksamheten med hänsyn till påverkan på fåglar och att villkor 9 och 12 ska upphävas.

Växter

Bolaget har, för det fall det behövs, yrkat dispens enligt 15 § artskyddsförordningen avseende revlummer, mattlummer och blåsippa. Dessa arter har påträffats längs den planerade transportvägen till väg 273. Mark- och miljödomstolen har också meddelat dispens. Mark- och miljööverdomstolen gör ingen annan bedömning angående påverkan på växterna och att det finns skäl att meddela dispens enligt artskyddsförordningen i enlighet med vad mark- och miljödomstolen föreskrivet.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte i övrigt att det finns något hinder mot verksamheten med hänsyn till påverkan på växter.

In- och utfartsvägen

Anslutningsvägen från verksamhetsområdet till väg 273 har godtagits av Trafikverket. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det inte finns något hinder mot att godta vägen med hänsyn till vad som framkommit om påverkan på naturvärden.

Förekomst av arsenik i berg

Mark- och miljööverdomstolen gör i denna del samma bedömning som mark- och miljödomstolen gjort, dvs. att risken för att påträffa berg med arsenik har hanterats på ett tillfredsställande sätt.

Miljökvalitetsnormer

Sigtuna kommun har i Mark- och miljööverdomstolen gjort gällande att Vidboån inte har bedömts med hänsyn till miljökvalitetsnormer för vatten. Den aktuella anslutningsvägen till väg 273 kommer att dras i närheten av Vidboån. Det har dock inte framkommit i målet att Vidboån kommer att påverkas av verksamheten på något sätt och det finns därför inte skäl att neka tillstånd på den grunden. Inte heller i övrigt finns det skäl att avslå ansökan på grund av bestämmelserna om miljökvalitetsnormer.

Enskilda brunnar

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det inte finns något hinder för åtagandet om att ersätta fastighetsägarna med nya brunnar om det skulle visa sig att påverkan uppkommer.

Mark- och miljööverdomstolen delar bolagets bedömning att villkoret om mätning av enskilda brunnar bör tas bort. Det är mer relevant att, som bolaget åtagit sig, mäta grundvattennivåer i rör installerade mellan täkten och de närmast belägna brunnarna. Villkor 23 i mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras på det sätt som bolaget begärt.

Efterbehandling

Mark-och miljööverdomstolen gör ingen annan bedömning än den mark- och miljödomstolen gjort i fråga om efterbehandling.

Rättegångskostnader

Å.F har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 9 000 kr för förlorad arbetsinkomst. Bolaget har medgett yrkandet och ersättningen ska därför dömas ut.

Sammanfattning

Mark- och miljööverdomstolen finner inte några skäl för att avvisa eller avslå ansökan. Den överklagade domen ska ändras endast på så sätt att villkoren 9 och 12 upphävs samt att villkor 23 får den lydelse som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 2023-03-09

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Liselotte Rågmark, tekniska rådet Ingrid Johansson samt hovrättsrådet Margaretha Gistorp, referent

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-09-15
meddelad i
Nacka

Mål nr M 8905-19

PARTER

Sökande
Swerock AB, 556081-3031

Ombud: Advokaten C.H.

SAKEN
Tillstånd för bergtäkt, bortledande av grundvatten m.m. inom fastigheten X i Sigtuna kommun, Stockholms län.

AnläggningsID: 75138
Avrinningsområde: 129/61
Koordinater :

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen och slutför miljöbedömningen.

2. Mark- och miljödomstolen lämnar Swerock AB tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till

- täkt av berg inom bryt- och verksamhetsområde enligt karta, se bilaga 1, inkluderande uttag av maximalt 16,25 miljoner ton berg under den totala tillståndstiden samt ett maximalt årligt uttag om 1 miljon ton berg, inklusive krossning och sortering, och
- årlig införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av
    - maximalt 75 000 ton jord- och schaktmassor,
    - maximalt 50 000 ton asfalt och rivningsbetong, och
    - maximalt 100 000 ton entreprenadberg.

Postadress Box 69 131 07 Nacka
Besöksadress Sicklastråket 1
Telefon 08-561 656 40
Telefax
E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se
Expeditionstid måndag – fredag 08:00–16:30

Tillståndet avseende täktverksamhet enligt 9 kap. miljöbalken tidsbegränsas att gälla i 20 år från det att tillståndet tas i anspråk.

3. Mark- och miljödomstolen lämnar Swerock AB tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till

- att på fastigheten X bortleda allt i täkten inläckande nederbörds- och grundvatten som lägst ned till +13,5 m.ö.h. (RH 2000), och
- att kulvertera det dike som korsar etableringsytan, se bilaga 2, genom att leda vattnet i diket genom ett plaströr och sedan fylla ut området samt att när verksamheten avslutas riva ut anläggningen.

4. Mark- och miljödomstolen ger Swerock AB dispens från förbuden i 9 § artskyddsförordningen (2007:845) för följande arter som kan påverkas inom området för den verksamhet som avses med det sökta tillståndet:

- Revlummer (Lycopodium annotinum),
- Mattlummer (Lycopodium clavatum), och
- Blåsippa (Hepatica nobilis).

5. Mark- och miljödomstolen avslår Swerock AB:s yrkandet om verkställighetsförordnande.

6. Mark- och miljödomstolen avslår I.C:s och C.G.B:s yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i ansökan.

Brytdjup och verksamhetsområde

2. Uttag av berg får ske lägst till +14 m.ö.h. (RH 2000) inom brytområde som är markerat på kartorna, se bilaga 3.

3. Gränser för verksamhetsområde och brytområde ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden. Skadad gränsmarkering ska ersättas med ny.

Transportväg

4. Transporter till och från verksamheten ska endast ske på en transportväg med in- och utfart mot väg 273, se bilaga 4. Om transporter under transportvägens anläggande behöver ske på väg 858 ska bolaget sätta upp en vägskylt som förbjuder högersväng ut från verksamhetsområdet till väg 858.

Trots vad som sägs i första stycket får persontransporter till och från täkten ske med in- och utfart till väg 858. Även intransport av maskiner vid verksamhetens start får ske med infart från väg 858.

Hantering och kontroll av utgående vatten

5. Bortledning av vatten från verksamhetsområdet ska ske via sedimentationsdamm försedd med oljeavskiljning. Utformning av vattenrening och sedimentationsdamm ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

6. De mängder yt- och grundvatten som får ledas bort får vid utloppet från sedimentationsdammen inte överstiga 47 l/s.

7. Minst en gång varje kvartal ska kontroll av ammoniumkväve, temperatur och pH ske genom mätning i provpunkt P1, se bilaga 5.

Arbetstider

8. Starkt bullrande verksamhet såsom borrning, sprängning och skuthantering, får endast bedrivas helgfria vardagar måndag till och med fredag kl. 06.00–18.00. Krossning, utlastning, transporter och annan mindre bullrande verksamhet får bedrivas helgfria vardagar måndag till och med fredag kl. 06.00–22.00.

Tillsynsmyndigheten får vid enstaka tillfällen och för väl avgränsade perioder medge att dessa arbetstider i täkten utökas.

9. Under perioden den 1 april–30 juni får särskilt bullrande eller störande verksamheter som borrning, sprängning, krossning, med undantag för finkrossning, och skutknackning inte ske. Under denna period får enbart finkrossning, lastning och uttransport ske. Men finkrossning avses kon-, VSI- och kubiseringskrossar samt siktning.

10. Anläggandet av transportvägen får inte ske under häckningsperioden för tjäder (1 april–30 juni).

Buller

11. Buller från täktverksamheten, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte överskrida högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande:

Vardag kl. 06.00–18.00	50 dB(A)
Lör-, sön- och helgdag kl. 06.00–22.00	45 dB(A)
Kväll kl. 18.00–22.00	45 dB(A)
Natt kl. 22.00–06.00	40 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

12. Under perioden 1 april–30 juni ska kontroll av buller ske vid närliggande tjäderspelplats. Kontrollen ska ske genom frifältsmätning. Mätningen ska utföras för minst en sekvens med ankomst av lastbil, lastning av sprängsten med hjullastare och uttransport från anläggningen. Mätningen ska utföras under minst 1 timme, även om den bullrande aktiviteten pågår kortare tid än så. Om finkrossning pågår i bergtäkten ska även denna ljudkälla inkluderas i mätningen. Med finkrossning avses krossning med kon-, VSI- samt kubiseringskrossar samt siktar. Utöver detta ska bakgrundsnivån vid tjäderspelplatsen uppmätas när verksamhet inte pågår i bergtäkten.

Buller från verksamheten får inte medföra en ökning vid identifierad tjäderspelplats med mer än 10 dB(A) jämfört med när verksamhet i täkten inte bedrivs. Uppföljning av ljudnivån ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens samt utvärderingsmetoder ska anges. Kontrollprogrammet ska även innehålla förslag på åtgärder om verksamhetsbullret överstiger bakgrundsnivån med mer än 10 dB(A).

Om bullergränsen överskrids under perioden 1 april–30 juni får tillsynsmyndigheten besluta om tillfälligt förbud mot bullrande verksamhet under innevarande period.

Skorstensbesiktning och information om sprängning

13. Innan verksamheten vid täkten inleds ska en syneförrättning, inklusive skorstensbesiktning, göras på alla fastigheter inom 1 km från gränsen för verksamhetsområdet.

14. Sprängningar ska anpassas och genomföras på ett sådant sätt och med sådana skyddsåtgärder att skador till följd av stenkast inte uppstår. Senast 48 timmar före sprängning ska närboende inom 1 km informeras om planerad tidpunkt för sprängning.

Vibrationer och luftstötsvågor

15. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66.

16. Luftstötvåg till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.

Damning

17. Damning från verksamheten ska begränsas. Bevattning eller andra damm-bekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov.

Hantering av kemiska produkter m.m.

18. Kemiska produkter såsom petroleumprodukter inklusive farligt avfall ska förvaras i tankar innanför invallning eller i tråg som rymmer hela volymen och som är försedda med påkörningsskydd. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallningar eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

19. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts för längre tid ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter.

Åtgärder för att gynna fåglar

20. Holkar (minst 7) ska sättas upp för att gynna fågelarter som t.ex. entita. Vid avverkning av skog mellan brytområdet och verksamhetsområdets yttre kant ska, om möjligt, lämpliga boträd för spillkråka samt grandungar lämpliga för kungsfågel sparas. Även i övrigt ska inte mer skog avverkas än vad som är nödvändigt för täktverksamhetens drift.

Kontroll av grundvatten

21. Innan verksamheten påbörjas ska kontroll av grundvattennivån ske i grund-vattenrör som placeras mellan täkten och de grävda brunnar som finns inom influensområdena för ytligt grundvatten respektive för berg. Kontroll ska även ske i minst ett bergborrat observationshål. Den närmare placeringen av grundvattenrör och bergborrade observationshål ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Kontroll av sumpskogar

22. Innan verksamheten påbörjas ska kontroll av grundvattennivån ske i de ytliga jordlagren vid närliggande sumpskogar. Kontroll ska därefter ske två gånger per år i

minst tre grundvattenrör, ett vid varje av de tre närliggande sumpskogarna (nr 1, 2 och 3 i bilaga 6). Den närmare placeringen av grundvattenrören ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Uppföljning av vattennivåerna och miljöer i sumpskogarna ska ske enligt kontrollprogram, som bl.a. ska ange förslag på åtgärder om en påverkan på sumpskogsmiljöerna konstateras.

Kontroll av enskilda brunnar

23. Samtliga fastighetsägare med dricksvattenbrunnar inom 1 km från verksamhetsområdets gräns ska innan verksamheten påbörjas erbjudas mätning av vattennivåer och provtagning av vattenkvaliteten i brunnarna.

Om tillgången till vatten eller vattenkvaliteten påverkas till följd av verksamheten ska bolaget ersätta fastighetsägarna med nya brunnar med likvärdig vattenkvalitet.

Kontroll av massor

24. Inga massor innehållande PFAS får tas emot.

25. Uppföljningen av föroreningshalt i externa massor ska ske enligt kontrollprogram som bl.a. anger omfattningen av kontrollen och vilka parametrar som ska kontrolleras.

Kontroll av arsenikhaltigt berg

26. I samband med avbaning av brytområden ska området löpande karteras med hjälp av sakkunnig geolog och handhållen XRF för att kartlägga om det finns berg med förhöjda halter av arsenik.

I kontrollprogrammet ska det anges vilka åtgärder som ska vidtas om arsenikhalter påträffas som överstiger detektionsgränsen för XRF.

Samråd

27. Sökanden ska minst en gång per år samråda med Swedavia i frågor som rör verksamhetens påverkan på Arlanda flygplats.

Kontrollprogram

28. Sökanden ska i samråd med berörd tillsynsmyndighet upprätta ett eller flera kontrollprogram avseende kontroll och uppföljning av bl.a.

- Buller
- Vibrationer och luftstötsvågor
- Risk för stenkast
- Kvaliteten på utgående vatten från sedimentationsdamm
- Grundvattennivån i grundvattenrör
- Miljön i närliggande sumpskogar
- Föroreningsinnehåll i externa massor
- Hantering av arsenikhaltigt berg

Kontrollprogrammet ska ange mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder.

Kontrollprogrammet ska ges in till respektive berörd tillsynsmyndighet senast tre månader innan tillståndet tas i anspråk.

Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allt eftersom verksamheten fortskrider.

Efterbehandling

29. Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren ge in en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad efter samråd med tillsynsmyndigheten och markägarna. Efterbehandlingen av täkten ska vara slutförd och anmäld till tillsynsmyndigheten innan tillståndstidens utgång om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat. Tillsynsmyndigheten ska underrättas när efterbehandlingen är slutförd.

Säkerhet

29. Bolaget ska senast när tillståndet tas i anspråk ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling om 3 410 000 kr. Säkerheten ska godkännas av tillstånds-myndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att besluta om

D1 – villkor avseende kvaliteten på utgående vatten som ska släppas till recipient.

D2 – utökad mätfrekvens enligt villkor 7, dock maximalt 1 gång per månad.

D3 – att vid enstaka tillfällen och väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna vid bergtäkten utökas enligt villkor 8.

D4 – tillfälligt förbud enligt villkor 12.

Igångsättningstid

Verksamheten vid täkten ska ha påbörjats inom två (2) år från den dag då tillståndsdomen får laga kraft.

Arbetstid

Den tid inom vilken de i denna dom tillståndsgivna arbetena hänförliga till vattenverksamhet ska vara utförda bestäms till tio (10) år från den dag då tillståndsdomen får laga kraft.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador, vilka mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande enligt 24 kap. 18 § miljöbalken framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska, för att tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen inom tjugo (20) år från räknat från arbetstidens utgång.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer slutligt prövningsavgiften till 15 400 kr.

Rättegångskostnader

Swerock AB ska betala ersättning för rättegångskostnader till

- Länsstyrelsen i Stockholms län med 36 000 kr, allt avseende arbete.
- Sigtuna kommun har med 25 989 kr, varav 25 767 kr avser arbete och 222 kr avser utlägg.
- Bygg- och miljönämnden i Sigtuna kommun med 23 275 kr, allt avseende arbete.
- Å.F. med 6 000 kr, avseende arbete och reseersättning.

_____

Innehållsförteckning

DOMSLUT ... 1
YRKANDEN ... 12
ANSÖKAN ... 16
YTTRANDEN ... 43
- Länsstyrelsen i Stockholms län ... 43
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ... 48
- Sigtuna kommun ... 48
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Sigtuna kommun ... 55
- Sveriges geologiska undersökning ... 59
- Trafikverket ... 61
- Upplands Väsby kommun ... 62
- Swedavia AB ... 62
- Enskilda sakägare ... 64

DOMSKÄL ... 76
- Processuella frågor ... 76
- Lokaliseringen ... 78
- Planförhållanden ... 80
- Riksintressen ... 81
- Ekologiskt känsligt område ... 82
- Artskydd ... 84
- Förekomst av arsenik i berg ... 89
- Miljökvalitetsnormer ... 90
- Olägenheter för kringboende ... 91
- Samlad bedömning av verksamhetens tillåtlighet ... 92
- Villkor ... 93
- Igångsättningstid och arbetstid ... 102
- Oförutsedd skada ... 102
- Prövningsavgift ... 102
- Verkställighetsförordnande ... 102
- Rättegångskostnader ... 103

YRKANDEN

Swerock AB (Swerock) har yrkat att mark- och miljödomstolen, på fastigheten X i Sigtuna kommun, ska

A. lämna tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till

- täkt av berg, inkluderande uttag av maximalt 16,25 miljoner ton berg under den totala tillståndstiden samt ett maximalt årligt uttag om 1 miljon ton berg, inklusive krossning och sortering, och
- årlig införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av
    - maximalt 75 000 ton jord- och schaktmassor,
    - maximalt 50 000 ton asfalt och rivningsbetong, och
    - maximalt 100 000 ton entreprenadberg.

B. lämna tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till

- att på fastigheten X bortleda allt i täkten inläckande nederbörds- och grundvatten som lägst ned till +13,5 m.ö.h. (RH 2000), och
- att kulvertera diket genom att leda vattnet i diket genom ett plaströr och sedan fylla ut området, i enlighet med bilaga 1, fig. 7, till yttranden den 2 juli 2020 samt att när verksamheten avslutas, riva ut anläggningen.

Swerock har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen ska

- bestämma igångsättningstiden till två (2) år från lagakraftvunnet tillstånd,
- bestämma tiden då arbetena hänförliga till vattenverksamheten ska vara utförda till tio (10) år från lagakraftvunnet tillstånd,
- bestämma att tillståndet avseende täktverksamhet enligt 9 kap. miljöbalken ska tidsbegränsas att gälla i tjugo (20) år från det att tillståndet tas i anspråk,
- bestämma den tid inom vilken anspråk på ersättning med anledning av oförutsedda skador av vattenverksamhet ska framställas till tjugo (20) år räknat från utgången av den av domstolen bestämda arbetstiden,
- godkänna den i ansökan ingående miljökonsekvensbeskrivningen,
- förordna att tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft,
- fastställa den ekonomiska säkerheten för fullgörandet av efterbehandlingen till 3 410 000 kr, samt

- meddela dispens från förbuden i 9 § artskyddsförordningen (2007:845) för följande arter som kan påverkas inom området för den verksamhet som avses med det sökta tillståndet:
    - Revlummer (Lycopodium annotinum),
    - Mattlummer (Lycopodium clavatum), och
    - Blåsippa (Hepatica nobilis).

Därtill har Swerock yrkat att transporter till och från verksamheten *i första hand* ska ske genom anläggande av en ny transportväg med in- och utfart mot väg 273 och *i andra hand* med in- och utfart mot väg 858. Om in- och utfart sker mot väg 858 ska det ske med tillägget av en vägskylt som förbjuder högersväng ut från verksamhetsområdet.

Swerock har även yrkat att mark- och miljödomstolen ska föreskriva följande villkor för verksamheten:

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i ansökan.

2. Uttag av berg får ske lägst till +14 m.ö.h. (RH 2000) inom brytningsområde som är markerat på kartorna, se bilaga [bilaga 4 till ab 177].

3. De mängder yt- och grundvatten som får ledas bort får vid utloppet från sedimentationsdammen inte överstiga 47 l/s.

4. Bortledning av vatten från verksamhetsområdet ska ske via sedimentationsdamm försedd med oljeavskiljning.

5. Gränser för verksamhetsområde och brytområde ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden. Skadad gränsmarkering ska ersättas med ny.

6. Starkt bullrande verksamhet såsom borrning, sprängning, och skuthantering, får endast bedrivas helgfria vardagar måndag till och med fredag kl. 06.00–18.00. Krossning, utlastning, transporter och annan mindre bullrande verksamhet får bedrivas helgfria vardagar måndag till och med fredag kl. 06.00–22.00. I händelse av akuta behov, t.ex. vid halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning ske även utöver ovan angiven tid. Tillsynsmyndigheten får därutöver vid specifika behov medge att arbetstiderna vid bergtäkten utökas.

7. Buller från täktverksamheten, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte överskrida högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande:

Vardag kl. 06.00–18.00	50 dB(A)
Lör-, sön- och helgdag kl. 06.00–22.00	45 dB(A)
Kväll kl. 18.00–22.00	45 dB(A)
Natt kl. 22.00–06.00	40 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

8. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66.

9. Sprängningar ska anpassas och genomföras på ett sådant sätt och med sådana skyddsåtgärder så att skador till följd av kaststen inte uppstår. Senast 48 timmar före sprängning ska närboende inom 1 km informeras om planerad tidpunkt för sprängning.

10. Luftstötvåg till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10.

11. Damning från verksamheten ska begränsas. Bevattning eller andra damm-bekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov.

12. Kemiska produkter såsom petroleumprodukter inklusive farligt avfall ska förvaras i tankar innanför invallning eller i tråg som rymmer hela volymen. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallningar eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

13. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts för längre tid ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter.

14. Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad efter samråd med tillsynsmyndigheten och markägarna. Efterbehandlingen av täkten ska vara slutförd och anmäld till tillsynsmyndigheten innan tillståndstidens utgång om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat. Tillsynsmyndigheten ska underrättas när efter-behandlingen är slutförd. Tillsynsmyndigheten ska göra en slutbesiktning av efter-behandlingen.

15. Ett utkast till kontrollprogram för verksamheten ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

Bolaget accepterar en delegation till tillsynsmyndigheten att fastställa villkor om rening avseende det vatten som leds från sedimentationsdammen.

Åtaganden
Swerock åtar sig även följande att

- kontrollera inkommande massor för förekomst av PFAS,
- löpande i samband med avbaning kartera området med hjälp av sakkunnig geolog och handhållen XRF för att kartlägga om det finns berg med förhöjda halter av arsenik,
- som skyddsåtgärd genomföra kontroller enligt verksamhetens kontrollprogram av sumpskogarnas grundvattennivå två gånger per år genom att installation av grundvattenrör i de ytliga jordlagren vid varje sumpskog samt redovisa uppmätta nivåer i den årliga miljörapporten,
- regelbundet samråda med Swedavia för att förebygga och hantera eventuell påverkan på flygtrafik,
- kontrollera alla brunnar med avseende på dricksvattenkvalitet som är belägna inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen innan verksamheten påbörjas samt genomföra ytterligare kontroller av dricksvattenkvaliteten om det finns försämringar av dricksvattenkvaliteten som misstänks härröra från den planerade verksamheten,
- de brunnar som ersätts till följd av bolagets verksamhet ska ersättas fullt ut, dvs. med de anläggningar (ledningar och eventuell rening) som behövs för att enskilda ska få vatten i sin kran av samma kvalitet som tidigare,
- installera grundvattenrör mellan täkt och närmast belägna brunnar för att kontrollera förändringar i grundvattennivån,
- anlägga bergborrade kontrollbrunnar,
- göra en syneförrättning, inklusive skorstensbesiktning, av alla fastigheter inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen innan verksamheten startar upp,
- inne på verksamhetsområdet sätta upp en skylt som förbjuder högersväng ut på väg 858 från täkten,
- samråda med tillsynsmyndigheten vid utformning av sedimentationsdamm,
- flytta påträffade exemplar av *revlummer* och *mattlummer* till för arterna lämpliga växtlokaler i områdets omedelbara närhet och genomföra flytten på ett sådant sätt att plantorna kan etablera sig inom den nya lokalen,
- justera dragningen av den nya vägen för att minska påverkan på eventuella kycklingbiotoper för tjädern,
- inleda anläggningsarbetena för den nya vägen utanför tjädrarnas häckningsperiod,
- vid anläggande av den nya vägen mot väg 273 spara sly och småbuskar längs vägen för att gynna fågelarter som tjäder,
- vid avverkning av fuktig skog mellan brytområdet och verksamhetsområdets yttre kant, inte avverka mer än nödvändigt än vad som krävs för

täktverksamhetens drift i syfte att upprätthålla ett lämpligt habitat för vissa fågelarter, exempelvis entita,
- sätta upp holkar i syfte att gynna vissa fågelarter, exempelvis entita särskilt beakta och främja biologisk mångfald inom ramen för efterbehandlingen och tillskapandet av täktsjön, och
- utföra arkeologiska undersökningar med länsstyrelsen.

ANSÖKAN

Allmän beskrivning

Ansökan omfattar tillstånd för täkt av berg enligt 9 kap. miljöbalken, samt bortledande av grundvatten enligt 11 kap. miljöbalken. Förutom täkt- och vattenverksamhet söks även tillstånd för införsel, lagring och bearbetning av externa jord- och schaktmassor, entreprenadberg, asfalt och rivningsbetong. Syftet med massorna är att de ska återvinnas för att sedan säljas. Massor kommer att användas till att bygga bullervallar runt täkten. Massorna i bullervallarna kommer inte att användas till efterbehandlingen. Den ansökta vattenverksamheten är föranledd av att täkt av berg och mottagande av massor behöver ske i torrhet. Den ansökta verksamheten omfattas av Sevesolagstiftningen eftersom laddningar (explosiva ämnen) om tio ton eller mer kan komma att användas vid sprängning.

Avsikten med etableringen är att bättre kunna tillgodose behovet av ballastprodukter i regionen, i synnerhet för avsättningsområdena norr om Stockholm.

Verksamheten

Det planerade verksamhetsområde omfattar ca 33 ha varav brytområdet utgör ca 22,5 ha. Årsproduktionen beräknas normalt uppgå till 750 000 ton berg. De ingående momenten i täktverksamheten är avbaning, borrning, sprängning, skutknackning, lastning och interna transporter, för- och efterkrossning, sortering och uttransport. Verksamheten inleds genom att skog avverkas och att markskiktet avbanas. När avbaningen är klar sker en kartering av området av geolog med XRF-utrustning för att säkerställa att inget berg med förhöjda halter arsenik bryts. Brytning vid täkten kommer att inledas i det nordvästra hörnet. För att nå denna punkt behöver en väg anläggas längs den norra kanten av verksamhetsområdet. Det krävs borrning, schaktning och krossning för att få en jämn väg. Den totala tiden för

etableringsskedet bedöms uppgå till sex månader men de mest bullrande momenten bedöms pågå max tre månader.

Brytning planeras att ske ner till + 14 m.ö.h. Brytning kommer att ske i två pallar. Först till + 30 m.ö.h och sedan till + 14 m.ö.h. I östra delen av verksamhetsområdet finns en bergvägg som kommer att lämnas obruten för insynsskydd mot verksamheten. Antalet sprängtillfällen kommer under ett normalår att vara ca 10–15 stycken och vid maximal årsproduktion 14–20 stycken.

Bergkvaliteten

En inledande och översiktlig bergartsundersökning har genomförts som visar att berget är av hög kvalitet och väl lämpat för de avsättningsområden som bolaget har, bl.a. de krav som ställs för betong. Vidare visar undersökningarna att materialet även uppfyller kraven för slitlager för vägändamål. Berget består av granit och pergamit.

Bolaget har även låtit undersöka förekomsten av gammastrålning, radon och arsenik i det planerade täktområdet. Samtliga undersökningar visade att bergmaterialet ligger under rekommenderad gräns och kan således användas utan begränsningar. SGU har delat bolagets uppfattning om att genomförda geokemianalyser indikerar att materialen inte innehåller några förhöjda halter av farliga ämnen. Inkommande massor kommer att kontrolleras för förekomst av PFAS.

Även länsstyrelsen har angett att myndigheten inte ifrågasätter bolagets redovisning av bergmaterialets kvalitet och dess lämplighet för betongtillverkning.

Behov

Enligt analyser av kapacitet för ballast i Stockholm/Uppsala för perioden fram till 2030 tyder det mesta på att kapaciteten för ballast inte räcker till och att en brist kommer att uppstå omkring år 2021–2025. Enligt Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2010, RUFS 2010, är de tätortsnära bergtäkterna i stort sett uttömda. Vid antagandet av RUFS 2010 rådde brist på berg från bergtäkter. Enligt

RUFS 2050 anger samtliga 26 kommuner i Stockholms län att det är ett underskott på bostäder. Bostadsbeståndet behöver öka från dagens drygt 1 miljon bostäder till ca 1,6 miljoner bostäder 2050. Detta leder även till ett behov av tillskott av andra samhällsfunktioner såsom skolor, förskolor, infrastruktur, vatten och avlopp, energiförsörjning, avfalls- och masshantering samt täkter.

Boverket har gjort en regional byggbehovsberäkning för perioden 2018–2027. Beräkningen visar att byggbehovet i Stockholm–Uppsala regionen är det största i landet med ett prognosticerat behov av 287 700 nya bostäder under perioden, vilket motsvarar ca 10,5 nya bostäder per 1000 invånare och år. Prognoser för Stockholms län visar att den totala befolkningsökningen kommer att vara från ca 2,3 miljoner 2017 till drygt 2,6 miljoner 2025, dvs. en ökning med cirka 300 000 personer. Det genomsnittliga behovet av bergmaterial kan i Sverige generellt antas vara 9,7 ton per person och år, baserat på Sveriges geologiska undersöknings årliga produktions-statistik (SGU-rapport 2019:3).

Av SGU-publikation 2020:2 Grus, sand och krossberg 2019 framgår att det under 2019 levererats över 100 miljoner ton ballastmaterial i Sverige. Detta är en ökning med 1,5 miljoner ton sedan 2018. Sveriges storstadsregioner är Europas snabbast växande områden och denna utveckling är en utmaning när allt byggmaterial, mer än 100 miljoner ton sten, sand och grus per år ska brytas, lastas, lagras och transporteras till byggarbetsplatser.

I Stockholms län beräknas det årliga behovet uppgå till 9 miljoner ton ballast per år, sett till den förväntade befolkningsökningen i länet. För att en fri marknad ska kunna fungera på ett konkurrensmässigt bra vis krävs därtill ett överskott av bergmaterial. Behovet finns således även ur ett konkurrensperspektiv då det finns ett samhälleligt intresse av en fungerande och konkurrensutsatt marknad.

SGU har tagit fram en rapport över planerade byggprojekt mellan 2020 och 2030 som visar på att det i den ansökta täktens närkommuner och inom en radie av två mil från täkten planeras inför ca 170 större byggnadsprojekt. De planerade

projekten avser bl.a. flerbostadshus, daghem, skolor, kontor och vägar. För att möjliggöra dessa samhällsviktiga byggnadsprojekt är det av avgörande betydelse att det finns material av rätt kvalitet att använda.

SGU har instämt i och delat bolagets beskrivning av problemet med att leverera en betongballastråvara endast baserad på entreprenadberg. SGU har ansett att den berggrund som kommer utvinnas från nu ansökt täkt är tillräcklig för att säkerställa att en hållbar råvaruproduktion av betongballast kan upprätthållas i området.

Regionen norr om Stockholm är ett område med en högre andel täkter än vad som är vanligt i landet. Detta beror på att behovet av materialet är mycket stort i regionen samtidigt som möjligheten att hitta lämpliga lokaliseringar i direkt närhet till storstäder och tätorter är svårt. Täkter måste lokaliseras i områden där rätt berggrund finns och inom ett transportekonomiskt avstånd från avsättningsområdet för att det ska vara ekonomiskt motiverat samt för att inte bidra till större miljöpåverkan än nödvändigt.

Tillståndsgiven mängd ballastmaterial i befintliga täkter räcker inte för att säkerställa efterfrågan eftersom de befintliga täkterna har varierande kvalitet och begränsade mängder för uttag.

När en verksamhetsutövare har identifierat ett behov av ett visst bergmaterial inom ett specifikt avsättningsområde undersöks var det efterfrågade bergmaterialet skulle kunna finnas tillgängligt. Denna undersökning avgränsas rent geografiskt till ca 15–30 km från det tilltänkta avsättningsområdet. Anledningen till avgränsningen är att de största utsläppen av koldioxid vid produktion av ballast kommer från transporterna av bergmaterialet. Om transportavståndet mellan bergtäkten som levererar bergmaterialet och avsättningsområdet överstiger det ovan angivna transportavståndet.

Det finns nio bergtäkter inom ett område om 30 km från Trosta. Den totala tillståndsgivna mängden i dessa täkter uppgår till 4 000 000 ton. Täkter har en

tillståndstid som sträcker sig mellan ca 2022–2047 vilket innebär att den mängd material som finns tillgänglig att bryta successivt minskar. Flera täkter är öppnade för andra ändamål (vägbyggnad) och därmed av andra kvaliteter än vad som är lämpligt för betong. Av de befintliga bergtäkterna i regionen kan inga, varken var för sig eller tillsammans, tillgodose det aktuella behovet av bergmaterial av sådan hög kvalitet som nu sökta bergtäkt. De tillståndsgivna bergtäkterna saknar redan nu möjlighet att leverera ballastmaterial p.g.a. för långt transportavstånd, begränsad tillståndsgiven mängd eller kvalitet som krävs för att ballastmaterialet ska kunna användas till betongändamål.

Att det föreligger planer på att ansöka om fortsatt drift för en befintlig bergtäkt förändrar inte denna bedömning. Det föreliggande behovet är större än vad som är möjligt att utvinna ur en bergtäkt och avser bergmaterial av särskild kvalitet som lämpar sig att tillverka betong av. Berggrunden i området är av varierande art vilket innebär att två täkter lokaliserade inom samma begränsade område kan erbjuda bergmaterial av helt olika kvaliteter, lämpliga för olika ändamål.

Närliggande täkter har eller har tidigare haft problem med arsenik. Det har därtill även förekommit problem med sulfidhaltiga material. Detta medför att tillgången på ballastmaterial från närliggande täkter i Sigtuna kommun med omnejd blir osäker utan ytterligare bergtäkter inom lönsamt och miljömässigt hållbart transportavstånd. Genomförda analyser indikerar att materialet inom det ansöka området inte innehåller några förhöjda halter av farliga ämnen. Det material som den ansökta verksamheten beräknas producera är ett högkvalitativt ballastmaterial, vilket är mycket lämpat för tillverkning av betong. Regionens höga andel täkter betyder inte att tillgången på högkvalitativt ballastamaterial till bl.a. betongändamål är säkerställt.

<u>Allmänt om vald lokalisering</u>

Den planerade bergtäkten är belägen ca 8 km öster om Märsta och ca 2,5 km öster om Arlanda och bedöms som ett lämpligt område utifrån marknad och avsättnings-område. Området ligger nära bra transportvägar. Området bedöms ha en god

bergtillgång med god kvalitet för en allsidig användning vilket får anses som ett gott resursutnyttjande. Vidare medger fyndigheten en långsiktig verksamhet med avseende på materialmängd. Inom det aktuella området finns ingen detaljplanelagd mark.

Verksamheten strider inte mot översiktsplanen. Kommunens översiktsplan är enligt praxis inte heller bindande, utan ska endast ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Av översiktsplanen framgår att dagens markanvändning i området huvudsakligen ska fortgå. Den planerade verksamheten bedöms inte innebära att den pågående markanvändningen i området huvudsakligen förändras och står därmed inte i strid med översiktsplanen.

Den pågående utredning om förlängning av Roslagsbanan till Arlanda hindrar inte den ansökta verksamheten. Det framgår av Trafikverkets precisering av riksintresset för Roslagsbanan att det område som utreds för förlängning inte omfattar området för den planerade verksamheten.

Det finns inga områdesskydd/riksintressen i anslutning till det planerade verksamhetsområdet. Planerad verksamhet berör inga Natura 2000-områden. I närheten ligger två riksintressen, ett för Arlanda flygplats och ett för totalförsvaret. Swerock ser inget hinder mot att täktverksamheten kan samexistera med riksintresset för Arlanda flygplats. Swerock har inget emot att samråda med Swedavia regelbundet. Swerock kommer att ha en dialog med Trafikverket och Swedavia gällande flyghinderanalys om tillstånd meddelas för den planerade verksamheten.

Cirka 2 km nordöst och sydöst ligger dessutom två riksintressen för kulturmiljö.

Planerad täkt ligger inom ett område som utpekats som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO). Av rapporten *Ekologiskt särskilt känsliga områden i Sigtuna kommun*, från februari 2016 framgår att området för planerad täkt benämns

8 Arlanda i rapporten och utgörs av starka ekologiska samband för hällmarkstallskogar. Vid en närmare granskning framgår emellertid att de inventerade områdena inte ligger inom det planerade verksamhetsområdet för täkt, utan norr om detta.

Utredningarna kring grund- och nederbördsvatten, buller samt utförda naturvärdes- och fågelinventeringar visar på att den planerade verksamheten kan ske utan oacceptabel negativ inverkan på människors hälsa och miljö. Föreslagen lokalisering, med avseende på bl.a. markanvändning, resurshushållning, transportmöjligheter, geologiska förutsättningar, bergkvalitet, avsättningsområde och påverkan på natur- och kulturmiljö är därmed den bästa utifrån givna förutsättningar.

Närmaste bostadshus ligger nordöst om verksamhetsområdet på andra sidan av väg 858, vid Kohagen respektive Trostaborg. Bostäderna vid Kohagen ligger ca 100 m respektive mindre än 100 m från verksamhetsområdesgränsen. Bostaden vid Trostaborg ligger ca 350 m från verksamhetsområdesgränsen. Inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen finns även bostäder i söder, vid Gillermossen (ca 200 m), Källmossen (ca 400 m), Norrgården (ca 750 m) och Storhagen (ca 930 m). På andra sidan väg 858, söder om verksamhetsområdesgränsen är ett ridhus beläget och sydöst om det ett bostadshus.

Alternativ lokalisering

Vid förberedande undersökning och inför urval av plats för etablering av en bergtäkt är det flera urvalskriterier som påverkar. Först och främst görs ett urval av de platser där det finns ett berg med den kvalitet som har de tekniska och fysikaliska egenskaper som krävs. Kvalitén bör vara på sådan nivå att materialet kan användas för betongändamål även för de fina fraktionerna. Det ska också finnas en tillräcklig brytbar volym för att motivera den initiala påverkan och därmed förknippade kostnader.

Utifrån de platser som kvarstår efter inledande analyser får därefter respektive plats lämplighet utifrån ett antal andra kriterier bedömas. Detta handlar bl.a. om närhet

till avsättningsområde, möjligheten att transportera på ett säkert och smidigt sätt, avstånd till närboende, förekomst av särskilda naturvärdes- eller kulturvärdesklassificeringar inom området, allmänna vattenintressen i området m.m.

Resultatet av de inledande kartstudierna gav sex delutredningsområden. Av dessa bedömdes tre som olämpliga med hänsyn till långa transportvägar, jordbruksmark och närhet till tätortsbebyggelse.

De tre alternativ som därefter kvarstått har varit lokaliseringar i Kimstalund, Tjusta och Trosta. Alternativen i Kimstalund och Tjusta har ansetts vara sämre än Trosta. I Kimstalund är det kort avstånd till flertalet bostäder, bergkvaliteten är sämre och ett idag orört skogsområde med sumpskogar skulle tas i anspråk. Även berggrunden i Tjusta bedöms som sämre med förekomst av sedimentgnejs under graniten vilken omöjliggör en brytning på djupet. Vidare skulle ett idag orört skogsområde tas i anspråk och en 600 m lång täktväg skulle behöva anläggas. Både i Kimstalund och Tjusta tyder genomföra undersökningar på förhöjd strålning.

Trosta har vid de utförda undersökningarna visat uppfylla samtliga kriterier för en lämplig lokalisering och därefter av bolaget bedömts som den för ändamålet och i sammanhanget mest lämpade i regionen kring Stockholm och Uppsala för avsett ändamål.

Alternativ utformning

Täktområdet har utformats för att optimera den ansökta verksamheten med hänsyn till naturliga förutsättningar inom verksamhetsområdet, t.ex. avseende hantering av vatten och risken för störningar till omgivningen. Den ansökta utformningen är således den bästa.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att den planerade etableringen av bergtäkt innefattande avfallsåtervinning inte kommer till stånd. Behovet av bergmaterial kommer då att

behöva tillgodoses av befintliga täkter inom eller utom regionen eller av en nyetablerad täktverksamhet på annan plats.

Om den planerade verksamheten inte kommer till stånd, betyder det att de störningsmoment, vibrationer, buller, damning, transporter etc. vilka är relaterade till verksamheten, inte kommer att uppstå. Detta kommer då öka vid någon annan befintlig verksamhet eller uppstå vid ett annat oexploaterat område för att tillgodose regionens långsiktiga behov av bergmaterial, vars kvalitetskrav inte kan uppfyllas av tillfälliga överskott av entreprenadberg.

Mottagning av jord- och schaktmassor, entreprenadberg, asfalt och rivningsbetong för återvinning för anläggningsändamål
I genomsnitt 75 000 ton jord- och schaktmassor, maximalt 50 000 ton asfalt och rivningsbetong, samt maximalt 100 000 ton entreprenadberg beräknas att tas emot årligen för mekanisk bearbetning.

Entreprenadberg tas emot i täkten från olika bygg- och anläggningsprojekt. Det förvaras separat och kan behöva krossas innan återvinning och försäljning sker. Entreprenadberget läggs i upplag i väntan på försäljning.

Mottagning av asfalt och rivningsbetong sker på avsedda ytor där materialet sorteras innan det läggs i upplag i väntan på återvinning och försäljning. Krossning sker i för ändamålet lämpliga krossverk och materialet förvaras i separata upplag. För all införsel ställs krav på redovisning av ursprung av avlämnaren. Kontroll av mottagna massor sker enligt upprättade rutiner.

All asfalt, rivningsbetong och entreprenadberg samt jord- och schaktmassor kommer att återvinnas och säljas. En del jord- och schaktmassor kommer att användas till att bygga bullervallar runt täkten.

Vattenverksamheten

Swerock kommer att leda bort yt- och grundvatten i ökad omfattning allt eftersom verksamheten etablerar sig österut i det planerade brytningsområdet. Brytning kommer ske under grundvattennivån varför bolaget behöver avleda grundvatten med en viss ytterligare marginal, ner till +13,5 m.ö.h. (RH 2000).

Hela det planerade täktområdet ligger inom samma delavrinningsområde i VISS, området avrinner söder ut mot sjön Fysingen och vidare mot Mälaren. Avrinningsområdet kan delas upp i fyra mindre delavrinningsområden. Ett avrinner åt norr och de övriga tre söder ut.

Bolaget kommer att avsänka grundvattennivån närmast täkten successivt allt eftersom verksamheten etablerar sig på djupare nivåer inom brytningsområdet. I täkten kommer en pumpgrop att anläggas någon meter under produktionsytan, till vilken även avrinnande ytvatten kommer att ledas. Vattnet pumpas därefter upp ur täkten och leds till en sedimentationsdamm. Därifrån släpps det ut i ett befintligt dike väster om det planerade täktområdet vilket slutligen, via ett drygt 10 km långt dikessystem söderut, mynnar ut i Fysingen.

Dikessystemet omfattas av fyra markavvattningsföretag som ligger nedströms täktverksamheten. Även norr om ansökt verksamhet återfinns ett markavvattningsföretag. Avledningen av vatten bedöms endast beröra de två markavvattningsföretagen som ligger i närområdet.

Grundvattenbortledningen från verksamheten har vid fullt utbruten täkt beräknats till 3,3 l/s (medelvärde över länge tid). För att inte riskera att skada nedströms liggande diken, markavvattningsföretag och anläggningar ska det maximala utflödet från bergtäkten regleras till 47 l/s. Detta flöde motsvarar samma maxflöden som i dagsläget utan täktverksamhet. Sedimentationsdammen ska fungera som ett fördröjningsmagasin. Även täktbotten kan vid extrema flöden fungera som ett fördröjningsmagasin.

Den hydrogeologiska utredningen har utgått ifrån att diket kommer att ledas om och åtgärden innebär endast en lokal omfördelning av vatten.

En egen brunn kommer borras för försörjning av kontor och dammbekämpning. Detta ärende avses att hanteras som ett separat ärende hos tillsynsmyndigheten.

Bolaget har genom avtal nyttjanderätt över fastigheten X.

Närboende inom 1 000 meter från det planerade verksamhetsområdets yttre gräns har fått en brunnsinventeringsenkät.

Influensområde för ytligt grundvatten och undre magasin
Influensområdet i de ytliga jordlagren utbreder sig som mest ca 400 m utanför brytområdet. Två sumpskogar ligger inom influensområdet. Dessa bedöms dock inte påverkas eftersom torv har mycket låg hydraulisk konduktivitet i vertikalled. Sumpskogarna bedöms således inte påverkas negativt av täkten.

Swerock avser att genomföra kontroller av vattennivån i sumpskogarna för att kartlägga eventuell påverkan på dessa. Kontroller kommer att ske genom att grundvattenrör installeras i jordlager, ett grundvattenrör i varje sumpskog. Kontrollen av vattennivån avses ske två gånger per år under vår respektive höst och kommer att ingå i det kontrollprogram som kommer att upprättas för verksamheten. Uppmätta nivåer kommer att redovisas i den årliga miljörapporten.

Risken för påverkan på sumpskogarna bedöms som försumbar vilket medför att det inte finns något behov av skyddsåtgärder för sumpskogarna. Om kontroll-mätningarna mot förmodan visar på en påverkan som kan härledas till den planerade verksamheten i täkten, kan vatten från täkten pumpas till sumpskogarna för att vattennivån ska säkras. Denna skyddsåtgärd saknar ytterligare utrednings-behov.

Två grävda brunnar, på Z och V, riskerar att skadas och behöver ersättas av bergborrad brunn. Dessa brunnar riskerar också att påverkas av verksamhetens påverkan på de undre magasinen.

Influensområde för djupt grundvatten i berg

När brytningen sker under grundvattenytan i området drar täkten på sig grundvatten från sin omgivning. Inom förutsebart influensområde för djupt grundvatten i berg återfinns två kända borrade brunnar, V och U. Brunnen inom V bedöms påverkas av verksamheten men uttagsmöjligheterna bedöms inte förändras. Påverkan bedöms därför inte som en skada. Bedömningen gällande U är att brunnen inte påverkas i den grad att användningen av brunnen riskerar att påverkas.

Provtagning av vatten

Swerock åtar sig att kontrollera dricksvattenkvaliteten på alla brunnar belägna inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen innan verksamheten påbörjas. Därefter kan ytterligare kontroll av dricksvattenkvalitet utföras om det uppkommer försämringar av dricksvattenkvaliteten som misstänks härröra från täktverksamheten. Risken för att den planerade verksamheten ska medföra försämringar i vattenkvaliteten i närboendes brunnar bedöms som låg eftersom grundvattenströmningen, p.g.a. utpumpningen av grundvatten, går in mot täkten. Detta medför att ett eventuellt utsläpp i täkten stannar i täkten och kan tas omhand. Detta framgår den hydrogeologiska utredningen till ansökan.

Kontroll av grundvattennivåer

Förändringar i grundvattennivån i omgivningen till följd av den planerade verksamheten kommer att kontrolleras genom installation av grundvattenrör mellan täkt och närmast belägna brunnar. Placeringen av grundvattenrören kommer att tas fram i samråd med hydrogeolog och tillsynsmyndighet efter att ett eventuellt tillstånd har meddelats. Kontroller av nivåer i grundvattenrören kommer att ske inom ramen för det kontrollprogram som kommer att upprättas för verksamheten om tillstånd meddelas. Kontrollprogrammet kommer att upprättas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Fastigheter som är belägna utanför influensområdet, som t.ex. Y, A och B, är belägna på ett för långt avstånd till bergtäkten för att en påverkan ska kunna förutses på fastigheten. Det är inte rimligt att sätta ut grundvattenrör 3 km från täktverksamheten eftersom det finns en risk att dessa i stället påverkas av annan verksamhet. Det är tillräckligt med den kontroll som bolaget har föreslagit.

Av den hydrogeologiska utredningen framgår vilken förutsägbar påverkan som den planerade verksamheten kan förväntas ha på närliggande brunnar kvalitativt och kvantitativt. Om den planerade verksamheten medför en påverkan på någon brunn så att den försämras eller blir obrukbar kommer Swerock att åtgärda problemet. Vilken typ av åtgärd som blir aktuell får utredningar visa och bedömningen kommer att göras i det enskilda fallet, efter att det konstaterats att den planerade verksamheten är orsaken.

Miljökonsekvenser

Utsläpp till mark och vatten

När brytningen sker under grundvattenytan drar täkten på sig grundvatten från sin omgivning. Detta medför att risken för påverkan från täktverksamheten på grundvattenkvaliteten i omgivningen är obefintlig.

Anläggs rätt dimensionerade och utformade sedimentationsdammar och fördröjningsmagasin blir påverkan nedströms liten. Genom att reglera det maximala flödet från bergtäkten till 47 l/s och fördröja flödena förändras inte dagens situation och verksamheten bedöms inte påverka de nedströms liggande markavvattningsföretagen negativt.

Vatten som samlas upp inom verksamhetsområdet släpps efter sedimentationsdammen ut till ett 700 m långt dike som rinner ut i Hargsån. Vid tillflödet i Hargsån återstår 2,5 km av ån innan den rinner ut i Fysingen. Det finns inga beslutade miljökvalitetsnormer för Hargsån. Den närmaste vattenförekomsten är Oxundaån-Hargsån som har måttlig ekologisk status baserat på kiselalger och förhöjda halter

av fosfor. Hydrologi och morfologi visar huvudsakligen på dålig status. Den kemiska statusen är god förutom kvicksilver och polybromerade difenyleter. Enligt SMHI vattenwebb är den totala kvävetransporten i vattendraget vid utloppet till Fysingen drygt 50 ton.

Fysingen har måttlig ekologisk status och uppnår inte god kemisk status. De kvalitetsfaktorer som anges för Fysingen bedöms inte vara relevanta med avseende på eventuell påverkan från täktverksamheten. Genom god kontroll och analys av inkommande massor säkerställs att inga skadliga halter av ämnen som anges bland kvalitetsfaktorerna för Fysingen förs in i täktområdet.

WSP:s utredning visar att ammoniakhalterna i utgående vatten från studerade bergtäkter ligger under halten för maximalt tillåten halt, även under sommarhalvåret. Då reningen i reningsdammarna är störst under sommarhalvåret bedöms de högre utsläppshalterna av kväve och ammonium främst uppstå under vinterhalvåret, då temperaturerna är lägre och den ekologiska aktiviteten mindre. Spädning av utsläppt vatten från täkten kommer ske i vattendragen. Inga kända mätningar av ammoniak finns i de mindre närbelägna vattendragen. Risken för att akuttoxiska halter ska uppkomma även i det första vattendraget bedöms därmed som mycket liten.

Kvävehalter och ammoniak kan inte med säkerhet anges i dagsläget eftersom dessa varierar beroende på bl.a. hur mycket sprängmedel som behövs, mängd vatten och reningsgrad. Baserat på tidigare erfarenheter är det möjligt att, utifrån ett worst-case-scenario, konstatera att potentiella kväveutsläpp från verksamheten kan utgöra mindre än 0,1 % av den totala belastningen från land och att potentiella ammoniakhalter är under gränsen för god status.

Kvävehalten kommer att mätas regelbundet och uppstår för höga halter kommer åtgärder att vidtas, t.ex. kan sedimentationsdammen förses med avluftning. Kontroll av halter av totalkväve, oljeindex och suspenderat material i utgående vatten från verksamheten kommer att ske inom kontrollprogrammet. Bolaget har utarbetade

rutiner för kontroll av föroreningshalten i inkommande massor. Bolaget anser att vilka ämnen som är lämpliga att mäta bör diskuteras inom ramen för kontrollprogrammet. Bolaget medger att mätning av vatten kan ske fyra gånger per år. Bolaget accepterar att utformning av vattenrening och sedimentationsdamm sker i samråd med tillsynsmyndigheten.

Vad gäller metaller och persistenta organiska ämnen så kommer dessa typer av utsläpp främst från massor från efterbehandling. Swerock har numera frånfallit yrkandet att få använda sig av externa massor. Täktens efterbehandling riskerar inte att påverka någon miljökvalitetsnorm eller statusen i vattendraget negativt.

Risk för höga flöden

Den planerade reglervolymen är uträknad utifrån ett maximalt flöde. Vid mycket stora flöden (mer än ett 5 års regn) kommer även själva brytområdet utgöra en fördröjning då pumpar sällan dimensioneras för extremflöden och täktbotten fungera som ett fördröjningsmagasin. Dammarna kommer att anläggas så att vattnet rinner tillbaka ner i bergtäkten om dammen bräddar över. Därmed kan systemet praktiskt sätt hantera mer eller mindre alla höga flöden. För att undvika skada nedströms har systemet utformats så att utflödet inte överstiger det naturliga utflödet idag. Utloppspunkten för täktsjön kommer att placeras i östra delarna av verksamhetsområdet.

Arsenik i berggrunden

Det förekommer arsenik naturligt i berggrunden i regionen och detta har orsakat problem i bergtäkter och påverkat dricksvattenbrunnar. För bergtäkter i närområdet som har eller har haft förhöjda halter arsenik i berggrunden har brytningen av berget blivit problematisk och det har resulterat i en spridning av arsenikhaltigt ballastmaterial i kommunen. En bergtäkt har fått stänga p.g.a. för stor andel arsenikhaltigt berg. I enlighet med vad Swerock erfar finns förhöjda arsenikhalter i ytterligare två närbelägna bergtäkter förutom den som har stängt. Förekomsten av arsenik i befintliga täkter medför att tillgången på ballastmaterial i regionen blir osäker och detta styrker behovet av en ny bergtäkt. Området som omfattas av

ansökan är ett sådant område där bergtäktverksamhet kan bedrivas utan eller med begränsad förekomst av förhöjda halter arsenik i berggrunden.

Genomförda kontroller och utredningar visar att den planerade bergtäkten består av två huvudbergarter; granit och sedimentgnejs (sedimentådergnejs). Sediment-gnejsen (sedimentådergnejsen), som finns i den norra delen av området, är en ytbergart som kan innehålla högre halter av farliga ämnen än djupbergarter.

Swerock har inhämtat ett särskilt utlåtande gällande halter av arsenik från SGU. SGU bedömer att risken för att förhöjda halter av farliga ämnen i berget i området med stor sannolikhet är låg men rekommenderade ytterligare provtagning för att säkerställa att bergmaterialet inom det planerade brytområdet inte innehåller förhöjda halter av farliga ämnen.

Det är endast i området med sedimentgnejs som det möjligen skulle kunna förekomma förhöjda halter arsenik i berggrunden, därför har bolaget utfört ytterligare utredningar fokuserat på den specifika bergarten. I november 2020 karterades det planerade området för bergtäkt av två berggrundsgeologer från WSP. WSP:s kartering omfattar hela brytområdet och berghällar i området har kartlagts. Karteringen omfattar både arsenik- och sulfidförekomst. Vid fältarbetet har en handhållen XRF (röntgenflourescensdetektor) använts för att mäta metallhalter på plats på berget. Dessa observationer har följts upp med provtagningar på berg som skickats till laboratorium för analys av förekomst av arsenik. Prover som skickats till laboratorium har tagits ut på platser där förhöjda halter påvisats med fältinstrumentet. Analysresultatet från labbet styrker att fältmetoden fungerar för identifiering av berg med förhöjda arsenikhalter.

Resultatet av WSP:s kartering visar att det planerade brytområdet till största delen består av granit, i likhet med övriga utredningar. Utredningen visar att arsenik förekommer i för bergarten typiska halter som inte är särskilt höga. Området som karterats som As-rik psammit i den nordvästra delen av brytområdet har konstaterats ha förhöjda arsenikhalter. Swerock har beslutat att undanta detta

område för brytning och har dragit om gränsen för brytområdet så att detta område utesluts ur brytområdet. Den nu undantagna delen av brytområdet utgör 0,55 % av hela brytområdet.

Det är även SGU:s rekommendation att vid framtida brytning av berg i täkten, bör de norra och nordöstra delarna karteras närmare och löpande för att säkerställa bergkvaliteten avseende farliga ämnen samt för att öka kunskapen om sedimentär bergart och förekomst av arsenik.

Som försiktighetsåtgärd åtar sig Swerock att vid brytning av berg inom den sedimentära gnejsen, löpande i samband med avbaning, kartera området med hjälp av sakkunnig geolog och med handhållen XRF. Med hjälp av en XRF i fält kan områden med förhöjda arsenikhalter lätt identifieras. Med denna metod kan bolaget kartlägga om det i de delar av området som tidigare inte kunnat karterats på grund av jordtäcke, finns berg med förhöjda halter arsenik. Om sådant berg anträffas undantas området från brytning och tillsynsmyndigheten informeras. Det undantagna området kan dock behöva användas som upplagsyta och kan behöva plansprängas i mindre omfattning för att en upplagsyta ska kunna byggas ovanpå berget. Skyddsåtgärder för hantering av det losshållna materialet ska i detta fall tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten, varpå en bedömning görs om huruvida materialet ska skickas till deponi. Deponi väljs utifrån vilka halter arsenik bergmassorna innehåller. Bolaget kommer att vidta de åtgärder som föreslås av WSP i aktbilaga 179 s. 14. Bolaget kan i samråd med tillsynsmyndigheten diskutera lämpliga åtgärder för att undvika att arsenikhaltigt berg bryts. Bolaget motsätter sig nämndens förslag till att material överstigande viss arsenikhalt ska klassas som avfall. Detta då det inte finns lämpliga gränsvärden att förhålla sig till. Vidare är nämndens förslag att genomföra provtagningar per 4 000 ton utsprängt material för dyrt. Tanken är att misstänkt arsenikhaltigt berg inte ska brytas. Kontroll bör som bolaget föreslagit ske med XRF-mätare. Så fort mätaren visar på ett värde över detektionsgränsen kommer materialet att skickas på analys.

SGU har meddelat att bergartskaterings som utförts av WSP visar att den bergartskartering och den provtagning som gjorts i området är noggrant utförd och genomförd på ett bra och metodiskt sätt. SGU anför vidare att verksamheten kan erhålla tillstånd om Swerock fortsättningsvis undersöker och genomför provtagning av berggrunden.

Swerocks samlade bedömning är att utredningar för att inhämta den kunskap som krävs om området där ny bergtäkt planeras har utförts i rimlig omfattning. Det får med presenterade utredningar anses kartlagt att berggrunden i det planerade och nu reviderade brytområdet inte innehåller förhöjda halter arsenik. Föreslagna skyddsåtgärder för att kontinuerligt kontrollera berggrunden under driften av bergtäkten bedöms som rimliga.

Utsläpp till luft

Den planerade verksamhetens bidrag till luftföroreningar bedöms i sammanhanget som mycket liten. Utsläpp till luft uppstår vid avgasutsläpp från arbetsredskap, mobil maskinpark, interna transporter och trafik till och från täkten. Verksamhetens luftutsläpp bedöms inte påverka människors hälsa på lokal nivå.

Transportband kan kapslas in för att minska damning. De kan också förses med bevattningsanordning. Borraggregat kan förses med uppsugning av damm. Dammbekämpning av transport- och upplagsytor kommer att ske genom bevattning. Vatten tas då från sedimentationsdammen eller pumpgrop. Vid torr väderlek kan utbrutet bergmaterial bevattnas innan transport.

Transporter

Swerock har slutit avtal med ägarna till fastigheterna C, D, E och F som möjliggör för Swerock att anlägga en väg från det ansökta verksamhetsområdet ut till en befintlig vägkorsning på väg 273. Denna vägsträckning medför att alla in- och uttransporter till verksamhetsområdet kan gå via väg 273 i stället för väg 858. Vägen kommer inte att påverka omkringliggande natur eller några närboende.

Under förutsättning att Swerocks förstahandsyrkande beviljas kommer endast ett mindre antal transporter använda sig av väg 858 i ett inledande etableringsskede till dess att den nya transportvägen är färdigställd. Dessa transporter kommer i huvudsak att utgöras av intransporter av maskiner för vägbygget och personaltransporter. Intransport av maskiner sker endast vid ett tillfälle. Intransporten kommer att ske norrifrån på väg 858 eftersom maskinerna är för höga att passera under den belysning som finns vid Torsåker allé.

Den nya vägen kommer att byggas enbart med material från täkten. Vägen planeras att anläggas i två etapper. I den första etappen sker byggnationen inifrån täkten och mot anslutningen till väg 273. För att påskynda anläggandet av vägen kan den i en andra etapp byggas från anslutningen till väg 273 och in mot täkten. Transporter med byggnadsmaterial behöver då ske från täkten och ut på väg 858. Dessa transporter går dock norr ut. Vägbyggnationen beräknas ta ca 6–12 månader. Den nya transportvägen består till viss del av en redan befintlig väg som måste förstärkas och breddas. Därutöver måste en ny väg anläggas. Trafikverket lämnade den 20 maj 2021 tillstånd till att ansluta en ny väg till väg 273 i enlighet med vad bolaget ansökt om.

Om Swerocks förslag om att anlägga en ny väg inte beviljas kommer transporter gå både norrut och söderut på väg 858. Av dessa bedöms 90 % ske i riktning mot norr och 10 % i riktning mot söder. De boende längs väg 858 söder om verksamhetsområdet kommer därför endast i begränsad mån påverkas av transporterna. Vidare åtar Swerock sig att inne på verksamhetsområdet sätta upp en skylt som förbjuder högersväng ut från täkten på väg 858. I och med detta åtagande har Swerock, så långt bolaget har rådighet, gjort vad man kan för att minimera antalet transporter på väg 858.

Transportberäkningarna är korrekta och underlaget är tillräckligt för att kunna bedöma att lokaliseringen av den ansökta verksamheten är lämplig. Beräkningarna av transporter är gjorda utifrån ett värsta scenario, där förutsättningarna är att inga transporter antas vara returtransporter.

Vid en maximal produktion kommer verksamheten generera 1 miljon ton berg per år samtidigt som den genomsnittliga införseln av massor uppgår till 225 000 ton/år. Genomförda beräkningarna utgår ifrån förutsättningarna att varje transport lastar 35 ton och att verksamheten pågår 250 arbetsdagar/år. Beräkningarna utgår från att inga inkommande transporter går som returtransporter, vilket inte är överensstämmande med verkligheten. Swerock har således redan tagit höjd för att vissa transporter inte lastar fullt och på så sätt tagit höjd för det totala antalet transporter.

I enlighet med ovanstående parametrar beräknas antalet transporter att uppgå till ca 283 st. transporter/dag vid ett ”worst-case-scenario”. Det verkliga antalet transporter till och från den planerade verksamheten i Trosta kan därför antas bli lägre än vad beräkningen visar.

En faktor som påverkar antalet transporter är att lastvolymen per transport kan variera. Swerock har utifrån erfarenheter från andra liknande verksamheter gjort bedömningen att varje transport i snitt kan lasta 35 ton per transport. De största transporterna som transporterar ballastmaterial från Swerocks täkter lastar upp till 42 ton, medan enkelbilar lastar något mindre än 35 ton. En lastvolym om 35 ton ska därför betraktas som ett snittvärde. Trenden går även mot större och större lastvolym per transport för att minska antalet transporter och kostnader för transporter, vilket gör att transporterna är korrekt och konservativt beräknade.

Om Swerock inte får anlägga en ny väg kommer transporterna söder ut på väg 858 endast utgöra maximalt 1,63 % av den totala trafiken och 18 % av den tunga trafiken på vägen. Norrut utgör transporterna 13,1 % av den totala trafiken och 66,8 % av den tunga trafiken. Med hänsyn tagen till det begränsade antalet transporter som förväntas färdas på de södra delarna av väg 858 och den begränsade olägenheten det kommer innebära för närboende, är de transporterna inte att betrakta som följdverksamheter till verksamheten. När det gäller den alternativa transportvägen till väg 273 kommer bolagets transporter västerut utgöra maximalt

4,4 % av den totala trafiken och 18,6 % av tung trafik. Österut kommer bolagets transporter utgöra 0,02 % av den totala trafiken och 2,9 % av den tinga trafiken. Anslutningspunkten till väg 273 ligger 3 km från täktområdet. Inte heller är transporterna på väg 273 därmed en följdverksamhet.

Redovisning av intern lagring och interna transporter
Eftersom den planerade verksamheten inte omfattar asfalttillverkning avses vare sig bioolja eller bitumen att lagras eller hanteras inom verksamhetsområdet. Hur diesel ska förvaras framgår av miljökonsekvensbeskrivningen. Interna transporter inom verksamhetsområdet kommer att ske i den omfattning som krävs för att verksamheten ska kunna bedrivas.

Antalet transporter av sprängmedel per år är lika många som antalet sprängningar, d.v.s. ca en transport per sprängning. Antalet transporter till Swerocks betongstation i Rosersberg beror på efterfrågan av betong och ballastmaterial från bergtäkten.

Buller
Föreslaget villkor för buller är anpassat till Naturvårdverkets riktlinjer. Det saknas därför skäl att begränsa verksamheten på sådant sätt att krossverksamhet, skutknackning och transporter endast får ske dagtid. Även transporterna till allmän väg kan genomföras utan att riktlinjerna för buller överskrids. Bolaget motsätter sig därför nämndens yrkande avseende annan lydelse av bullervillkoret.

Det framgår av praxis att det saknas skäl att ytterligare begränsa en verksamhet som innehåller Naturvårdsverkets riktlinjer för industri- och annat verksamhetsbuller. De ansökta arbetstiderna utgör en rimlig och rättssäker avvägning mellan störningar och kostnader.

Beräkningar visar att under etableringsskedet med avskärmande containrar vid krossen kommer bullret som mest uppgå till 46 dB vid närmaste bostadshus.

Brytningen inleds i det nordvästra hörnet där en upplagsyta kommer att skapas. I beräkningarna har för- och efterkross, elverk samt skutknackare placerats nära

brytkanten. Lastning, lossning och upplagshantering sker i de sydvästra delarna. Bergborraggregatet har placerats längs den södra gränsen. Det krävs inga extra åtgärder för att uppfylla riktvärdena dagtid vid full verksamhet. Utan borrning och skutknackning uppfylls även riktvärdena kvällstid.

När en tillräckligt stor yta skapats på täktbotten kommer krossar, elverk och skutknackare att flyttas ned. När ytan blir större kommer även övriga bullerkällor att flyttas ned. En bulleravskärmning med en skärmkrönshöjd på + 42 m kommer att uppföras längs brytområdets södra del för att minimera bullerspridning i riktning mot fastigheten söder om täkten.

Nattetid är inga skyddsåtgärder nödvändiga eftersom ansökt verksamhet avger buller långt under riktvärdena.

Bullernivåerna vid närliggande bostadshus innehåller Naturvårdsverkets riktvärden med föreslagna skyddsåtgärder. Den verkliga ljudnivån kommer under merparten av tiden vara lägre än beräknat. Detta eftersom beräkningsmodellen förutsätter ett ”worst case” scenario. Under kvällstid underskrids riktvärdena med god marginal. Riktvärdena för buller från vägtrafik kommer inte överskridas.

Av bullerutredningen framgår den beräknade bullerspridningen från den planerade verksamheten. Av beräkningen framgår att det vid fastigheten G inte förväntas uppstå sådana bullernivåer som kan föranleda behov av några skyddsåtgärder. När verksamheten kommer igång kommer kontrollmätningar att genomföras för att kontrollera att verksamheten innehåller bullernivåer i enlighet med villkor i tillståndet. Om åtgärder blir aktuella kommer de i första hand att utföras som bullerdämpande skyddsåtgärder i täkten för att minska spridningen av buller till omgivningen, för att villkoret ska innehållas.

Verksamheten ligger inom ett skogs- och jordbrukslandskap där det används maskiner som periodvis bidrar till höga ljudnivåer. Området är även bullerstört av

Arlanda. Med föreslagna skyddsåtgärder kommer något impulsljud inte att uppkomma vid närliggande bostäder.

Om transporterna skulle gå ut på väg 858 enligt bolagets andrahandsalternativ skulle den dygnsekvivalenta ljudnivån vara oförändrad i riktning mot söder och nivån i riktning mot norr ökar med som mest 2 dB. Om alla tillkommande transporter går i samma riktning blir ökningen som mest 3 dB. Oavsett om all trafik skulle gå mot norr eller söder ligger ljudnivåerna med marginal under riktvärdena för buller vid bostäder. Utredningen har utgått från beräkningspunkt vid fasad närmast väg 858 i stället för beräkningspunkt vid bostäders uteplats som oftare ligger på den skyddade sidan av huset. Olycksrisken ökar inte till en orimlig nivå och det uppkommer inte oacceptabla störningar från transporter.

Vid sprängning förekommer ett kortvarigt buller och detta buller brukar normalt inte ingå i villkoret för bullerreglering för att det är så kortvarigt. Sprängning regleras till dagtid (kl. 06–18) och då används ekvivalenta ljudnivåer, vilket innebär att ljudnivåer bedöms under en timme. Buller från en sprängning pågår i några sekunder och påverkar inte den ekvivalenta ljudnivån. Därför ingår inte buller vid sprängning i föreslaget villkor för buller.

Vibrationer och luftstötsvågor

I riskanalysen för sprängning finns en utredning om hur sprängning ska ske för att för höga vibrationer och luftstötvågor inte ska uppstå och så att villkoret för vibrationer och luftstötvågor ska innehållas. Begränsningsvärdena för vibrationer och luftstötvågor i villkoret är kontrollerade mot riskanalysen. Riskanalysen visar att det inte finns några hinder för att bedriva ansökt täktverksamhet.

Sammantaget bedöms ansökt verksamhet medföra en liten negativ konsekvens avseende vibration och luftstötvåg. Ingen risk för skada på byggnader eller omgivningen föreligger, men det kräver vidtagande av säkerhetsåtgärder.

Den planerade bergtäkten är förhållandevis nära omgivande byggnader och vägar. Skyddsåtgärder kan vidtas bl.a. genom att stänga av områden vid sprängning eller

genom att vidta åtgärder för att minska kastlängder och risker. För att sprängning utan täckning ska kunna ske på ett säkert sätt måste en säkerhetszon upprättas där inga människor eller byggnader får befinns sig vid sprängning.

Den ansökta verksamheten är reglerad till angivet verksamhetsområde. Det innebär att verksamhet inte får bedrivas utanför verksamhetsområdet och således inte heller på någon annan fastighet än vad som angivits. Vid sprängning avlyser ansvarig sprängare det område denne anser behövs i samband med själva sprängningen, för att säkerställa att sprängningen ska kunna ske på ett säkert sätt. Före och efter sprängning avgår ljudsignaler för att varna omgivningen om att sprängning kommer att ske respektive har skett. Utöver detta kommer Swerock att informera närmast boende inför sprängning i enlighet med villkor 10.

Påverkan på omkringliggande fastigheter vid sprängning har bedömts och framgår av riskanalysen. Bedömningen är att ingen påverkan kommer att uppstå om sprängning utförs enligt rekommendationerna i utredningen. Swerock åtar sig även att göra en syneförrättning av alla fastigheter inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen innan verksamheten startar upp. I syneförrättningen ingår besiktning av skorstenar.

Swerock har genomfört vibrationsmätningar som visar att det inte finns någon risk för påverkan på byggnader eller annan omgivning.

Naturmiljö och skyddade arter

Naturvärdesinventeringar och artinventeringar är utförda i enlighet med svensk standard och av konsulter med mycket god kompetens och stor erfarenhet inom området. Konsulterna har varit på plats vid flera olika tillfällen och under olika tider på året för att kartlägga förekomsten av olika arter. Dessutom har information om inrapporterade fynd i sökdatabaser använts. Utförda inventeringar ger en god och heltäckande bild över vilka skyddsvärda arter som finns i området.

Det planerade verksamhets- och brytningsområdet innebär att en del av skogsområdet tas i anspråk. Stora delar av området (verksamhetsområde och

transportväg) består av produktionsskog med låga naturvärden. Detta område har inte bedömts ha några högre naturvärden, men fynd av enstaka skyddade djurarter har gjorts i området.

De högsta naturvärdena som identifierats i området är klass 3 (påtagliga naturvärden) och utgörs av hällmarksskog. De arter som påträffats är reliktbock. Vanlig padda och vanlig groda har påträffats men inga lekande grodor. Vid fågelinventeringen har gulsparv och entita bedömts häcka inom verksamhetsområdet. Nattskärra har hörts men någon häckning är inte konstaterad. Tjäder förekommer inom området. Spillkråka har påträffats under tidigare inventeringar men dess status som häckfågel inom området är obekräftad.

Tjäderspillning och arenor har påträffats inom och i närheten av verksamhetsområdet. Tjäderarenorna inom verksamhetsområdet bedöms inte vara särskilt gamla. Den planerade verksamheten befinner sig söder om de påträffade arenorna som bedöms som mest skyddsvärda. Dessa arenor är lokaliserade utanför verksamhetsområdet. Området norr om den planerade verksamheten är väl lämpad för tjäder och det finns tillräckligt lämpliga tjädermiljöer utanför verksamhetsområdet. Sumpskogar som kan användas av hönor och kycklingar befinner sig huvudsakligen norr och väster om det planerade verksamhetsområdet. En bergtäkt innebär en långsam förändring av miljön och bedöms inte ha en negativ påverkan på tjädrarna i området. Med tanke på att man inte har påträffat några spår av tjäder inom verksamhetsområdet vid de tidigare inventeringarna under åren 2016–2018 bedöms de arenor som numera påträffats inte vara särskilt gamla och de kan inte heller anses som särskilt skyddsvärda. Det finns inte någon beaktansvärd risk för sådan skada på tjäder som avses i 4 § artskyddsförordningen. Det finns därför inte skäl att vägra tillstånd på grund av verksamhetens eventuella påverkan på tjäder.

Transportvägens dragning mot väg 273 har justerats för att undvika att påverka kycklingbiotoper. Det finns inga lämpliga kycklingbiotoper inom verksamhetsområdet. Vägen kan också anläggas under andra halvan av året då tjäder är klar med sin häckning.

I området för den planerade transportvägen har blåsippa, mattlummer och revlummer hittats. Dessa arter är livskraftiga och vanliga i Stockholmsområdet.

ESKO-område

Den planerade täkten innebär en arealminskning av ESKO-området. Verksamheten kommer att bedrivas utanför det område som innehåller kärnvärden och därtill bedöms inte kärnvärdena kunna påverkas av verksamheten. Av utredningarna framgår att verksamheten inte kommer att skada de naturmiljöer som skyddas i ESKO-området samt att området inte utgör något hinder för verksamheten.

Kulturmiljö

Det planerade verksamhetsområdet berör fornlämningar (sex stycken boplatslägen), som kommer att helt eller delvis tas bort efter att tillstånd lämnats av berörd myndighet. Swerock åtar sig att i samråd med länsstyrelsen utföra de arkeologiska utredningar som krävs innan verksamheten påbörjas. Något särskilt villkor för detta behövs därför inte.

Rekreation och friluftsliv

Den ansökta verksamheten bedöms medföra en liten negativ påverkan på friluftslivet genom buller från verksamheten och visuellt i täktens direkta närhet. Detta gäller främst för den allmänhet som uppehåller sig i direkt anslutning till verksamhetsområdet. När täkten är efterbehandlad bedöms området ha fått goda förutsättningar för rekreation och friluftsliv.

Resursförbrukning

Ansökt verksamhet bedöms medföra en positiv konsekvens med avseende på hushållning med naturresurser mot bakgrund av den goda bergkvaliteten på platsen som har ett brett användningsområde. Vid en jämförelse med etablering av täktverksamhet på rubricerad fastighet, i enlighet med bolagets ansökan, får nollalternativet enligt bolagets bedömning negativa konsekvenser för hushållningen med naturresurser.

Efterbehandling

Efterbehandling innebär att upplag, bullervallar och andra delar av täktverksamheten tas bort. Vägar och planer rivs upp och planteras med skog. Efterbehandling kommer att ske kontinuerligt under produktionen i de delar där det är möjligt. Bolaget kommer inte ta emot externa massor för efterbehandling. Efterbehandlingen föreslås i stället ske utan externa massor och en ny efterbehandlingsplan har tagits fram. I den nya efterbehandlingsplanen framgår hur efterbehandlingen kan gestaltas utan externa massor. Efterbehandlingsplanen ska betraktas som ett övergripande förslag till hur efterbehandlingen ska utföras. Den mer exakta efterbehandlingen bestäms i samråd med tillsynsmyndighet och markägare i tillståndets slutskede i enlighet med föreslaget villkor avseende efterbehandling.

I en del av täkten kan bergväggar sparas för ett gynna fågellivet. Detta kan dock givetvis komma att ändras beroende på den biologiska mångfald som kan komma att etablera sig under driftsfasen. Det är således bäst att avvakta med att utforma en slutlig efterbehandlingsplan Swerock har ingen invändning mot att samråda med Swedavia inför samrådet med tillsynsmyndigheten avseende efterbehandlingen. Inom brytområdet kommer det att bildas en vattenspegel som kan användas av vilt och för bad. Tiden för sjön att fyllas upp nära normal grundvattennivå är uppskattningsvis 35 år. Det kommer inom verksamhetsområdet att finnas avbaningsmassor som kan användas vid efterbehandlingen. Utloppspunkten för täktsjön kommer att placeras i östra delarna av verksamhetsområdet.

Ekonomisk säkerhet

Swerock medger en säkerhet beräknad baserat på en kostnad om 12 kr/m^2 för brytningsområdet, vilket Swerock anser vara en tillräcklig säkerhet. Säkerheten kommer inte att ställas successivt utan vid ett tillfälle.

YTTRANDEN

Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen tillstyrker ansökan om vissa villkor ändras i enlighet med vad länsstyrelsen återkommer till längre fram. Länsstyrelsen motsätter sig verkställighetsförordnande.

Bolagets lokaliserings- och behovsutredningen kan godtas och de villkor som bolaget föreslår är i huvudsak bra.

Vattenverksamhet

Uppföljning av vattenverksamhetens miljöpåverkan sker lämpligen inom ramen för ett kontrollprogram som utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten. I de flesta fall behöver förslaget till kontrollprogram justeras efter inlämnande. Tillsynsmyndigheten behöver tillräcklig tid för bedömning av kontrollprogram och dialog med verksamhetsutövaren och denna tid fastställs lämpligen i villkor. Ett eventuellt tillstånd bör därför förenas med följande villkor för vattenverksamhet:

Sökanden ska upprätta ett kontrollprogram för verksamheten vilket ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan den tillståndsgivna vattenverksamheten påbörjas. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

Länsstyrelsen instämmer med sökanden om att mätning av vattennivåer blir mer rättvisande och representativ för grundvattenmagasinet som helhet genom kontroll i grundvattenrör, i stället för i direktmätning i privata brunnar, där nivån inte påverkas av vattenuttag.

Länsstyrelsen håller med sökanden om att innan brytning påbörjas bör brunnar i närheten av influensområdet provtas med avseende på vattenkvalitet och om möjligt inspekteras. Sökanden har åtagit sig att kontrollera alla brunnar med avseende på dricksvattenkvalitet som är belägna inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen innan verksamheten påbörjas vilket är positivt.

Hydrogeologi – sumpskogar och våtmarker

Redovisade undersökningar med stickprovstagning i sumpskogarna tillför värdefullt underlag till målet. Sökanden anger att sumpskogarna i norr är utströmnings-områden för grundvatten. Sumpskogarna förefaller ha tät botten och att de därmed skulle påverkas mindre av grundvattensänkningar verkar sannolikt.

Länsstyrelsens bedömning är att våtmarker, som i ett vidare perspektiv omfattar bl.a. just sumpskogar, tillhandahåller en rad viktiga ekosystemtjänster. Länsstyrelsen anser vidare att övervakning av verksamhetens eventuella påverkan på sumpskogar får anses utgöra en viktig del av egenkontrollen.

Sökanden har åtagit sig att installera grundvattenrör i de ytliga jordlagren för kontroll av sumpskogarnas grundvattennivå regelbundet, vilket är positivt. Vad gäller våtmarksområde 1 (figur 1 i aktbilaga 177) har länsstyrelsen genom att studera bl.a. naturinventering för Arlanda (aktbilaga 97) konstaterat att den endast är utdikad i vissa delar och att vissa delar är tallmosse vilket kan vara en typ av miljö som tjäderkycklingar kan finna föda i. Länsstyrelsen anser att grundvatten bör kontrolleras i alla tre sumpskogarna (1, 2 och 3 i figur 1 i aktbilaga 177). Om tillstånd lämnas till verksamheten bör det framgå som villkor att mätning av grundvattennivåer i närliggande sumpskogar ska ske minst två gånger per år. Vidare bör bolaget beskriva vilka möjliga skyddsåtgärder som kan vidtas för det fall våtmarker inom influensområdet påverkas av verksamheten.

Naturmiljö, skyddade arter

Länsstyrelsen vill understryka EU-domstolens avgörande i mål C-473/19 och C-474/19. EU-domstolen har bl.a. ansett att det föreligger hinder för en nationell praxis där förbuden i art- och habitatdirektivet endast är tillämpliga om det finns en risk för att berörda arters bevarandestatus påverkas negativt. EU-domstolen gör dock inte något uttalande gällande tolkningen av fågeldirektivet, utan EU-domstolen konstaterar att artskyddsförordningen är utformad så att förbuden i art- och habitatdirektivet även innefattar fåglar. Länsstyrelsen bedömer att rättsläget i nuläget är oklart avseende tillämpningen av 4 § artskyddsförordningen gällande fåglar. Om 4 § artskyddsförordningen ska tillämpas på fåglar på samma sätt som för

s.k. N-arter innebär detta ett strikt skydd för tjäderns fortplantningsområde, oavsett påverkan på tjäderns bevarandestatus.

Om verksamheten riskerar att innebära en störning för tjädern, kan bolaget behöva vidta skyddsåtgärder för att undvika detta. En bedömning behöver här göras med anledning av den nu föreslagna in- och utfartsvägen då denna kan innebära en ytterligare störning för tjädern, som inte tidigare är bedömd, och även en fragmentering av ett annars sammanhängande område för tjädern.

Påverkan på vattendrag – ammoniak

Vid bergtäkter finns generellt en risk för förhöjda kvävehalter i det vatten som leds bort från täkten. Kväve kan finnas i flera former, ofta som nitrat. Ammoniak och nitrit kan också förekomma. Ammoniak är akuttoxiskt för fisk.

Länsstyrelsen har tagit del av bolagets schablonberäkningar av worst-case som redovisas i kompletterande utredning om utsläpp till vatten (aktbilaga 182). Beräkningar baserade på årsmedel av pH och temperatur riskerar att underskatta högsta halter, men även årsmedelhalter, och återspeglar inte den faktiska haltvariationen av ammoniakkväve. Då ammoniak är akuttoxiskt för fisk är den aktuella halten vid varje enskilt tillfälle väsentlig. Sökanden avser att regelbundet mäta halter av totalkväve i utgående vatten från verksamheten samt har angett att åtgärder kommer att vidtas om höga halter uppstår. Halten av ammoniakkväve (NH3-N) kan inte mätas på ett tillförlitligt sätt till rimliga kostnader varför den lämpligen beräknas utifrån halt av ammoniumkväve (NH4- N), aktuell vattentemperatur och aktuellt pH. Mot bakgrund av att miljökvalitetsnormerna inte får äventyras i de ytvattenrecipienter som berörs yrkar länsstyrelsen att ett eventuellt tillstånd också förenas med villkor om regelbunden kontroll av parametern ammoniakkväve i mätpunkt P1 (P1 motsvarar provpunkt 1 enligt sökandens benämning av provpunkter i aktbilaga 182). Länsstyrelsen finner det lämpligt att mätfrekvensen av ammoniumkväve, temperatur och pH bör vara i en omfattning av minst 4 ggr per år (varje kvartal) men helst 12 ggr/år (månatligen).

Utredningen redogör för att utspädning och reduktion av utsläpp förväntas ske i vattendrag nedströms den planerade verksamheten. Länsstyrelsen vill här betona att även de vattendrag som inte omfattas av miljökvalitetsnormer är skyddsvärda och framförallt när det gäller risk för omvandling till akuttoxiska halter av ammoniak så är det av vikt att halterna inte överskrider kritiska halter i närmast belägna småvatten.

Påverkan på vattendrag – metaller och persistenta organiska ämnen
Då sökanden frånfallit yrkandet om att använda externa massor för efterbehandling av brytområdet minskar risken för föroreningsspridning till mark och vatten. Ansökt verksamhet innebär dock en relativt omfattande masshantering som i sig kan riskera bidra med utsläpp av föroreningar i form av till exempel metaller och persistenta organiska ämnen. Länsstyrelsen vill därför understryka att kontroll av förorenings-grad av inkommande massor samt kontroll av föroreningsinnehåll i utgående vatten, fortsatt är aktuell trots nu ändrat yrkande vad gäller efterbehandlingen. Kontrollen bör avse de ämnen som anges i bilaga B10 avsnitt 4.4 till MKB:n.

Länsstyrelsen uppfattar att sökanden fortsatt avser att kontrollera inkommande massor med avseende på förekomst av PFAS. Kontrollen bör utformas så att den omfattar PFAS-ämnen inklusive PFOS (PFAS11), för vilka det finns gränsvärden att förhålla sig till i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (se HVMFS 2019:25).

Kulturmiljö
En arkeologisk utredning etapp 1 har genomförts inom delar av den aktuella fastigheten. Inga fornlämningar har konstaterats däremot har 6 möjliga boplatslägen från stenåldern identifierats. Därutöver har synliga lämningar ovan mark noterats i form av gränsröse och vägbank. Om boplatslägena påverkas av exploateringen i samband med den planerade verksamheten måste en arkeologisk utredning etapp 2 genomföras för att kunna avgöra om någon av dessa boplatslägen ska anses vara en fornlämning. Om de bedöms som fornlämning krävs tillstånd enligt kulturmiljö-lagen för markingrepp i eller i anslutning till fornlämning. Eventuella tillstånd

kommer då sannolikt vara villkorade med krav på arkeologiska åtgärder, till exempel arkeologisk förundersökning och slutundersökning.

Bergkvalitet

Länsstyrelsen ser positivt på att bergartsmaterialet har undersökts vidare med avseende på arsenik- och sulfidförekomst. Sökanden har därefter uteslutit ett mindre område ur tidigare ansökt brytområde med anledning av att förhöjda halter arsenik har påträffats. För att fortsatt säkerställa att det bergmaterial som kommer att utvinnas från täktområdet inte innehåller förhöjda halter av arsenik är det viktigt att ha god kunskap om berggrunden på platsen.

Sökanden har redogjort för hur XRF-teknik kan användas vid fältundersökningar för att lätt identifiera metallhalter i berget. Sökanden har åtagit sig att löpande i samband med avbaning kartera området med hjälp av sakkunnig geolog och handhållen XRF för att kartlägga om det finns berg med förhöjda halter av arsenik. Länsstyrelsen instämmer i att det är angeläget att förebygga att brytning och vidare krossning sker av så kallade riskbergarter. Det kan även bli aktuellt att vidta ytterligare geokemiska undersökningar. Bolaget bör vidta de åtgärder som WSP föreslagit i aktbilaga 179 s. 14. Länsstyrelsen bedömer att om tillstånd lämnas till täktverksamhet bör de rekommenderade åtgärderna vara formulerade i villkor, alternativt att tillståndet förenas med villkor om att en plan för kartering och provtagning tas fram i samråd med SGU innan brytarbeten påbörjas. Villkoret bör utformas med delegation till tillsynsmyndigheten att vid behov besluta om ytterligare villkor rörande kartering och provtagning.

Transporter

Den nya in- och utfartsvägen, som delvis utgörs av en befintlig väg, kommer att ansluta till väg 273 efter ca 3 km nordväst om det planerade täktområdet. Sökanden bedömer därmed att väg 858 kommer att avlastas helt efter det att den nya in- och utfartsvägen är anlagd. I andra hand har sökanden åtagit sig att förbjuda högersväng ut på väg 858 från det planerade täktområdet. Sökanden bedömer att den nya vägen inte kommer att påverka omkringliggande natur eller några närboende. Påverkan som vägen kan medföra på kulturmiljön har inte redovisats. Sökanden har dock

sedan tidigare åtagit sig att utföra arkeologiska utredningar beträffande sökt verksamhetsområde. Sökanden bör till länsstyrelsen ge in tydligare markanspråk för att länsstyrelsen ska kunna bedöma om det kan bli aktuellt med arkeologisk utredning även för det nya vägområdet.

Delar av väg 858, bl.a. i höjd med Torsåker är inte lämplig för utökning av tunga transporter. Om tillstånd lämnas till verksamheten förutsätts att transporterna förläggs i huvudsak till den norra delen av väg 858 vidare via väg 273 innan anslutning till E4:an.

Verkställighetsförordnande

Ett verkställighetsförordnande innebär att ett lagakraftvunnet beslut inte behöver avvaktas och är ur processuell synvinkel att se som ett undantag. Det anses krävas att sökandens intresse med viss marginal ska väga tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till eventuella skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras (se NJA 2012 s 623).

I detta fall bör ett verkställighetsförordnande inte medges då sökt verksamhet innebär ett ingrepp i naturmiljön som inte fullt ut går att återställa om en överinstans inte beviljar tillstånd till hela eller delar av sökt verksamhet.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Bolaget har accepterat MSB:s förlag till villkor kopplat till skyddsåtgärder och MSB har därmed inget ytterligare att anföra.

Sigtuna kommun

Sigtuna kommun yrkar att mark- och miljödomstolen i första hand ska avvisa bolagets ansökan då miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig. I andra hand ska ansökan avslås. Om tillstånd ges motsätter sig kommunen verkställighets-förordnandet samt den förslagna nya transportvägen mot väg 273.

Översiktsplanen

Lokaliseringen av den planerade bergtäkten är olämplig. Översiktsplanen för Sigtuna kommun från 2014 stöder inte placeringen av en bergtäkt på denna plats. I mark- och vattenanvändningskartan är det aktuella området utpekat som *landsbygd* – område där dagens mark- och vattenanvändning huvudsakligen ska fortgå. Verksamhetsområdet är därtill utpekat som ett ESKO-område och av den fördjupade översiktsplanen framgår det att landområdet *8 Arlanda* och vattenområdet *15 Kosjön* berörs av verksamhetsområdet. Översiktsplanen bör tillmätas stor betydelse vid den aktuella prövningen.

I förslaget till ny översiktsplan (2022) anges att för bibehållen landsbygdskaraktär ska etablering av ytkrävande verksamheter och externhandel koncentreras till i översiktsplanen utpekade områden för verksamheter. Inga ytterligare deponier, berg- eller grustäkter ska etableras i kommunen.

Behovet av täkten

Det finns sedan tidigare fyra bergtäkter i närheten av X med olika inriktning. Den planerade bergtäkten skulle bli större än kommunens två största bergtäkter tillsammans. Det saknas behov av ytterligare bergtäkter i området.

Som stöd för bedömningen av behovet av bergtäkter, åberopar bolaget en förstudie från Regional utvecklingsplan för Stockholm 2050 (RUFS 2050). Relevansen av denna utredning ifrågasätts då den baseras på Stockholms bostadsbyggande år 2017. Förstudien antar att bristen på entreprenadberg kan bli stor före 2030. I själva verket har behov av ny bergtäkt, mellanlagringsplats samt bergkross av entreprenadberg minskat radikalt sedan den studien gjordes och nu råder i stället överskott av entreprenadberg i hela regionen. Det är inte rimligt att med sådant överskott ansöka om nyetablering av en bergtäkt. Norra Storstockholm längs E4:an är välförsett med täkter, mellanlagringsplatser och bergkrossar vars tillstånd planeras att förlängas och som ligger bättre till i vägnätet.

Swerock har inte visat att det aktuella berget och företaget ensamt kan stå för en sådan kvalitet som krävs för betongändamål eller att behovet av bergmaterial inte

kan tillgodoses genom befintliga bergtäkter. Påståendet att ingen annan redan etablerad plats kan förse marknaden med den påstått unika fraktionen behöver sättas i relation till det stora intrånget i miljön som skulle bli resultatet av att ge tillstånd till bergtäkten på den aktuella platsen. Andra täkter i området har ansökt om fortsatt verksamhet.

Buller

Om tillstånd meddelas förutsätter kommunen att krossverksamhet avslutas kvällstid och inte pågår till kl. 22.00, samt att alla transporter sker under dagtid med tanke på störningar för de boende. Vidare förutsätter kommunen att skutknackning inte ingår i ”krossverksamhet” eftersom det är oacceptabelt att det skulle tillåtas på kvällstid. Till detta ska läggas närheten till Arlanda som redan belastar bullersituationen för de boende.

Roslagsbanans förlängning

Ansökan om bergtäkt måste avslås med hänvisning till planeringen inför Roslagsbanans förlängning. Trafikverket har preciserat riksintresset för Roslagsbanan och angett att Roslagsbanan ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen. Att anlägga en bergtäkt i utredningsområdena är en försvårande omständighet, om någon av de av SL utredda alternativen skulle bli aktuella.

Väg 858

Den planerade täkten ligger på en fastighet som befinner sig i direkt anslutning till väg 858. Vägen är smal och saknar vägrenar. Den ökade tunga trafiken från täktverksamheten skulle innebära en ökad olycksrisk. Vägen används idag av cyklister och gående som kommer bli särskilt utsatta för trafikriskerna. Det finns fastigheter som ligger mycket nära vägen och som skulle störas av kraftigt buller från den tunga trafiken. Det är inte hållbar samhällsplanering att öka den tunga trafiken med 300–400 lastbilar per dag utöver den redan bedömda trafikökningen längs vägen.

Förutom att transporterna blir betungande för Sigtuna kommun finns det ett ansvar att se över kommungränsen eftersom väg 858 mynnar ut i Glädjens trafikplats. Om

transportrörelserna sker söderut från den planerade täkten, skulle de behöva passera bl.a. Granakurvan samt längre söderut Torsåker allé. Vid dessa passager är vägen smal och två lastbilar kommer ha svårt att mötas. Glädjens rondell med dess kapacitetsbrister måste tas med i beräkningen för hur transporterna kommer att påverka regionen inklusive trafiken till och från Arlanda.

Sammantaget innebär transportrörelserna från den planerade bergtäkten en belastning på kommunens och grannkommunernas vägar.

Ny transportväg

Kommunen motsätter sig Swerocks yrkande om ny transportväg i tillståndet. Det noteras att den alternativa in- och utfartsvägens inverkan på miljön inte har redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen, varför denna inte kan anses godtagbar.

I Sigtuna kommun pågår utbyggnaden av Arlanda stad i enlighet med antagna översiktliga planer och strategier för att bygga samman Arlanda och Märsta till en regional stadskärna i enlighet med den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen. Trafikverket har till kommunen framfört oro beträffande den påverkan på det nationella och regionala transportsystemet som trafikalstringen i området på sikt kan medföra till följd av kommunens samlade utvecklingsplaner i området. Trafikverket har vidare som remissinstans i detaljplaneärenden haft synpunkter på kommunens utvecklingsplaner med hänvisning till riksintresset för kommunikationer. Med hänsyn till det redan ansträngda trafikläget utgör den tillkommande tunga trafiken från den sökta verksamheten ytterligare hinder mot kommunens utvecklingsplaner.

Riksintresset Arlanda

Området runt Arlanda är i en expansiv fas. Trafikverket anför att flygplatsen, flygplatsstaden och den regionala stadskärnans verksamhetsområdet påverkan sammantaget måste studeras och bedömas för att utifrån en helhetsbild hitta godtagbara trafiklösningar. Med hänsyn till riksintressena och det redan ansträngda trafikläget anser kommunen att den tillkommande tunga trafiken från den sökta verksamheten är försvårande för utvecklingen i området.

Natur, kultur, vattenverksamhet

Hela bergtäkten planeras att anläggas inom Arlanda 8, ett ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO). Mitt i området finns ett skyddsvärt bestånd av skog med lång skoglig hävd. Även om själva bergtäkten skulle ligga innanför skog av skyddsklass 1–3 skulle verksamheten med grundvattensänkningen, borttagande av berg, dike och anläggande av damm påverka det skyddade områdets förutsättningar att fortleva. Täktverksamheten kommer att bedrivas inom en buffertzon till kärnområden i ESKO. Buffertzonerna är minst lika viktiga som kärnområdena. Den nya föreslagna in- och utfartsvägen leds rakt genom ESKO-området.

Av den naturvärdesinventeringen som bilagts ansökan framgår de höga värdena på fastigheten, särskilt i öster och i norr. I ett område med över 200 år gamla tallar, har även signalarten reliktbock konstaterats. Arten är rödlistad som nära hotad (NT) och den används som signalart för att påvisa livsmiljöer som passar en rad övriga rödlistade arter. Inventeringen missar däremot att ange att den planerade bergtäkten ligger mitt i ett utsett ESKO och de skyddsvärda biotoperna på grannfastigheten saknas också i utredningen. Därmed har inte skyddshänsynen som omger ESKO vägts in i bedömningen.

Naturvärdena som legat till grund för utnämning till ekologiskt känsliga området är skäl nog för avslag på ansökan. Naturvärdena bekräftas även av viktiga fynd i fågelinventeringen. Området är bland ornitologer känt för sin säkra förekomst av nattskärra. Nattskärran är en rödlistad art som behöver just denna typ av biotop, och som länge varit hotad även om arten verkar ha hämtat sig och numera klassas som sårbar. I samma område har man hittat spillkråka som har status NT. Sigtuna kommun har från jaktlaget inhämtat kunskap om årligen skådad tjäder på och längs med berget som ansökan avser. Även lo, björn och varg ses regelbundet i området. Att dessa arter och även gulsparv finns i området indikerar att miljön är skyddsvärd. Dessa arters behov av den här typen av biotop utgör en av anledningarna för kommunen pekade ut området som ett ESKO-område. De skyddsåtgärder som föreslås i naturvärdesinventeringen är inte tillräckliga, särskilt som de ska utföras på en grannfastighet som inte ingår i ansökan.

Kommunen har gjort ett platsbesök den 19 mars 2021. Bedömningen är att ESKO-området inte har förändrats sedan det pekades ut så att dess betydelse skulle ha gått förlorad. Platsbesöket visade att en majoritet av observationerna av tjäder, tjäderspillning samt tjäderarenor är lokaliserade inom verksamhetens planerade brytområde. Tjäder är en störningskänslig art. Den sökta verksamhetens påverkan på tjäderpopulationen inom och utanför verksamhetsområdet är bristfälligt redovisad i ansökan. Ansökt verksamhet skulle innebära att ett område som är viktigt för tjädern fragmenteras ännu mer utöver vad pågående verksamheter (skogsbruk, bergtäkter och flygplatsen) redan medfört. Det finns inte så mycket lämpliga skogsområden kvar. Sverige hyser en betydande del av tjäderpopulationen inom EU. Av den svenska populationen finns endast en mycken liten del i Östra Svealand.

I den hydrologiska utredningen delas det tänkta bergtäktsområdet in i fyra delar, beroende på hur vattenrörelserna ser ut på platsen idag. Den norra delen anses inte ge tillflöde av ytvatten till området norr och nordväst om den planerade täkten. Detta är ett kärnområde i det ekologiskt känsliga området Arlanda 8. Utredningen påpekar dock att markavvattningsföretaget som ligger norr om Arlanda 8 kommer att få mindre vatten, vilket skulle vara i linje med markavvattningsföretagets syfte. Sigtuna kommun vidhåller därför att även ESKO-området, som ligger mellan den planerade täkten och markavvattningsföretaget kommer att påverkas av minskat vattentillflöde. Biotoperna kommer därmed att kraftigt påverkas av åtgärderna i ansökan.

Samma utredning kommer också fram till att föroreningar aldrig kan läcka ut från bergtäkten, eftersom vatten kommer att strömma in i täkten, särskilt när den börjar användas på djupet. Utredningen är inte tydlig angående tillrinningen till ESKO-området och om området skulle förbli opåverkat den dag då täktdjupet skulle hamna under dagens grundvattennivå. Kommunens bedömning är att grundvattensänkningen medför risk för att sumpskogen tvärtom påverkas av bergtäkten. Av texten att döma verkar grundvattennivån aldrig helt återställas, inte ens efter 35 år.

Swerock avser att kontrollera vattennivåerna i sumpskogarna genom att installera grundvattenrör i jordlager, ett grundvattenrör i varje sumpskog. Nyttan med kontrollerna ifrågasätts då utgångsläget inte är verifierat. Grundvattnet borde kontrolleras under ett år innan verksamheten inledas för att man ska få kunskap om det ursprungliga läget.

I den hydrologiska utredningen framgår det inte klart hur bergtäkten kan komma att påverka åsen i väster. Den är en del av Storstockholms reservvattentäkt och har särskilda bestämmelser så att dess funktion inte ska försvagas. Det hade varit bra om utredningen kunde svara på frågeställningar kring detta, eller klart uttala att det inte råder risk för åsens vattenförande funktion till reservvattentäkten i Ström. Samma utredning bedömer att brunnarna på grannfastigheterna påverkas av den planerade bergtäkten, både bostäder och ekonomibyggnader såsom stall. Eftersom kommunens anser är att det inte finns ett regionalt intresse för täkten samt inget lokalt intresse, väger påverkan på de boende tungt i kommunens bedömning att ge negativt besked till domstolen angående tillståndsansökan för bergtäkten på X.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen och utredningen i övrigt är bristfällig vad gäller förekomst av arsenik i det aktuella berget. Det går därför inte utifrån ansökan att bedöma om den sökta verksamheten uppfyller miljöbalkens kvar på lokalisering eller verksamhetens inverkan på miljön. Sigtuna kommun gör i första hand gällande att dessa brister är av sådan beskaffenhet att det föreligger ett processhinder som innebär att ansökan ska avvisas. Till Swerocks utredningar har visat motsatsen måste utgångspunkten vara att det finns arsenik i den aktuella berggrunden.

Förhöjda arsenikhalter har påträffats inom det planerade brytområdet i en kompletterande undersökning, bl.a. har totalt sex bergprover tagits med slägga. I slutsatsen anges att risken för förhöjda halter i andra delar av brytområdet inte är sannolik. Med hänsyn till omständigheterna kan kunskapskravet inte anses uppfyllt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Sigtuna kommun

Nämnden yrkar att mark- och miljödomstolen i första hand ska avslå ansökan och i andra hand endast lämna tillstånd till återvinningsverksamheten. Om domstolen lämnar bolaget tillstånd motsätter sig nämnden verkställighetsförordnande och yrkar att transportvägen utförs i enlighet med vad som ursprungligen angavs. Vidare anser nämnden att vissa andra villkor bör föreskrivs för verksamheten, se nedan.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

Att placera en täktverksamhet inom ett ESKO-område kommer helt att eliminera de ekologiska värden som så långt som möjligt är avsedda att skyddas. Påverkan på omgivningen runt täkten kommer också vara stor och det finns redan flera etablerade täkter i närheten. Att ta i anspråk ytterligare ett område, som dessutom är särskilt skyddsvärt, kan inte vara förenligt med kraven på lämplig lokalisering.

Enligt den hydrogeologiska utredningen kommer en del av tillrinningsområdet för sumpskog att försvinna då en del av grundvattnet som bildas i området kommer att nå bergtäkten i stället för sumpskogen. Bolaget har föreslagit att påverkan följs upp genom kontrollprogrammet och om påverkan observeras kan det åtgärdas genom enklare åtgärder. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att förslagen åtgärd för att bevara sumpskogen inte är tillräckligt utredd. Då den inte är tillräckligt detaljerad går det inte att utläsa att en sådan åtgärd skulle förhindra en negativ påverkan på sumpskogens ekologiska värden.

Föreslagen ny transportväg

Bolagets undersökning avseende sumpskogar (aktbilaga 91) genomfördes innan Swerock ändrade sitt yrkande gällande transportväg. Bygg- och miljöförvaltningen var onsdagen den 12 maj 2021 på inspektion i området för att lokalisera ovan nämnda sumpskogar och för att följa den tänkta transportvägen. Sumpskog 2 och 4 visade tecken på att vara blötlagda delar av året. Särskilt sumpskog 2 hade stående vatten som kan vara en viktig biotop för de arter som är knutna till biotopen. Tjäder är en art som gynnas av sådana levnadsmiljöer. De får tillgång till skydd från rovdjur och tillgång till föda (insekter m.m.) som finns vid dessa biotoper. Vid inspektionstillfället hittade bygg- och miljöförvaltningen tjäderspillning vid

sumpskog 2. Sumpskog 4 var delvis torrlagd vid inspektionen men visade tecken på att den stundvis är våt då det förekom växtlighet av vass och marken var nedsjunken av tidigare väta. Ett dike löper parallellt vid sumpskogen och det fanns ett flöde i diket vid inspektionstillfället.

Det finns ytterligare en sumpskog som kan komma att påverkas som inte har namngivits i aktbilaga 91. Den är synlig till vänster i figur 6 aktbilaga 91. Med den nya transportvägen förväntas sträckningen av vägen passera genom denna sumpskog. Det saknas en redogörelse för naturvärden och en bedömning av påverkan på sumpskogen. Bygg- och miljönämnden gör bedömningen att naturvärden kommer påverkas negativt av den tänkta transportvägen. En transportväg för lastbilar som ska ha utrymme för möte med ett stadigt flöde transporter under dygnet kommer ställa krav på en bred väg som klarar de tunga transporter som kommer passera. Detta skulle innebära att sumpskogarnas biologiska värden skulle gå förlorade. Swerock har inte motiverat varför lokaliseringen av täkten är lämplig sett till den nya transportvägen.

Buller och transporter

Bullret från verksamheten kommer att medföra en väsentlig olägenhet för de boende i området och de som är boende längs med väg 858. De närboende är redan påverkade av bullret från flygplatsverksamheten. Bolagets beräkningar av antalet transporter per dygn är missvisande då alla fordon inte kommer lastas fullt och vissa inte kommer ha släp. Antalet transporter bör därför bli betydligt högre än vad som har redovisats i beräkningarna. Bolaget har inte visat att lokaliseringen är lämplig ur transportsynpunkt och korrekta beräkningar behövs för detta ändamål. Utredningarna som presenterats är inte tillräckliga.

Starkt bullrande moment så som sprängning, borrning, skutknackning och krossning bör endast få ske helgfri vardag kl. 06–18. In- och uttransporter samt mindre bullrande moment kan ske helgfri vardag kl. 06–22. Ingen verksamhet får bedrivas nattetid kl. 22–06.

Bergkvalitet

Eftersom arsenikproblematiken i denna del av regionen är ett relativt nytt fenomen är det för bygg- och miljönämnden svårt att göra bedömningen om den redovisade utredningen är tillräcklig för att bedöma framtida potentiella miljö- och hälsorisker. Bygg- och miljönämnden utgår därför från att SGU i rollen av expertmyndighet på området har gjort en riktig bedömning avseende miljö- och hälsoriskerna med den sökta verksamheten. Det är för bygg- och miljönämnden dock inte säkerställt att SGU i sin bedömning vägt in risker som bygg- och miljönämnden uttrycker oro för.

WSP har anfört att förekomst av arsenik vid brytning kan hanteras på olika sätt. Bygg- och miljönämnden gör tolkningen att WSP underskattar de potentiella riskerna med förekomst av arsenik. Det första förslaget är att späda ut arsenik och använda till asfalt- och betongtillverkning. Nämndens tolkning är att asfalt slits och sprids med partiklar i luften och betong kan användas i bostadsbyggande och bidrar därmed till potentiella miljö- och hälsorisker. Om man sprider arsenikhaltigt bergmaterial i samhället bidrar det en betydande risk att miljökvalitetsnormer för ytvatten kan överskridas. Det kan också skapa andra miljö- och hälsorisker. Det andra förslaget är att skicka avfallet till deponi. Det är dock en belastning på samhället då det tär på ändliga resurser att skicka avfallet till deponier. Det tredje förslaget är att avbryta brytningen och avsluta brytfronten ca 2 meter från markerad gräns. Tidigare erfarenhet från bergtäkt med arsenikproblematik är att det inte kan anses vara rimligt att lämna en rygg med berg och fortsätta bryta bakom ryggen. Det finns logistiska problem att genomföra dylika undantag från brytplanen. Dessutom kan det inte anses se naturligt ut att lämna kvar en rygg av berg sett till landskapsbilden vid efterbehandlingsskedet. Dessa för bygg- och miljönämndens extrema försiktighetsmått styrker deras bedömning att det är en olämplig lokalisering av verksamheten.

I den tidigare bergtäkt som haft problem med arsenikförande stråk i Sigtuna kommun var frågan om hantering av det uppkomna avfallet ingen lätt fråga för tillsynsmyndigheten. Dels hade verksamhetsutövaren svårigheter att identifiera problemen och riskerna inom egenkontrollen, dels var det svårt att hantera de stora

högar med arsenikberg som uppkommit. När arsenik förekommer i för höga halter i bergmaterial klassas det inte längre som en produkt utan ett avfall och bör således hanteras som ett avfall.

SGU tycks hålla med om de rekommenderade åtgärder som WSP redogör för. Bygg- och miljönämnden ser positivt på att arbeta förebyggande i redan etablerade bergtäkter för att minska risken att bryta i berg med förhöjda halter arsenik. Däremot bör en nyetablering av bergtäkt ske på en för samhället lämplig plats. Genom den utredning som Swerock nu kompletterat med har man kunnat bekräfta ett arsenikstråk som inte hittades vid den ursprungliga utredningen. Swerock drar vissa slutsatser i utredningen och anser att området som består av bergarten granit inte utgör en risk att innehålla arsenikförande stråk och man har därför exkluderat provtagning från dessa delar. Det finns alternativa lokaliseringar för bergtäktsetablering som huvudsakligen består av granit som borde vara mer lämpliga för ändamålet med verksamheten. Bygg- och miljönämnden anser att platsen är för riskabel för att utgöra en bergtäktsverksamhet. Om det inom verksamhetsområdet finns stråk som ännu ej är upptäckta kan det leda till långtgående konsekvenser för miljö- och hälsa.

Kontrollprogrammet bör innehålla ett avsnitt knutet till hantering, kartering och provtagning av arsenikhaltigt berg och utgå från WSP:s utredning ”bergartskartering och geokemisk analys” i aktbilaga 179. Utformningen av kontrollprogram ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Vid arsenikhalter i bergmaterialet som överstiger 6 mg/kg ska materialet klassas som avfall. Avfallet får inte uppblandas eller spädas ut för att nå halter under 6 mg/kg.

Vid hantering av misstänkt arsenikhaltigt berg ska provtagning genomföras per 4 000 ton utsprängt material. Om arsenikhaltigt berg påträffas ska partiet mellanlagras separat innan och efter krossning.

Vattenverksamhet

Vattenverksamheten bedöms utgöra en risk för påverkan på grundvatten och ytvatten genom avsänkning av grundvattnet runt täkten. Verksamheten kan påverka närboendes möjligheter att i framtiden kunna ta upp grundvatten av god kvalitet i tillräcklig omfattning. Vidare kan våtmarksområden som är belägna mellan verksamhetsområdet och markavvattningsföretaget påverkas negativt.

Domstolen bör föreskriva begränsningsvärden för följande parametrar för utgående vatten: suspenderade ämnen, sulfat, pH, arsenik, totalkväve, olja (C16-C35), zink och nickel. Frågan kan också delegeras till tillsynsmyndigheten.

Utformningen av vattenrening och sedimentationsdamm bör ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Sveriges geologiska undersökning

Grundvattennivåer

Ansökt täktverksamhet kommer att innebära grundvattenbortledning med avsänkta grundvattennivåer som följd. Verksamheter som bedrivs inom områden med inåtriktat grundvattenflöde har goda förutsättningar till effektiv omgivningskontroll om det inåtriktade grundvattenflödet upprätthålls. Grundvattenmodellen är gediget redovisad och de yttre randvillkoren ansatta på väl tilltaget avstånd från täktområdet. I ansökan anges att gjorda antaganden är konservativa men bolaget har inte presenterat något osäkerhetsintervall på ingående parametrar. SGU hade gärna sett att en känslighets-analys utförts vid beräkningen av influensområdet men anser ändå att den grundvatten-nivårelaterade omgivningspåverkan är väl redovisad.

Sumpskogar har identifierats i verksamhetens närområde. I ansökan anges att dessa inte är känsliga för verksamhetens grundvattenbortledning då de sägs vara belägna på torvmark som har låg genomsläpplighet. SGU kan stödja ansökans resonemang om att det är troligt att nederbörden över dessa områden är större än den lokala grundvatten-bortledningen. Det är dock önskvärt att grundvattennivåerna vid sumpskogarna ingår i verksamhetens kontrollprogram. Denna kontroll bör inledas så tidigt som möjligt.

Grundvatten och efterbehandling

SGU har noterat att inkommande massor kommer att kontrolleras för PFAS och att efterbehandlingen av täkten kommer ske utan användning av externa massor. SGU har därmed inget ytterligare att tillföra i frågan.

Generella synpunkter på extern masshantering under bergtäktens drift

SGU har inget att erinra mot bergtäkten och den externa masshantering som föreslås under täktens driftsperiod utifrån den möjlighet till vattenbehandling och effektiv kontroll som finns.

Synpunkter på den externa masshanteringen

Sjön Fysingen är reservvattentäkt för Ströms vattenverk. Det finns vidare planer på att uppgradera Ströms vattentäkt med konstgjord grundvattenbildning genom råvattenuttag från Fysingen. Utpumpat vatten från den planerade bergtäkten kommer att ledas vidare till Hargsån och slutligen till Fysingen. Mot denna bakgrund finns det anledning att särskilt lyfta fram kontrollen av de externa massor som kommer att hanteras inom täktområdet inför återvinning. Leverantör av externa massor ska enligt ansökan försäkra sig om att massorna uppfyller krav på renhet i upprättad överenskommelse, dvs att de klarar riktvärdena för känslig markanvändning. SGU vill framhålla vikten av att kontrollprogrammet ska omfatta rutiner för att förvissa sig om att leverantörens masskontroll har utförts på ett fullgott sätt. Det är oklart vad sökanden har för rutiner om det skulle visa sig att mottagna massor blivit felklassade, exempelvis om provtagningsresultat av utgående vatten från anläggningen indikerar det.

Berggrundsgeologi och materialförutsättningar

Resultatet från de analyser som bolaget har gjort indikerar att den berggrundsråvara som kommer att utvinnas inom täktområdet inte kan antas innehålla några förhöjda halter av naturligt förekommande farliga ämnen. Det är viktigt att man utöver det geokemiska resultatet också redovisar vilken analysmetod man har använts sig av.

SGU delar sökandes beskrivning av problemen med att leverera en betongballastråvara enbart baserad på entreprenadberg. Entreprenadberg kan i gynnsamma sammanhang, när berggrunden är den rätta och den uppträder homogent användas för betongändamål. I de flesta fall där detta görs i Sverige är det brukligt att betongrecepten är få och att

leveransen av betongprodukter görs under en kortare tidsperiod, t.ex. vid leveransen av betongballastråvara för vindkraftsanläggningar.

Den berggrund som kommer att utvinnas från X bedömer SGU som tillräcklig för att säkerställa att en hållbar råvaruproduktion av betongballast kan upprätthållas i området. Geokemianalyser från de ingående bergarterna på fastigheten X indikerar att materialen inte innehåller några förhöjda halter av farliga ämnen.

Trafikverket

Trafikalstring

Väg 273 är en primär länsväg i det funktionellt prioriterade vägnätet med en årsmedeldygnstrafik på drygt 3820 fordon, varav drygt 12 % utgörs av tung trafik. Av ansökan framgår det att trafikalstringen vid maximal produktion uppskattas till drygt 300 trafikrörelser per dygn utifrån ett antagande om en medellastvikt om 35 ton per bil fördelat på 250 arbetsdagar per år. Trafikverket bedömer den tillkommande trafikmängden och den kapacitetspåverkan detta medför på det omgärdande statliga vägnätet vara godtagbar.

Anslutning till väg 273

I det reviderade förslaget föreslår sökande att en ny transportväg anläggs inom den egna och angränsande fastigheter som förbinder verksamhetsområdet med en befintlig anslutning till väg 273. Detta förslag ersätter tidigare förslag på transportväg via väg 858. Det är Trafikverkets bedömning att detta är en mer ändamålsenlig lösning än tidigare förslag och ser positivt på överflyttningen av trafik från väg 858. Vidare noterar Trafikverket att det nya förslaget kommer medföra mindre belastning på vägkorsningen 273/858 nordost om verksamhetsområdet.

Väg 858

Väg 858 har förhållandevis goda siktförhållanden och framkomlighet. En ny anslutning skulle vara möjlig inom 50–100 m från den befintliga anslutningen. Denna bör stängas om den nya anslutningen inte sammanfaller. Anslutningen kräver tillstånd och utformning av korsning mot väg 858 ska ske i samråd med

Trafikverket. Föreslagen bullerskärm längs med väg 858 får ej påverka vägen vid genomförande.

Riksintresseprecisering Arlanda flygplats
Trafikverket håller på att ta fram en riksintresseprecisering för Arlanda flygplats som för närvarande är på extern remiss. Inom riksintresset ska flygplatsfunktionen prioriteras. Riksintressepreciseringen beräknas publiceras i början av 2021. Verksamhetsområdet för Swerocks ansökta verksamhet kommer att gå in över markanspråket för den nya riskintressepreciseringen.

Det är i dagsläget oklart när i tiden den fjärde banan kommer till stånd men det kommer troligtvis ske inom tillståndstiden för den sökta bergtäkten. Trafikverket hänvisar till de krav som Swedavia ställer på verksamheten om ansökan ska kunna medges. Samråd med Swedavia och Trafikverket ska ske vid ändring av verksamheten. Med hänsyn till verksamhetens närhet till den fjärde banan kan flyghinderanalys krävas även för byggnader som understiger 20 m över mark. Täkten påverkar även den utpekade femte rullbanan, den kommer troligen inte vara aktuell under täktens tillståndstid. En förlängning av täkttillstånd kommer dock troligen avstyrkas.

Upplands Väsby kommun
Bergtäkten antas alstra upp till 240 lastbilstransporter per arbetsdag på väg 858. Väg 858 mynnar i Glädjens trafikplats i Upplands Väsby kommun, där trafiksituationen redan idag är ohållbar. Överbelastningen på vägnätet är en fråga som är angelägen för kommunen även på de delar av vägnätet som ägs av Trafikverket. Med hänsyn till trafikalstringen på ett vägnät som inte är dimensionerat för en kraftig ökning av tunga transporter anser Upplands Väsby kommun att ansökan bör avslås.

Swedavia AB
Verksamhetsområdet ligger inom riksintresset Arlanda flygplats hinderbegränsande ytor. Föreslaget verksamhetsområde ligger inom en av flygplatsens hinderfrihets-ytor, den horisontella ytan med maxhöjd 87 m ö h för genomträngning.

Verksamhetsområdet för den ansökta verksamheten kommer att gå in över markanspråket för den nya riskintressepreciseringen. Det är oklart när i tiden den fjärde banan kommer till stånd men allt tyder på att det blir inom tillståndstiden för bergtäkten. Det är oklart när den femte rullbanan kommer anläggas men Swedavia kommer sannolikt avstryka en eventuell ansökan om förlängning av täkttillståndet.

Swerock har i miljökonsekvensbeskrivningens uppgett att man inte avser etablera utrustning eller byggnationer överstigande 20 m över mark i området. Om så ändå skulle ske önskar flygplatsen att Swerock låter genomföra en flyghinderanalys. Det är möjligt att Swedavia kommer kräva en flyghindersanalys även om ingen byggnation överstiger 20 meter när den fjärde rullbanan är på plats.

Marknivån i området är förhållandevis hög (+55 m ö h i medeltal), vilket innebär att det initialt kan räcka med riskområden i höjdled som understiger 40 meter för att genomtränga den horisontella ytan. Swerock ska därför inför alla sprängningar, vars riskområde i höjdled kan genomtränga nämnda hinderfrihetsyta, samordna dessa med flygplatsens operativa flygsäkerhetsfunktion (ATOS), i enlighet med gällande Airport Regulations G-13-2017.

Efterbehandlingen kommer medföra en täktsjö som kan användas både av vilt och för bad. Vidare avser bolaget att lämna klippväggar för att gynna fågellivet. Även om området inte ligger direkt under eller i närheten av ett stråk som regelbundet trafikeras av in- och utflygande trafik, och fågel i området därmed inte utgör någon direkt risk, är flygplatsen skyldig att proaktivt verka för att fågel och vilt i flygplatsområdet inte medför en oacceptabel risk för flygtrafiken, och det kan möjligen behöva analyseras om och i så fall hur denna tillkommande täktsjö skulle kunna påverka fågellivet närmare flygplatsen. I samband med eventuell framtida expansion av flygplatsen med en tillkommande nord-sydlig rullbana i ett östligare läge än dagens bana 3, så hamnar täktsjön dessutom betydligt närmare flygplatsområdet.

Swedavia tillstyrker den sökta verksamheten under förutsättning att det genom ett villkor i täkttillståndet ställs krav på ett samrådsförfarande så fort behov uppstår, men minst en gång årligen, mellan Swerock och Swedavia. Detta för att det ska vara möjligt att hantera flygsäkerhetsrisker m.m. som den sökta verksamheten kan ge upphov till.

Enskilda sakägare

M.N: Täkten kommer påverka dem väldigt negativt då de trafikerar Almungevägen varje dag. Den gamla allén kommer inte att klara all tung trafik och det blir farligt att möta så många lastbilar där. De är också oroliga för grundvattennivån.

P.L: De bor längs med Almungevägen och störs idag av vanlig person-bilstrafik. Vägen är inte gjord för tung trafik. Tung trafik fram till sent på kvällarna som bullrar och dammar är inte okej. Trafiksäkerheten sätts på spel när man dagligen möts av lastbilar på den redan smala och slitna vägen. De har en egen borrad brunn och är oroliga för vad som kommer hända om grundvattnet ändras och vem som står för kostnaden när det väl händer. Det är av yttersta vikt att detta undersöks ordentligt innan verksamheten godkänns.

L.J och **L.J2:** Almungevägen går förbi deras fastighet. Transporter till och från täkten kommer att medföra damm och buller. Det räcker med olägenheterna från 3:e banan som går bredvid dem. Barnen står vid vägen och väntar in skolbussen och alla hållplatser är oskyddade. De undrar vem som tar ansvar för påverkan på deras vatten samt påverkan av markvibrationen från tung trafik.

M.S: Almungevägen klarar inte mer trafik. Vägen är smal och det finns ingen gatubelysning. Det är redan mycket olyckor. Vägen saknar busshållplatser vilket betyder att barn och vuxna står 30–40 cm från alla fordon som passerar i alldeles för hög fart. Många barn och vuxna samt många handikappade kommer

med buss till Skalmsta Gård för att rida. De får gå på Almungevägen för att ta sig dit. Det finns ingen vägkant att gå på.

Hänsyn ska också tas till att grundvattnet redan är väldigt lågt. Idag kan endast 60–80 liter i timmen pumpas upp innan det är slut.

G.K: Hon bor bara någon kilometer från den planerade täkten och kommer att både höra och känna vibrationer och buller. Hon bor bara 7 minuter från Arlanda flygplats och är orolig för att täkten kommer att leda till ännu mer oväsen. Täkten kommer att medföra många transporter på Almungevägen där skolbarnen står oskyddade och väntar på bussen. Vägen är redan idag tungt trafikerad. Hon är också orolig för att täkten kan påverka deras vatten. Det är fel att ta bort den skog som finns kvar. Det finns bergtäkter i området som kan tillgodose behovet. Torsåker Allé kommer också förstöras av den tunga trafiken då trädens rötter går under vägen och kommer inte klara trycket.

Å.F. , T.P, Å.W, M.W, T.R, N.B, L.N och **Ö.J:** (G, A, H, I och Z, J samt del av V och K) Underlaget är bristfälligt och ger en felaktig bild av situationen. Swerock bör åläggas att säkra vattenförekomst och vattenkvalitet i brunnar på fastigheter samt stå för samtliga kostnader som åsamkas fastighetsägarna.

Buller från området ska minimeras och de åtgärder som behövs på/inuti/runt bostadshusen ska bekostas av Swerock. Krossning kommer att ske mellan 100–150 m från två bostadshus. Föreslaget skydd är att använda fyra containers av stål. Ljudabsorberingen är dock oklart redovisat. Bullervall redovisas endast mot söder och sydost. Det är oklart hur arbetsmoment utöver de som angetts med tider i ansökan ska regleras. Det är oklart hur bolaget ska det säkerställa att det inte uppkommer olägenheter till följd damm.

Väg 858 är en av de mer riskfyllda platserna för barn och övriga kollektivresenärer. Vägen saknar busshållplatser på sträckan Trosta–Upplands Väsby, vilket innebär att bl.a. skolbarnen är hänvisade att stå och vänta ute i körbanan eller på vägrenen.

E.W: (L) Har motsatt sig att namnet Trosta får användas inom ramen för en sökta verksamheten.

Sture Exhibitions & Events AB: Ifrågsätter att det finns behov av ytterligare en täkt i området. Almungevägen är det hårt belastad av trafik och det förekommer olyckor.

C.B: Som boende längst väg 858 kommer hon bli utsatt för buller och damm från transporterna. De boende är redan idag utsatta för buller från flygen till och från Arlanda. Vägen är olycksdrabbad och inte är gjord för tung trafik. Det saknas ordentliga busshållplatser längs vägen. Hon och skolungdomar står dagligen längst vägen vilket är riskfyllt och det blir inte bättre med en markant ökning av tunga lastbilar. Längst vägen finns också många ryttare som rider längst vägen eller korsar den för att komma till hagar och stall. Utöver den förstörda naturen och djurlivet på den aktuella platsen är hon orolig för konsekvenserna på deras egna brunnar av att leda bort grundvatten.

I.D: Det finns redan tillräckligt många leverantörer av krossat material i Stockholmsområdet. Ytterligare en leverantör uppväger inte alla nackdelar en nyetablering innebär. Bara öppnandet av en ny bergtäkt innebär initialt så stora koldioxid utsläpp att det inte är försvarbart. Det finns inget behov av en nyetablering ur ett samhällsperspektiv utan det finns redan mer än tillräckligt med kapacitet i området.

M.J: Trafiken på Almungevägen kommer att mångdubblas. Vägen är redan idag olycksdrabbad. Barnen står längs Almungevägen och väntar på skolbussen. En täkt skulle också påverka djurlivet. Turismen och hästverksamheten

i området skulle försvinna. Golfbanorna Tjusta och Kyssinge skulle påverkas negativt. Det skulle även vara negativt för dem som bor i regionen.

M.E.W och **Å.W** (Z): En ny bergtäkt kommer att innebära en ökad bullerbelastning från sprängningar, krossning av berg, lastning av material och avlastning av återvinningsmaterial samt in och utfart till bergtäkten. Särskilt störande kommer in- och utfarterna till bergtäkten att vara. Detta eftersom väg 858, från korsningen med väg 273 och ca 2 km norr om området, sluttar nedför. De tungt lastade fordonen kommer att vara tvungna att motorbromsa nedför backen med höga varvtal som följd och accelerera upp för backen med höga motorljud och växlingar samt ökade avgasutsläpp.

Swerock kommer att leda bort grundvatten från området vilket kommer leda till en allmän sänkning av grundvattennivån i området. Det är troligt att den brunn som fastighet Z använder då kommer att sina vilket innebär att en nu brunn behöver borras.

Swerock bör anlägga annan väg till området från väg 273 än via väg 858. Väg 858 är en välkänd olycksväg med hög fart- och olycksstatistik. De är även oroliga för damning och att luftmiljö kommer att påverkas.

Om tillstånd ges till täkten yrkar de att Swerock ska borra en ny brunn på fastighet Z alternativt betala 150 000 kr för att täcka kostnaderna för en ny brunn och uppföra bullervallar längs väg 858 samt betala 150 000 kr för att bullersäkra huset på fastighet Z. De yrkar vidare att verksamheten inte ska ha längre daglig öppettid för verksamheten än 06:00–18:00 och detta enbart på helgfria veckodagar, att materialet tas ut på annan väganslutning än ut på väg 858 alternativt att Swerock åläggs att bredda vägen för att skapa på och avkörningsfält till tänkt infart till bergtäkten. Swerock ska genomföra kontinuerliga mätningar av halter med kvarts-, stendamm och asbest längs väg 858 och närliggande fastigheter samt omedelbart stoppa verksamheten om ogynnsamma halter finns i dammet från verksamheten, intill dess att begränsande åtgärder vidtagits.

S.K: Det saknas lämpliga transportvägar till och från täkten. Behovet av täkten kan ifrågasättas då det finns andra bergtäkter i området. Det finns redan idag en bullerproblematik på grund av Arlandaflygplats. Han är även orolig för hur verksamheten kommer påverka grundvattnet i området. Därtill har han inkommit med bilder för att visa att Swerock redan påbörjat verksamheten.

C.B och **K.B**: (Fastighet Y) Verksamheten kommer att innebära kraftigt ökat trafikbuller samt olycksrisk på en redan underdimensionerad och starkt trafikerad väg som saknar iordningställda busshållplatser. Boende utmed väg 858 utsätts redan i dag för buller och föroreningar från trafiken på vägen samt från flygbuller från intilliggande Arlanda. Swerock har inte egna transportörer och kan därför inte kontrollera vilken väg de kör. Det är sannolikt att många transporter kommer gå söderut eftersom det är den kortaste vägen om man ska mot Stockholm. De tunga transporterna kommer troligtvis öka mer än vad bolaget redovisar.

Den planerade sänkningen av grundvattennivån kommer att innebära oöverskådliga konsekvenser för boende i området. Majoriteten av fastigheterna har egna dricksvattenbrunnar. Det finns en risk att bergtäkten kan innebära inträngning av arsenik i dricksvattenbrunnar.

Det tänkta bergtäktområdet är klassat som ESKO-område vilket tillför ytterligare argument mot öppnandet av täkt. Dessutom är behovet av ännu en bergtäkt i området är obefintligt då det idag i närområdet finns aktiva bergtäkter.

Skånela Sockenförening: Bergtäkten riskerar att beröra flertalet av de boende i socknen. De boende lever redan med buller och miljöstörningar från bl.a. Arlanda och flera befintliga bergtäkter. En ökning av den tunga trafiken som avses i ansökan kommer att påverka dem mycket negativt särskilt med tanke på barnens skolbussar där avsaknaden av busshållplatsytor och säkra sätt att korsa väg 858 är stora riskfaktorer.

De är också oroade över den försämrade vattenkvalitén i Skånela Sockens geografiska område. Under 2019 gjordes en utredning avseende VA i Skånela. Då förordades en fördjupad undersökning av kvalitén på grundvattnet i Skånela-området. Anledningen var att det fanns flera negativa faktorer i de prover som genomförts med avseende på förhöjda förekomster av bl.a. arsenik, uran mm. Eftersom arsenik frigörs vid kross av berg är de oroliga för att täkten ska påverka vattenkvaliteten.

C.G.B och **E.B**: Deras fastighet M ligger ca 30 meter från väg 858. Trafiken på vägen har stadigt ökat. Det finns inga riktiga busshållplatser. Bussen kör även barnen till skolan.

Hur ska det kontrolleras att arbetstiderna endast överskrids tio gånger per år. Enligt utredningen ska 90 % av trafiken gå norrut och endast 10 % söderut. Detta är antaganden som det helt saknas grund för. Det går inte att förutse var slutkunden finns för en bergtäkt som är tänkt att finnas i minst 20 år. Chaufförerna kommer att ta den väg som går snabbast.

De befarar att de negativa konsekvenserna med buller, damm och ökad olycksrisk kommer att bli mycket stora. De är redan utsatta för buller från Arlanda. De kommer inte att kunna använda sin uteplats som ligger mot vägen, då 300 lastbilar varje dygn mellan kl. 6–22 ska passera. Det är ungefär en lastbil var tredje minut. I miljökonsekvensutredningen utgår man från att uteplatser inte ligger mot vägen. Detta är ett rent faktafel i utredningen. De förstår inte heller hur trafiken ska kunna passera genom Torsåkers allé och vidare genom Upplands Väsby. Väg 858 är redan en olyckdrabbad väg och inte minst vägsträckan genom Torsåkers Allé.

Ytterligare en brist i miljökonsekvensutredningen är att alla berörda inte blivit inbjudna till samråd, varken de som bor i närheten av den tilltänkta bergtäkten eller t.ex. Upplands Väsby kommun.

De har egen borrad brunn och är oroliga för den påverkan bergtäkten kommer att ha på deras grundvatten. Bolagets utredning utgår från en massa antaganden som är svåra för en lekman att kontrollera. Det är otydligt hur bolaget har kommit fram till att den planerade bergtäkten endast påverkar de två brunnar som ligger närmast. Det är också oklart vem som kommer att stå för de ekonomiska konsekvenserna om brunnen sinar eller vattenkvaliteten blir förstörd. Swerock bör ställa ekonomiska garantier ifall grundvattnet påverkas.

Behovet av ytterligare en bergtäkt kan ifrågasättas. Det finns redan flera täkter i närheten.

De har även gett in en protestlista.

A.K.Å och **S.P**: De befarar att riktvärdena för buller
till följd av trafiken längs med väg 858 Almungevägen kommer att överskridas. De undrar hur man ska säkerställa att föreskriva arbetstiden endast överskrids tio dagar per kalenderår vid akuta behov. De riskerar att få buller som överskrider riktvärdena även under natten. De är också bekymrade över hur man ska säkerställa att 90 % av trafiken ska gå vidare norrut enligt bullerutredningen. De som bor i området vet att det endast är de transporter som ska mot Uppsala som i verkligheten kommer att gå norrut. Mot Stockholm är söderut på Almungevägen mot Upplands Väsby den väg man naturligt tar.

Almungevägen är vidare totalt olämplig för tungtrafik ur säkerhetssynpunkt. Den har många skymda utfarter samt helt oskyddade busstopp längs med hela sträckan till Upplands Väsby. Nästan alla barn som bor längs med vägen åker skolbuss till skolan och det är redan i dagsläget en livsfara att få till på- och avstigning på bussen. En del av vägen går genom Torsåkers allé vilken är väldigt trång och det går nästan inte att möta en lastbil där. Almungevägen söder ut leder fram till ett bostadsområde i Upplands Väsby till en korsning där det fort blir kö vid ökad trafik. Om tillstånd ges till bergtäkten måste det säkerställas att alla transporter till och från

området går norrut. De är vidare oroliga för att deras strövområden i skogen kommer att belastas med ljudet från verksamheten.

I den hydrogeologiska utredningen anger man att man antar att allt vatten från den planerade täkten tas hand om och avleds till den västra bäcken men i beräkningarna har man endast räknat med 10 ha. Det planerade verksamhetsområdet har en storlek på ca 33 ha, varav brytområdet utgör ca 23 ha. Beräkningarna blir missvisande om inte hela ytan som avrinner västerut används. Det finns inga beräkningar på hur stort flöde som ska ledas åt annat håll. Man har inte heller räknat med flödet som avledningen av grundvattnet ger. Vid val av 1 eller 5 års regn i beräkningarna är det svårt att förstå varför olika används och varför man inte valt ett 10 års regn. Med hänsyn till de missvisande uträkningarna enligt ovan går det inte att bedöma hur markavvattningsföretagen i området påverkas. Bergtäktens verksamhet bör föranleda en omprövning av markavvattningsföretagen. Den hydrogeologiska utredningen borde göras om då den är otydlig och man verkar ha gjort antaganden och beräkningar som är fel eller missvisande.

Det är otydligt hur sökanden har kommit fram till att den planerade bergtäkten endast påverkar de två brunnar som ligger närmast. Det måste säkerställas att vattentillgången och vattenkvaliteten inte påverkas.

De externa massorna som ska tas emot ska klara halterna för känslig markanvändning. Massorna kommer dock inte analyseras utan endast genomgå en visuell besiktning. De ställer sig frågande till om man verkligen har samrått med alla berörda. De ifrågasätter om det finns behov av denna bergtäkt. Det finns flera bergtäkter i närområdet till Arlanda vilka har skapat miljöproblem med arsenik m.m.

I.C (N) och **G.K** (B och O): Innan ett tillstånd ges måste det utredas vilka garantier de får som hämtar dricksvatten ur egna borrade brunnar och bor ca 2–3 km från bergtäkten. De undrar vad som händer om dricksvatten- eller energibrunnar påverkas. Vem

kommer att kontrollera och åtgärda brunnarna och vem ansvarar för uppkomna kostnader. För att kunna fastställa skuld i grundvattenfrågan och ansvarsfrågan behövs preventivt installerade grundvattenrör som kan kontrolleras, invid idag befintlig bebyggelse i Kimstalund samt att dessa ingår i kontrollprogrammet. Därtill krävs det också att det finns en tillräckligt stor garantisumma avsatt för eventuella framtida åtgärder.

De ifrågasätter om det verkligen finns behov av att öppna en helt ny bergtäkt då det i närområdet redan finns flera aktörer som bryter och krossar berg. En naturlig utveckling bör vara att utöka pågående verksamhet på de befintliga anläggningarna istället för att starta upp en ny stor verksamhet där infrastrukturen inte är dimensionerad för ökningen av tungtrafik. Vid tillståndsprövningen måste domstolen ta hänsyn till en trafikökning på mellan 100–300 % av tungtrafik. Detta då Swerock inte äger transportbolaget och därmed saknar rådighet över vilken väg till E4:an som transporterna kommer att gå längs. För boende utmed väg 858 är det en mycket stor påverkan med buller från tungtrafik tidig morgon och sen kväll.

Väg 858 är en gammal landsväg som saknar vägren och har många smala passager mellan Trosta och Upplands-Väsby. Vem kommer att kontrollera att trafiken kommer att gå norrut såsom det anges i ansökan. Marknaden i Storstockholms-området ligger söderut. Enligt ansökan ska arbetstiderna få överskridas tio gånger per år. De undrar hur detta ska kontrolleras.

A.K (P):Den tunga trafiken på väg 858 skulle ytterligare förvärra boende miljön, med buller, damm och föroreningar. Det är omöjligt att kontrollera om fördelningen av trafiken på de olika transportvägarna efterlevs och ingen kan förutsäga var marknaden finns för de kommande 20 åren. Väg 858 är redan underdimensionerad och det saknas iordningsställda busshåll-platser för t.ex. skolbarnen. Trafik söderut måste passera Torsåkers allé som inte är dimensionerad för tung trafik.

Sänkningen av grundvattennivån riskerar att påverka dricksvattenbrunnar. Verksamheten kan också orsaka inträngning av arsenik i vattnet.

D.G och **P.G** (Q): Miljökonsekvens-utredningen förefaller mycket bristfällig. Det går inte att utesluta risk för ohållbar trafikbelastning, buller, försämrad vattenkvalité och sänkta grundvattennivåer.

C.F (R): Bergtäkten skulle få mycket stora negativa miljökonsekvenser. Trafiken på väg 858 samt flygbullret från Arlanda påverkar redan omgivningen negativt. Väg 858 är underdimensionerad och det saknas iordningsställda busshållplatser för t.ex. skolbarnen. Sänkningen av grundvatten-nivån riskerar att påverka dricksvattenbrunnar. Verksamheten kan också orsaka inträngning av arsenik i vattnet. Området är vidare klassat som ett ESKO-område. Behovet av ytterligare en bergtäkt är obefintligt då det redan finns aktiva bergtäkter i området.

E.BP och **T.P** (S): Deras fastighet ligger ca 80 meter från väg 858. Vägen är underdimensionerad och under den tid som de bott där har trafiken ökat kraftigt. Busshållplatserna är inga riktiga hållplatser och bussen som trafikerar vägen kör barnen till skolan. Hur ska det kontrolleras att arbetstider endast överskrids tio gånger per år. De undrar också hur man ska kontrollera att 90 % av trafiken går norrut och endast 10 % söderut. Det går inte att förutsäga var slutkunden finns för en bergtäkt som är tänkt att finnas i minst 20 år. Dessutom kommer chaufförer ta den väg som går snabbast. De är oroliga för att stora negativa konsekvenserna med buller, damm och ökad olycksrisk. De kommer inte att kunna använda sin uteplats. I miljökonsekvensutredningen utgår man från att uteplatser inte ligger mot vägen. Detta är ett rent faktafel i utredningen. De förstår inte heller hur trafiken ska kunna passera genom Torsåkers allé och vidare genom Upplands Väsby.

Ytterligare en brist i miljökonsekvensutredningen är att alla berörda inte blivit inbjudna till samråd, varken vi som bor i närheten av den tilltänkta bergtäkten eller t.ex. Upplands Väsby kommun.

Det är av yttersta vikt att veta om deras grundvatten riskerar att påverkas. Hur vet sökanden att bergtäkten endast påverkar de två brunnar som ligger närmast. Vem kommer att stå för de ekonomiska konsekvenserna som det skulle innebära om deras grundvatten blir otjänligt eller att deras brunnar sinar? Swerock ska ställa ekonomiska garantier för det fall att grundvattnet påverkas.

De ifrågasätter om det finns behov av ytterligare en bergtäkt då det i närområdet redan finns flera bergtäkter.

Torsåkers Säten AB och Lövsta Stuteri AB (T): En förutsättning för tillåtlighet är att sökandens förstahandsalternativ som helt undviker väg 858 medges. Transporter bör inte heller ske under ett inledande etableringsskede, såsom föreslås av sökanden. Det saknas anledning att överhuvudtaget nyttja väg 858 i dess sträckning söder om täkten för transporter av tunga maskiner under den 6–12 månader långa etableringsfasen eftersom vägen norrifrån via väg 273 är mer lämplig.

Å.F. och **T.P** (A, U): Det borde ha genomförts ett utökat samråd. Det föreligger formella fel i ansökan då samtliga berörda parter inte har meddelats,

t.ex. har fastighet W som ligger i direkt anslutning till verksamhetsområdet inte meddelats. Detta gäller även ytterligare en fastighet söder om verksamhetsområdet.

Bolaget har inte säkerställt att närboendes vattenresurser och kvalitet kan tillgodoses. Villkoren avseende buller är bristfälliga och det stämmer inte att området redan är ett bullerskadat område. Trafiksäkerheten har inte beaktats tillräckligt på väg 858, särskilt vid busshållplatsen, då 300 trafikrörelser kommer

tillkomma, vilket är en ökning med 250 % av den tunga trafiken. Trafiksäkerheten vid utfarten från verksamhetsområdet har inte heller redovisats. Trafikanläggningen har framkomlighetsproblem redan idag och är av riksintresse. Det finns inget behov av en ny täkt utan det är överskott i området. Närboende och deras byggnader kommer även skadas av bullret och vibrationerna från sprängningarna.

M.W, M.B och **A.B** (Å): Den ansökta verksamheten är inte förenligt med lokaliseringsprincipen. Verksamheten förändrar lokalt den orörda naturmarken till ett bullrande och störande arbetsområde under många år, och påverkar även omgivande naturmark och den biologiska mångfalden. Det finns även risk för att grundvattnet och närliggande brunnar påverkas.

Det är uppenbart att större volym av transporterna kommer gå söderut på väg 858 än vad Swerock har antagit. Detta kommer påverka boende längst väg 858 både i form av buller och trafiksäkerhet. Transporter söderut kommer med all säkerhet välja den kortaste vägen vilket är söderut på väg 858 istället för att ta en omväg på 8 km. Därtill kan det ifrågasättas om Arlanda flygplats kommer tillåta mer norrgående trafik. Eftersom området redan i hög grad är påverkat av den närliggande flygplatsen är det olämpligt att lokalisera en täkt i samma område som kommer ge upphov till ännu mer luftförorening, damm och buller. Vidare är lokaliseringen synnerligen olämplig med hänsyn till riksintresset Arlanda flygplats och täktverksamheten är inte förenlig med den framtida utvecklingen av flygplatsen. Om det finns ett behov av bergmaterial i regionen bör en redan befintlig täkt utökas eller en annan lokalisering väljas. Samhällsnytta från täkten står inte i proportion till det ingreppet i naturmiljön och de olägenheter för de kringboende som verksamheten skulle ge innebära.

Lokaliseringen av bergtäkten är inte förenligt med kommunens översiktsplan. Av översiktsplanen framgår att nuvarande huvudsakliga markanvändning är naturmark med dess värdefulla naturmiljöer som skyddas som ESKO-området. Detta kan inte förenas med en bergtäkt som föreslås lokaliseras mitt i ett ESKO-område. Det finns också en oro för förekomsten av arsenik i området och vilka skyddsåtgärder som

vidtas för att förhindra spridningen. Därtill finns det en oro för hur täkten kommer påverka grundvattennivån och dricksvattnet i närliggande brunnar.

Ytterligare villkor har även yrkats för att begränsa påverkan från täktverksamheten.

L.N: Oroar sig för påverkan på grundvattnet och anser att Swerocks utredningar är bristfälliga. Vidare är täktverksamheten inte förenlig med flera av Sveriges miljömål. Därtill ifrågasätter hon om det verkligen finns behov av en ny täkt i området.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har den 31 maj–2 juni 2021 hållit huvudförhandling med syn.

Processuella frågor

Rådighet

För att få bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas, se 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Swerock har gett in ett avtal om nyttjanderätt över fastigheten X. Avtalet sträcker sig 25 år från det att tillståndet får laga kraft med möjlighet till förlängning. Det betyder att bolaget har den rådighet över vattnet som behövs för att bedriva sökt täktverksamhet och att denna rådighet finns under hela den sökta tillståndstiden. Därmed anser domstolen att bolaget har erforderlig rådighet, se Mark- och miljööverdomstolens beslut den 23 december 2019 i mål nr M 4981-19.

Miljökonsekvensbedömningen

Swerock har samrått med ägare till fastigheter inom-, och i anslutning till, 1000 m från gränsen till det planerade verksamhetsområdet. Dessa har fått del av samrådsunderlaget genom direktutskick via post. Swerock har vidare kungjort den planerade verksamheten i en lokaltidning samt samrått med berörda myndigheter

och organisationer. Domstolen anser sammantaget att bolaget har genomfört ett samråd som uppfyller de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken.

Sigtuna kommun anser att det är en brist att miljökonsekvensbeskrivningen inte redovisar påverkan på naturvärdena av den nya föreslagna in- och utfartsvägen mot väg 273.

Efter kungörelsen av bolagets ansökan har många enskilda sakägare fört fram starka invändningar mot bolagets förslag på att transporter till och från täkten skulle ske via väg 858. Bolaget har med anledning av detta tagit fram ett alternativt förslag till transportväg. Den alternativa transportvägen innebär att olägenheter från transporter för enskilda närboende i huvudsak kan undvikas. Däremot innebär vägen en större påverkan på naturmiljön än det ursprungliga förslaget till transportväg. Bolaget har under 2021 genomfört en naturvärdesinventering av den korridor där transportvägen planeras att anläggas.

Mark- och miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen tillsammans med de kompletteringar som skett under målets handläggning, bl.a. genom naturvärdesinventeringen av sträckan för den nya transportvägen, är ett tillräckligt underlag som möjliggör för domstolen att identifiera, beskriva och göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna av den sökta verksamheten. Länsstyrelsen har påpekat att den påverkan som vägen kan medföra på kulturmiljön inte har redovisats och att bolaget därför bör ge in uppgifter till länsstyrelsen om vilket markanspråk som vägen kräver för att länsstyrelsen ska kunna bedöma behovet av ytterligare utredningar. Domstolen anser att transportvägens eventuella påverkan på kulturmiljön kan hanteras i samråd mellan bolaget och länsstyrelsen.

Sammantaget anser domstolen att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas och miljöbedömningen slutföras.

Lokaliseringen

En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att markområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges till sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). Vid nyetablering av en täkt ska det prövas dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig bl.a. med hänsyn till att intrånget i miljön ska bli så litet som möjligt. När det gäller bergtäkter har lagstiftaren särskilt konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om det material som ska utvinnas kan ersättas med material från andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle kunna vara bättre att exploatera för täktverksamhet kan lokaliseringen bedömas som olämplig enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken (se prop. 2008/09:144 s. 13 och bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 januari 2021 i mål nr M 1326-19).

Samtidigt som täktmaterial är en nödvändig råvara vid allt byggande innebär uttaget av materialet stora ingrepp i naturmiljön som inte är möjliga att helt återställa (jfr prop. 2008/09:144 s. 12). Vid etablering av en ny täkt krävs därför en noggrann lokaliseringsutredning. Ju större risken är för att motstående intressen ska påverkas, desto större är kraven på utredningens omfattning och kvalitet (se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 juli 2020 i mål nr M 12383-18).

En av frågorna i målet är om det finns ett behov av ytterligare bergtäkt i området. Eftersom ansökan avser en ny täkt behöver en noggrann bedömning göras av behovet.

Bolaget har redogjort för att det finns ett stort behov av högkvalitativt ballast-material i Stockholms- och Uppsala regionen och där hänvisat till en rapport från SGU över planerade byggprojekt mellan 2020 och 2030 enligt vilken det planeras ca 170 större byggnadsprojekt inom en radie om 20 km från täkten. Bolaget har också redogjort för vilka täkter som finns inom ett område av 30 km från Trosta,

deras tillståndstid och tillståndsgiven mängd material som får brytas. Bolaget har vidare anfört befintliga täkter i regionen inte kan tillgodose behovet av sådant bergmaterial som lämpar sig för betongtillverkning eftersom materialet i vissa täkter är mer lämpat för t.ex. vägbyggnad. Bolaget har också pekat på att problemet med arsenik i berggrunden bidrar till att tillgången på ballastmaterial är osäker samt lyft fram svårigheterna att tillgodose behovet av ballastmaterial med entreprenadberg.

SGU har delat sökandes beskrivning av problemen med att leverera en betong-ballaströvara enbart baserad på entreprenadberg samt bedömt att den berggrund som kommer att utvinnas från täkten är tillräcklig för att säkerställa att en hållbar råvaruproduktion av betongballast kan upprätthållas i området. Även länsstyrelsen har godtagit bolagets beskrivning av behovet. Sigtuna kommun och de enskilda närboende har däremot invänt att material av samma kvalitet kan utvinnas ur andra täkter i kommunen.

Enligt mark- och miljödomstolen saknas det anledning att i ifrågasätta att behovet av betongballast i regionen kan antas vara stort även framöver. Det är dock svårt att med säkerhet säga exakt hur stort behovet är och det går inte heller att med säkerhet säga till vilken grad befintliga täkter kan tillgodose detta behov. Detta bl.a. då kvaliteten på det material som bryts i täkter varierar och utbrutet material tillgodoser olika behov (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 8 december 2017 i mål nr M 7369-17). Av den utredning som bolaget presenterat framgår dock att tillgången på material i befintliga täkter minskar successivt varefter tillståndstiden för befintliga täkter går ut och runt 2033 minskar tillgången betydligt. I vilken utsträckning tillstånden för dessa täkter kan komma att förlängas är inte känt och kan inte beaktas i denna prövning. Den utredning som finns i målet visar vidare att materialet i den sökta täkten uppfyller de krav som ställs för kvalificerade betongändamål och att det kan ersätta naturgrus i betongtillverkning. Materialet uppfyller även kraven för vägändamål. Det bör också läggas vikt vid att både länsstyrelsen och SGU har delat bolagets beskrivning av behovet (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 april 2018 i mål nr M 10855-15) .

Vid en samlad bedömning finner mark- och miljödomstolen att det i ett något längre tidsperspektiv finns behov av ytterligare en täkt för att kunna tillgodose avsättningsområdets behov av bergmaterial, särskilt av den kvaliteten som krävs för betongtillverkning. Det är utrett att den aktuella täkten har sådana egenskaper att den är lämpligt för detta särskilda ändamål och mycket talar för att befintliga täkter inte kommer kunna tillgodose behovet framöver.

För att lokaliseringen av täkten ska uppfylla miljöbalkens krav, måste denna vara lämplig.

Bolaget har utfört en lokaliseringsutredning där fem lokaliseringar utöver den sökta har övervägts. Mark- och miljödomstolen delar bolagets bedömning att den valda lokaliseringen i många avseenden framstår som mest lämplig av dem som bolaget undersökt. Länsstyrelsen har delat bolagets bedömning att den valda lokaliseringen, med vissa justerade villkor, är lämplig. Sigtuna kommun, bygg- och miljönämnden och flera närboende anser däremot att den valda lokaliseringen är olämplig. De främsta skälen mot en täktverksamhet på platsen som förts fram av kommunen och nämnden är att lokaliseringen strider mot översiktsplanen, att en täkt skulle ha en negativ påverkan på ESKO-området och på tjäderpopulationen i området samt att det finns risk för att bryta arsenikhaltigt berg. Enskilda närboende har främst ifrågasatt täkten med hänsyn till de tunga transporterna som en utfart mot väg 858 skulle innebära samt risken för påverkan på enskilda brunnar.

Planförhållanden

Det berörda området är inte detaljplanelagt men omfattas av kommunens översiktsplan som antogs den 15 maj 2014. Översiktsplanen har fått laga kraft och sträcker sig fram till 2030. I översiktsplanen har verksamhetsområdet pekats ut som landsbygd där den pågående mark- och vattenanvändningen ska fortgå. Inom kommunen pågår arbetet med en ny översiktsplan – Översiktsplan 2022. Även om den nya översiktsplanen inte har fått laga kraft anser Sigtuna kommun att den är vägledande. Enligt förslaget till ny plan ska etablering av ytkrävande verksamheter

koncenteraras till i översiktsplanen utpekade områden och inga ytterligare deponier, berg- eller grustäkter ska etableras i kommunen.

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark- och vattenområden, vilket bl.a. görs genom översiktsplanen, se 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. En översiktsplan ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön men är inte bindande (3 kap. 2 § PBL). Även om översiktsplanen inte är bindande, utgör den ett beslutsunderlag som kan ge förhandsupplysningar om vilka allmänna intressen som kan vägas in vid framtida beslut om markanvändningen. Mark- och miljööverdomstolen har vid flera tillfällen betonat att en aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse när det gäller bedömningen av vad som kan anses vara en lämplig plats för en tillståndspliktig verksamhet. Praxis avser framför allt lokaliseringsprövningen av vindkraftverk (se t.ex. MÖD 2005:66 och Mark- och miljödomstolens dom den 5 november 2014 i mål nr M 2762-14).

Enligt mark- och miljödomstolen har den nu gällande översiktsplanen inte en sådan grad av precisering när det gäller användningen av det aktuella området att planen i sig utgör ett hinder för den sökta verksamheten (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 april 2018 i mån nr M 10855-15). Att en kommun i sin översiktsplan, såsom som föreslås i Översiktsplan 2022, mer allmänt ger uttryck för att en viss typ av verksamheter inte ska etableras i kommunen kan enligt domstolen inte tillmätas någon avgörande betydelse vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Riksintressen

Verksamhetsområdet ligger inom riksintresset Arlanda flygplats hinderbegränsande ytor. Mot bakgrund av detta har Swedavia önskat årliga samråd med bolaget för att säkerställa att frågor om flygsäkerhet kan hanteras. Samråd bör även ske inför efterbehandlingen av täkten. Swerock har åtagit att hålla de samråd som behövs med Swedavia. Domstolen anser att skyldigheten att genomföra samråd med Swedavia bör föreskrivas som villkor. Utifrån detta bedömer mark- och

miljödomstolen att sökt täktverksamhet inte påtagligt försvårar utnyttjandet av flygplatsen (se 3 kap. 8 § andra stycket miljöbalken).

Områden som är av riksintresse ska också skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten av anläggningarna. Swedavia har anfört att en fjärde rullbana sannolikt kan komma att byggas under täktens tillståndstid. Enligt Swedavia och Trafikverket innebär det att en flyghinderanalys kan krävas även för byggnader som understiger 20 m över mark. Täkten påverkar även den utpekade femte rullbanan, men enligt Trafikverket och Swedavia kommer den femte rullbanan troligen inte vara aktuell under täktens tillståndstid. Byggandet av en femte rullbana innebär dock att en förlängning av täkttillstånd troligen kommer att avstyrkas.

Varken Swedavia eller Trafikverket har motsatt sig sökt verksamhet och domstolen bedömer att verksamheten, med en tillståndstid om 20 år, inte kan antas försvåra tillkomsten av en fjärde och femte rullbana.

Sigtuna kommun har anfört att sökt täkt skulle kunna innebära en negativ påverkan på riksintresset Roslagsbanan. Trafikverket har dock inte haft några synpunkter på sökt verksamhet utifrån riksintresset Roslagsbanan. Domstolen anser att en framtida utbyggnad av Roslagsbanan inte kan antas försvåras om sökt täktverksamhet medges.

Sökt täkt ligger i anslutning till ett område som är av riksintresse för totalförsvaret enlig 3 kap. 9 § miljöbalken. Försvarsmakten har yttrat sig i målet och inte haft något att erinra.

Sammantaget bedömer domstolen att sökt verksamhet inte innebär en påtaglig negativ påverkan på något riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Ekologiskt känsligt område

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön (3 kap. 3 § miljöbalken).

Paragrafen gäller enligt förarbetena (prop. 1997/98:45 del 2 s. 30 f.) främst områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsamma återväxtförutsättningar, områden som inrymmer växt- och djurarter som är utrotningshotade eller som i övrigt är särskilt ömtåliga och samtidigt inrymmer särskilda ekologiska värden. De kan ha betydelse som genbank eller liknande. Ett viktigt syfte anges vara att slå vakt om den genetiska mångfalden i naturen genom skydd av arter, vilkas existens är hotad. Som exempel anges urskogsområden och områden med skyddsskog eller ädellövskog (prop. 1985/86:3 s. 157).

Täkten ligger inom ett område som av Sigtuna kommun har pekats ut som ett ekologiskt känsligt område (ESKO, område 8 Arlanda). Enligt utpekandet utgörs området av starka ekologiska samband för hällmarkstallskogar och präglas av starka ekologiska samband mellan kärnområden för barr-, bland- och sumpskogar. Enligt bolagets inventering av det planerade täktområdet kommer täktverksamheten innebära en liten påverkan på ekologiska samband mellan äldre tallbestånd då ett mindre område med äldre hälltallskog försvinner. Dessa är utpekade som element som är viktiga funktioner. Enligt bolagets utredning kommer täkten dock inte att påverka de kärnvärden som pekats ut inom ESKO-området. Sigtuna kommun har anfört att sökt täkt ligger inom en buffertzon till kärnområdena och att buffert-zonerna är lika viktiga som kärnområdena.

Av kommunens översiktsplan (s. 57) framgår att det är förhållandevis stora markområden som har pekats ut som ESKO-områden inom kommunen. Sökt verksamhet ligger inte inom de kärnområden som bedömts hysa särskilt höga värden. En etablering av verksamheten innebär dock att ett mindre område med äldre hälltallskog försvinner. Även om verksamheten därmed innebär en viss negativ påverkan på ESKO-området anser domstolen att påverkan inte är betydande. Domstolen bedömer vidare att risken för påverkan på sumpskogarna är liten och kan hanteras genom villkor om kontroll. Domstolen återkommer till frågan om täktens påverkan på sumpskogarna längre fram. Sammantaget anser domstolen att verksamhetens lokalisering inom ESKO-området kan godtas.

Artskydd

Vid lokaliseringsprövningen av en täktverksamhet ska även bestämmelserna om skydd för djur och växter i 8 kap. miljöbalken tillämpas. De inventeringar som bolaget har låtit utföra visar att det inom området för den ansökta täktverksamheten och inom korridoren för transportvägen mot väg 273, finns fågel- och växtarter som omfattas av artskyddsförordningens fridlysningsregler. Artskyddsförordningen (2007:854) är att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (se t.ex. MÖD 2012:13). Det innebär att domstolen med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen har att bedöma hur de skyddade arterna påverkas av den planerade verksamheten.

Fåglar

Artskyddsförordningen genomför fågeldirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 209/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar) och art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter). EU-domstolen har klargjort att fågeldirektivet gäller samtliga fågelarter som naturligt förekommer inom medlemsstaternas europeiska territorium, och således inte endast de fågelarter som är särskilt hotade och därmed upptagna i bilaga 1 till artskyddsförordningen (se EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19).

Enligt artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under parnings-, uppfödnings-, övervintrings och flyttningsperioder, samt skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplatser för vilda fåglar, se 4 § första stycket 2 och 4.

Av EU-domstolens dom i målen C-473/19 och C-474/19 följer att förbuden i 4 § första stycket 2 och 4 artskyddsförordningen gäller oaktat att en arts bevarande-status inte riskerar att påverkas negativt samt att skyddet inte upphör att gälla för

arter som uppnått en gynnsam bevarandestatus (se även Mark- och miljöövers-domstolens dom den 12 juli 2021 mål nr M 3276-20). EU-domstolens förhands-avgörande och Mark- och miljööverdomstolens dom avsåg skogsbruksåtgärder men slutsatsen i avgörandena bör vara giltiga även när artskyddsförordningen ska tillämpas i en tillståndsprövning som den nu aktuella.

Syftet med skyddet för fortplantningsområden och viloplatser i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen är att se till att dessa platser kan upprätthålla sin ekologiska funktion och behålla de egenskaper som en viss art behöver för att kunna fortplanta sig eller vila. Enligt vägledningen till art- och habitatdirektivet går det inte att ge en strikt definition av ”fortplantningsområde” som skulle passa för alla arter, utan varje tolkning av uttrycket måste ta hänsyn till arters olika förutsättningar vid fortplant-ning. De generella definitioner som anges i dokumentet bygger på antagandet att platserna i fråga kan hittas och avgränsas på ett rimligt sätt. Skyddet för platserna gäller året runt för områden som nyttjas regelbundet. Skyddet består även när en plats inte används men det är sannolikt att arten kommer fortsätta att använda platsen. Om en plats bara används vid enstaka tillfällen för fortplantning eller vila är det dock sannolikt att platsen inte är berättigad att klassificeras som fortplantnings-område eller viloplats (se EU-kommissionens ”Vägledning om strikt skydd för djurarter av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer” s. 39 ff.).

Förbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen avser endast artens fortplantningsområden och viloplatser, inte dess livsmiljö i sin helhet och inte heller miljöer som är lämpliga biotoper för arten. Det krävs således att en skyddad art regelbundet använder området för fortplantning eller som viloplats för att det ska vara förbjudet att skada eller förstöra området (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 juli 2021 i mål nr M 3276-20).

Swerock har genomfört en naturvärdesinventering år 2016 och en fågelinventering mellan år 2017 och 2018 med fyra platsbesök vid olika tidpunkter, varav ett år 2018 särskilt avsåg eftersökning av tjäder. Vid inventeringarna har bl.a. gulsparv, entita,

nattskärra och kungsfågel observerats men inga spår av tjäder påträffades vid någon av inventeringarna. År 2020 genomförde bolaget en kompletterande tjäder-inventering. Man fann då tjäderspillning inom och runt omkring verksamhets-området samt tre mindre tjäderarenor inom verksamhetsområdet. Vidare har en större arena lokaliserats norr om verksamhetsområdet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att de utredningar som bolaget låtit utföra utgör ett tillräckligt underlag för att domstolen ska kunna bedöma om den planerade verksamheten är förenlig med de krav som ställs upp i artskyddsförordningen.

Tjäder

Det är ostridigt i målet att området kring verksamhetsområdet består av en blandning av mogen och gallrad tallskog, hällmarksområden, tätare vegetation, våtmark, hygge samt ung och ogallrad skog, vilket är lämpligt som fortplantnings-område för tjäder. Av EU-kommissionens vägledning framgår det att för arter med vida levnadsområden kan det vara lämpligt att begränsa definitionen av fortplantningsområde och viloplatser till en plats som tydligt kan avgränsas (s. 44). Mark- och miljödomstolen bedömer att områden som initialt krävs för uppfödning av kycklingar, s.k. kycklingbiotoper, omfattas av begreppet fortplantningsområden. Samma bedömning kan göras för spelplatser för tjäder (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 20 december 2018 i mål nr M 10104-17).

För att säkerställa att området kan upprätthålla sin ekologiska funktion och behålla de egenskaper som tjädern behöver för att kunna fortplanta sig bör tjäderspelplatser av viss storlek, tillsammans med tillhörande kycklingbiotoper, skyddas.

Mark- och miljööverdomstolen har ansett att tjäderspelplatser i södra Sverige med sju till åtta spelande tjädertuppar får anses var ovanligt stora och att det då var motiverat att föreskriva en skyddszon som sträckte sig en kilometer från spelplatsen (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 december 2019 i mål nr M 1845-19). Av Vindvals rapport, som ofta används vid bedömningar om vindkraftsverks placeringar, utgår man från spelplatser med fler än fem spelande tuppar (Vindvals

rapport 6740 Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss – Syntesrapport s. 61). Detta bekräftas även av Skogsstyrelsen som menar att stora spelplatser, fem till sex tuppar, är särskilt skyddsvärda och att avverkning av skog inom 200–500 meter vid ett enskilt tillfälle inte bör överskrida 1 hektar, för att undvika alltför stora och snabba förändringar (Vägledningar för hänsyn till fåglar, Tjäder s. 3).

I detta fall är spelplatserna inom verksamhetsområdet mindre och de identifierades först vid den inventering som genomfördes 2020. Domstolen bedömer att dessa är av mindre betydelse. Den större och mer använda arenan norr om verksamhetsområdet är dock viktig för att området ska upprätthålla sin ekologiska funktion.

Det är inte möjligt att föreskriva om en tillräckligt stor buffertzon mellan spelplatsen och täkten eftersom en sådan zon skulle omfatta en stor del av brytningsområdet. Enligt domstolen är det inte utrett i vilken utsträckning tjädrarnas spel och häckning kan störas av buller. I avsaknad av utredning och med tillämpning av försiktighetsprincipen anser domstolen att det bör uppställas villkor som begränsar störande buller vid spelplatsen under perioden den 1 april–30 juni. Under samma period bör inte heller anläggningsarbeten för den nya transportvägen få ske för att undvika störningar för häckande hönor. Med dessa villkor, och bolagets åtagande att anlägga vägen på ett sätt som minskar påverkan på eventuella kycklingbiotoper, anser domstolen att täktverksamheten kan bedrivas samtidigt som området upprätthåller en kontinuerlig ekologisk funktion och behåller de egenskaper som tjädern behöver under spelperioden och den huvudsakliga kycklingperioden.

Övriga fåglar

Vid den fågelinventering som utfördes 2017–2018 påträffandes ytterligare ett flertal fågelarter varav flera bedömdes häcka inom verksamhetsområdet. Av inventeringen framgår att flera av arterna är normalt förekommande i ett mellansvenskt skogsområde. Vid inventeringen har även mer hänsynskrävande arter återfunnits inom verksamhetsområdet. Dessa är spillkråka, gulsparv, entita, kungsfågel och nattskärra. När det gäller nattskärra har den hörts spela inom verksamhetsområdet, men det är inte fastställt om den också häckar i området. Av inventeringen framgår

dock att den hällmarkstallskog som finns inom verksamhetsområdet är en lämplig häckningsmiljö. Spillkråka har hörts ropa, men det har ansetts svårt att bedöma om den häckar inom verksamhetsområdet då spillkråka hörs långt och kan ha stora revir. Kungsfågel påträffades med cirka tre revir inom verksamhetsområdet, i huvudsak i de lägre grandominerade områdena. Gulsparv påträffades med en individ i den öppna hällmarkstallskogen.

Av inventeringen framgår att det finns relativt stora arealer potentiell häcknings-miljö för nattskärra i närheten av planerad täkt. I fråga om kungsfågel anges att en skyddsåtgärd är att spara några grandungar i verksamhetsområdets ytterkanter i samband med skogsavverkningen, då kungsfågeln kan häcka även i små grandungar. För gulsparven anges att det kan vara lämpligt att spara enstaka buskar och träd. För spillkråkan anges att om potentiella boträd påträffas i områdets utkanter kan dessa sparas som potentiella boträd. Vidare har bolaget som skyddsåtgärd åtagit sig att sätta upp holkar för att gynna fåglar samt spara sly och buskar i anslutning till transportvägen.

Sammantaget bedömer domstolen att med föreskrivande av skyddsåtgärder i form av uppsättande av holkar för bl.a. entita, samt genom att ålägga bolaget att spara grandungar och för spillkråkan lämpliga boträd i verksamhetsområdets ytterkanter och med övriga åtagande som bolaget gjort, kan en kontinuerlig ekologisk funktion upprätthållas för de inom verksamhetsområdet återfunna fågelarterna.

<u>Växter</u>

Exemplar av blåsippa, mattlummer och revlummer, som är fridlysta enligt 9 § artskyddsförordningen, har påträffats vid inventeringen längs den planerade transportvägen till väg 273. Arterna har inte påträffats inom verksamhetsområdet men kommer att påverkas vid anläggandet av den nya vägen. Med hänsyn till detta har bolaget ansökt om dispens från förbudet i 9 § förordningen. Bolaget har, för att motverka den skada och de förluster som uppstår vid anläggandet av vägen, åtagit sig att flytta påträffade exemplar av revlummer och mattlummer. Blåsippa bedöms

enligt bolaget inte kräva kompensationsåtgärd med hänsyn till artens utbredning i området.

Revlummer, mattlummer och blåsippa var livskraftiga (LC) enligt Rödlistan (SLU Artdatabanken) för 2015 och är det fortsatt i Rödlistan för 2020. Ingen myndighet har i målet gjort gällande att sökt dispens skulle försvåra arternas gynnsamma bevarandestatus. Domstolen, som återkommer till val av transportväg längre fram, bedömer att det inte finns någon annan lämplig plats för transportvägen. Sökt dispens kan därmed lämnas och förekomsten av skyddade växter hindrar därmed inte täktens lokalisering. Bolaget bör utföra de kompensationsåtgärder som föreslagits, dvs. att flytta de exemplar av revlummer och mattlummer som påträffas.

Förekomst av arsenik i berg

En fråga i målet är om plats för sökt bergtäkt är lämplig med hänsyn till förekomst av arsenik i berggrunden. Bolaget har på rekommendation av SGU utfört kompletterande undersökningar av bergområdet. Av de 59 analyser som genomförts över hela området med s.k. XRF, visade sex en arsenikhalt över detektionsgränsen. Dessa analyser var från samma psammitlager och inom fem meter från varandra. Bolaget har efter undersökningen justerat brytområdet och undantagit det område där den högre arsenikhalten påträffades. Enligt bolagets undersökning indikerar avsaknaden av höga arsenikhalter i övrigt att det generellt sett inte förekommer höga arsenikhalter i berggrunden inom den planerade brytområdet. Detta då arsenik är knuten till specifika bergarter, i detta fall psammit, vilka inte har anträffats annat än i det nu undantagna området. SGU, som har tagit del av bolagets kompletterande undersökningar, har inte haft några synpunkter på denna eller slutsatserna i den.

Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att underlaget i målet är tillräckligt för att bedöma platsens lämplighet för en täkt utifrån förekomsten av arsenik. Det justerade brytområdet tillsammans med de villkor som domstolen förskriver och de åtaganden som bolaget har gjort, innebär att risken för att påträffa berg med arsenik har hanterats på ett tillfredställande sätt.

Miljökvalitetsnormer

En myndighet får inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har en sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Vid prövning av ett nytt tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr (5 kap. 4 § miljöbalken).

Till skillnad från försämringsförbudet, som bedöms på kvalitetsfaktornivå, görs äventyrandebedömningen i förhållande till den status eller potential som ska uppnås. Det avgörandet är att det även om verksamheten eller åtgärden tillåts – med de villkor om försiktighetsmått som kan behövas och med hänsyn till utrymmet för att genom andra åtgärder kompensera för det försvårande som tillåtandet medför – fortfarande bedöms vara möjligt att uppnå rätt kvalitet på vattenmiljön (prop. 2017/18:243 s. 193-194).

Vatten som samlas upp inom verksamhetsområdet släpps efter sedimentationsdamm till ett ca 700 meter långt befintligt dike som rinner in i övre delen av Hargsån. Hargsån är definierad som övrigt vatten och är således inte klassad. Hargsån rinner ut i Oxundaån-Hargsån (SE660768-162390, WA93115177), som är närmsta vattenförekomst enligt VISS. Hela Oxundaån-Hargsån är 8 km lång, men vid tillflödet från Hargsån återstår ca 2,5 km till utflödet i Fysingen (SE660749-161885, WA17184339).

Vattenförekomsten Oxundaån-Hargsån har måttlig ekologisk status och uppnår inte god kemisk status. Miljökvalitetsnormen är god ekologisk status till 2027 och god kemisk ytvattenstatus. Det finns ett undantag med hänsyn till kvicksilver och bromerade difenyleter samt ett senare mål år (2027) med avseende på PFOS. Att

den ekologiska statusen för närvarande är måttlig beror bl.a. på förekomst av ammoniak.

Mark- och miljödomstolen bedömer att med de villkor som föreskrivs om sedimentationsdamm, krav på kontroll av ammoniumkväve samt förbud att ta emot massor innehållande PFAS, tillsammans med en delegation till tillsynsmyndigheten att vid behov föreskriva villkor avseende kvaliteten på utgående vatten, är det säkerställt att verksamheten inte kommer i konflikt med försämringsförbudet eller äventyrar möjligheten att nå fastställd miljökvalitetsnorm.

Olägenheter för kringboende

Sökt verksamheten kan medföra olägenheter för närboende i form av buller och vibrationer samt genom påverkan på enskilda brunnar till följd av bortledande av inläckande grundvatten. Dessa olägenheter anser domstolen kan hanteras på ett tillfredställande sätt genom de villkor som föreskrivs och de åtaganden som bolaget har gjort. Den invändning som flest närboende har haft mot täktverksamheten rör transporterna till och från verksamheten och det finns därför anledning att särskilt överväga denna fråga i samband med bedömningen av verksamhetens tillåtlighet.

Transporter

Av utredningen framgår det att verksamheten vid ett ”worst-case-scenario” beräknas generera till ca 283 transporter/dag. Vid ett normalår kan antalet transportrörelse antas vara något lägre.

Bolaget angav ursprungligen att transporterna skulle ske från verksamhetsområdet ut på väg 858. Flera av de närboende som har yttrat sig i målet bor söderut längs väg 858 och har invänt att vägen är smal utan vägren samt att skolbuss och skolbarn använder vägen. Med anledning av de invändningar som fördes fram har bolaget presenterat ett nytt alternativ till transportväg. Transporterna ska enligt detta förslag i stället gå på en delvis nyanlagd väg väster ut och ansluta till väg 273. Trafikverket har godkänt att den nya vägen ansluts till väg 273. En transportväg ut mot väg 273

innebär att olägenheter från transporter för närboende i princip helt kan undvikas. Däremot innebär denna väg att idag oexploaterad naturmark tas i anspråk.

Mark- och miljödomstolen bedömer att transporter söderut på väg 858 inte är lämpligt. Domstolen noterade i samband med synen att vägen är smal och i princip sakar vägren. Att ha ett stort antal tunga transporter på en väg som saknar riktiga busshållplatser och där skolbarn stiger av och på skolbussen, kan inte anses som lämpligt. Även om bolaget skulle förbjuda högersväng från verksamhetsområde ut till väg 858, är det inte möjligt att styra den trafik som kommer till täkten. Bolaget har anfört att eftersom avsättningsområdet för materialet i täkten finns norr om täkten kommer den övervägande delen av transporterna att ske norrut. Domstolen delar dock de närboendes uppfattning att det är svårt att säkert uttala sig om var avsättningsområdet kommer att finns under hela täktens tillståndstid.

För att lokaliseringen av täkten ska anses som lämplig bör transporterna ordnas på annat sätt än till väg 858.

Bolaget har slutit avtal med de markägare som äger mark där den alternativa transportvägen avses att anläggas och Trafikverket har godkänt att vägen ansluts till väg 273 på det sätt som bolaget föreslagit. Det finns inga närboende längs den nya transportvägen. Bolaget har utfört en naturvärdesinventering av området som tas i anspråk av vägen och därefter delvis justerat dragningen för att undvika de områden som har högre naturvärden.

Mark- och miljödomstolen anser att alternativet med en transportväg mot väg 273 kan godtas och att transporterna till och från verksamheten därmed inte utgör något hinder mot verksamhetens lokalisering.

Samlad bedömning av verksamhetens tillåtlighet

Domstolen anser att sökt verksamhet är förenlig med gällande översiktsplan. Bolaget har visat att det finns ett behov av materialet i täkten och att detta material, med erforderliga skyddsåtgärder, kan brytas utan risk för arsenik. Med de villkor

som domstolen föreskriver och de åtaganden som bolaget gör innebär verksamheten inte någon otillåten påverkan på de intressen som anges i 3 kap. miljöbalken, på miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. eller på skyddade djur- och växtarter enligt 8 kap. miljöbalken. Vidare innebär den föreslagna nya transportvägen, tillsammans med de villkor som föreskrivs för verksamheten när det gäller bl.a. buller, vibrationer och kontroll av enskilda brunnar, att olägenheter av någon betydelse inte uppkommer för närboende.

Detta innebär att verksamheten, med de villkor som framgår av domslutet och vilka motiveras nedan, är tillåtlig. Omfattningen av sökt täkttillstånd, dvs. mängden uttaget berg samt införsel och återvinning av material m.m., har inte ifrågasatts. Inte heller har sökt tillståndstid om 20 år för täktverksamheten ifrågasatts. Tillstånd kan därmed ges till sökt verksamhet.

Villkor

Allmänt villkor och åtaganden (villkor 1)

Det allmänna villkoret som bolaget har föreslagit överensstämmer med vad som brukar anges i tillstånd. Det kan därmed föreskrivas som villkor.

De särskilda åtaganden som bolaget har gjort anges efter bolagets yrkanden. Ett antal av dessa åtaganden bedömer domstolen bör komma till uttryck som villkor. Domstolen återkommer till det längre fram.

Brytdjup och verksamhetsområde (villkor 2 och 3)

Bolaget har föreslagit att uttag av berg får ske lägst till +14 m.ö.h. (RH 2000) och att gränser för verksamhetsområde och brytområde ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden samt att skadad gränsmarkering ska ersättas med ny.

Några synpunkter har inte framförts på bolagets förslag och domstolen anser att de kan föreskrivas som villkor för verksamheten.

Transportväg (villkor 4)

Som domstolen konstaterat tidigare är en förutsättning för att verksamhetens lokalisering ska kunna godtas, att transporterna av bergmaterial från verksamheten samt tomma transporter till täkten sker på den nya transportvägen med anslutning till väg 273.

Väg 858 bör endast användas för persontransporter. Bolaget har angett att väg 858 även behöver användas inledningsvis när maskinerna tas i täkten, men att detta då sker norrifrån eftersom maskinerna är för höga för att kunna köra under den belysning som finns vid Torsåkers allé. Eftersom de flesta närboende bor söderut och sträckan norrut på 858 fram till anslutningen till väg 273 är förhållandevis kort, anser domstolen att detta kan godtas. Intransport av maskiner till täkten sker enligt bolaget endast vid ett tillfälle.

För att påskynda anläggandet av transportvägen behöver den enligt bolaget även anläggas in mot täkten från anslutningen till väg 273. Det betyder att transporter med anläggningsmaterial från täkten behöver använda väg 858 för att ta sig till transportvägens anslutning vid väg 273. Enligt domstolen kan det dock antas att transporterna med anläggningsmaterial kommer att färdas norrut på väg 858 för att nå transportvägens anslutning vid väg 273. Detta då det skulle innebära en betydande omväg att välja väg 858 söderut.

I målet har framförts att det vid utfarten mot väg 273 skulle sättas upp en skylt som förbjuder sväng österut. Detta för att hindra transporter att, via väg 273, ta sig söder ut på väg 858. Bolaget har dock motsatt sig detta och enligt domstolen förefaller det osannolikt att transporterna skulle välja denna väg. Dessutom ligger utfarten till väg 273 långt ifrån verksamhetsområdet och det kan ifrågasättas om bolaget har rådighet att på denna plats sätta upp en skylt som styr trafiken.

Sammantaget anser domstolen att det bör föreskrivas ett villkor om att transporter till och från täkten (exklusive persontransporter) ska använda den transportväg som bolaget föreslagit. Om transporter behöver ske på väg 858 under transportvägens

anläggande ska det ske norrut och en skylt som förbjuder högersväng ut från verksamhetsområdet ska sättas upp.

Hantering och kontroll av utgående vatten (villkor 5–7)
Bolaget har föreslagit ett villkor innebärande att mängderna yt- och grundvatten som leds bort från verksamhetsområdet inte får överstiga 47 l/s vid utloppet från sedimentationsdammen.

Domstolen anser att villkoret är tillräckligt för att säkerställa att skada på nedströms liggande diken, markavvattningsföretag och anläggningar inte ska uppkomma.

Vidare har bolaget föreslagit att bortledning av vatten från verksamhetsområdet ska ske via sedimentationsdamm försedd med oljeavskiljning.

Utformningen och dimensioneringen av sedimentationsdammen är av betydelse för vilken påverkan utgående vatten från täkten får på nedströms liggande miljöer. Detta gäller både med avseende på mängd och innehåll av förorenande ämnen. Domstolen anser därför att utformningen och dimensioneringen av dammen bör ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen har yrkat att ett eventuellt tillstånd ska förenas med villkor om regelbunden kontroll av parametern ammoniumkväve och att mätfrekvensen av ammoniumkväve, temperatur och pH bör vara i en omfattning av minst fyra gånger per år (varje kvartal) men helst tolv gånger per år. Detta mot bakgrund av att miljökvalitetsnormerna inte får äventyras i de ytvattenrecipienter som berörs.

Bolaget har anfört att man utifrån erfarenheter från andra bergtäkter kan dra slutsatsen att ammoniakhalten i utgående vatten kommer att ligga under maximalt tillåten halt och att risken för att akuttoxiska halter ska uppkomma ens i det första vattendraget bedöms som mycket liten. Enligt bolaget kan kvävehalter och ammoniak inte med säkerhet anges i dagsläget eftersom dessa varierar beroende på bl.a. hur mycket sprängmedel som behövs, mängd vatten och reningsgrad.

Som länsstyrelsen påpekat är förekomsten av ammoniak ett av skälen till att god ekologisk status inte uppnås i nedströms liggande vattenförekomst. För att inte komma i konflikt med försämringsförbudet eller äventyra möjligheten att nå god ekologisk status är det viktigt att genom mätningar säkerställa att de antaganden som bolaget har gjort utifrån erfarenheter från andra bergtäkter stämmer. Domstolen anser därför att mätning av ammoniumkväve, temperatur och pH bör ske. Som utgångspunkt är det tillräckligt att mätning sker fyra gånger per år (varje kvartal). Skulle det utifrån resultatet av dessa mätningar finnas behov av utökad kontroll bör tillsynsmyndigheten kunna besluta om detta.

När det i övrigt gäller kvaliteten på utgående vatten från sedimentationsdammen bör detta hanteras inom ramen för kontrollprogrammet och med en delegation till tillsynsmyndigheten att meddela villkor eller förelägga om försiktighetsmått avseende kvaliteten på utgående vatten som ska släppas till recipient.

Arbetstider och buller (villkor 8–12)

Bolagets föreslag till villkor för buller stämmer överens med Naturvårdsverkets riktvärden för buller från industri vid bl.a. bostäder. I detta fall har det inte framkommit något som motiverar att längre gående krav ska ställas i förhållande till bostäder. Bolaget har gett in en bullerutredning som visar att med skyddsåtgärder i form av bullervallar, containrar och ljuddämpat bergborraggregat, kommer värdena att kunna innehållas. Domstolen anser att de av bolaget föreslagna arbetstiderna och bullervillkoret är tillräckliga för att förhindra att olägenheter av betydelse för kringboende.

Någon verksamhet i täkten ska inte bedrivas lördag, söndag och helgdag samt nattetid kl. 22–06. Eftersom tillsynsmyndigheten ges möjlighet att vid enstaka tillfällen och för väl avgränsade perioder medge att arbetstiderna i täkten utökas, bör det dock finnas bullervillkor reglerar tillåtet buller även för lördag, söndag och helgdag samt nätter.

Som domstolen konstaterat tidigare finns det direkt norr om verksamhetsområdet en större och väletablerad spelplats för tjäder. För att den kontinuerliga ekologiska funktionen för tjädern i området inte ska försämras får denna spelplats med närliggande kycklingbiotoper inte skadas.

Eftersom det inte är möjligt att åstadkomma en tillräcklig buffertzon mellan verksamhetsområdet och spelplatsen anser domstolen att andra skyddsåtgärder behöver föreskrivas för att undvika att tjädern störs under sin spel- och häckningsperiod. Domstolen anser att det är lämpligt att föreskriva liknande villkor som Mark- och miljödomstolen i Nacka föreskrivit i avgörandet den 4 juni 2021 i mål nr M 7976-18 avseende en bergtäkt i Vallentuna kommun. Detta innebär att det bör föreskrivas ett villkor som förbjuder särskilt bullrande verksamheter under den period som tjädern spelar och häckar. Enligt domstolen bör denna period bestämmas till den 1 april–30 juni. Ljudnivåerna vid spelplatsen får inte överstiga 10 dB(A) jämfört med de nivåer som uppmäts vid spelplatsen när ingen täktverksamhet bedrivs. Därtill bör ett villkor föreskrivas som förbjuder anläggandet av transportvägen under samma period. Detta för att skydda de lämpliga kycklingbiotoper som finns i närheten av föreslagen transportväg.

Skorstensbesiktning och information om sprängning (villkor 13 och 14)
Bolaget har föreslagit ett villkor om att sprängningar ska anpassas och genomföras på ett sådant sätt och med sådana skyddsåtgärder att skador till följd av stenkast inte uppstår samt att alla närboende inom 1 km, senast 48 timmar före sprängning, ska informeras om planerad tidpunkt för sprängning.

Några synpunkter har inte inkommit på villkoret och det överensstämmer med vad som vanligen föreskrivs för bergtäkter.

Bolaget har också åtagit sig att innan verksamheten vid täkten inleds göra en syneförrättning, inklusive skorstensbesiktning, på alla fastigheter inom 1 km från gränsen för verksamhetsområdet. Domstolen anser att åtagandet bör föreskrivas som villkor.

Av bolagets utredning framgår att det kan finnas risk för stenkast. Bolaget har i sin utredning beskrivit åtgärder för att minska kastrisker och även detta kan hanteras inom ramen för kontrollprogrammet.

Vibrationer och luftstötvågor (villkor 15 och 16)
Bolagets förslag till villkor för vibrationer och luftstötsvågor överensstämmer med de villkor som brukar föreskrivas enligt praxis. Bolaget har gett in en riskanalys och vibrationsutredning. Utredningen visar att verksamheten kan bedrivas på ett sätt så att villkoren för vibrationer och luftstötsvågor kan innehållas.

Några ytterligare villkor utöver vad bolaget har föreslagit behövs inte utan övriga frågor som rör vibrationer och luftstötsvågor kan hanteras inom ramen för kontrollprogrammet.

Damning, hantering av kemiska produkter m.m. (villkor 17–19)
Bolaget har föreslagit sedvanliga villkor avseende åtgärder för att begränsa damning från verksamheter samt för hanteringen av kemiska produkter. Länsstyrelsen har anfört att förvaring av kemiska produkter bör ske i tankar och tråg försedda med påkörningsskydd. Domstolen instämmer i att villkoret bör utformas med ett sådant krav. I övrigt har några invändningar mot bolagets villkorsförslag inte framförts och domstolen anser att vad bolaget har föreslagit kan föreskrivas.

Åtgärder för att gynna fåglar (villkor 20)
Bolaget har gjort vissa åtaganden för att minska verksamhetens påverkan på de fågelarter som häckar inom verksamhetsområdet. Domstolen anser att det är viktigt att dessa åtgärder utförs för att området ska bibehålla sin ekologiska funktionalitet för arterna. Utöver de åtgärder som bolaget har föreslagit och som främst avser tjäder och entita, framgår det av fågelinventeringen att det är möjligt att underlätta för spillkråka och kungsfågel att häcka i området om för dem lämpliga träd sparas. Även detta bör därför föreskrivas som en skyddsåtgärd.

Kontroll med avseende på påverkan från bortlett grundvatten (villkor 21–23)
Bolaget har gjort ett antal åtaganden när det gäller kontrollen av den påverkan som täktverksamheten kan få på grundvattennivåer i täktens närhet. Domstolen anser att dessa åtagande bör föreskrivas som villkor för tillståndet. Den närmare placeringen av grundvattenrör och bergborrade observationshål kan ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

En fråga i målet har varit risken för att täktverksamheten ska innebära en negativ påverkan på de sumpskogar som finns i anslutning till verksamhetsområdet och inom influensområdet. Bolaget har anfört att skogarna inte bedöms påverkas. Detta eftersom sumpskogarnas torvskikt har mycket låg hydraulisk konduktivitet och de fältundersökningar som bolaget har låtit utföra visar att torvskikten i sumpskogarna underlagras av ler- och siltskikt vilket ytterligare minskar den hydrauliska konduktiviteten.

Länsstyrelsen har anfört att av bolaget redovisade undersökningar med stickprovstagning i sumpskogarna tillför värdefullt underlag till målet och att bedömningen att sumpskogarna påverkas mindre av grundvattensänkningar verkar sannolikt. Både länsstyrelsen och SGU har dock anfört att bolaget ändå bör kontrollera att en påverkan inte uppkommer. Bolaget och länsstyrelsen är överens om hur denna kontroll ska utföras. Domstolen anser att det bör föreskrivas ett villkor med krav på att innan verksamheten påbörjas kontrollera grundvattennivån i de ytliga jordlagren vid tre närliggande sumpskogar. Kontroll ska därefter ske två gånger per år i minst tre grundvattenrör, ett vid varje av de tre närliggande sumpskogarna. Den mer exakta placeringen av grundvattenrören bör ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Av utredningen i målet framgår att om påverkan på sumpskogar ändå uppkommer är en möjlig åtgärd att återföra vatten. En uppföljning av vattennivåerna och miljöerna i de tre sumpskogarna bör ske enligt kontrollprogrammet som bl.a. ska ange hur en eventuell återföring av vatten med rätt vattenkvalitet kan ske.

Bolaget har åtagit sig att innan verksamheten påbörjas erbjuda alla fastighetsägare med dricksvattenbrunnar inom 1 km från verksamhetsområdesgränsen mätning av vattennivåer och provtagning av vattenkvaliteten i brunnarna. Detta bör föreskrivas som villkor. Vidare har bolaget under huvudförhandlingen uppgett att om en påverkan uppkommer avser bolaget att ersätta fastighetsägarna med nya brunnar. Bolaget har uppgett att det står för samtliga anläggnings- och installationskostnader för att fastighetsägarna ska få ett vatten av likvärdig kvalitet ur kranen. Även detta bör föreskrivas som ett villkor för tillståndet.

Kontroll av inkommande massor samt förekomst av arsenik i berg (villkor 24–26)
Enligt VISS uppnår nedströms liggande vattenförekomst inte god kemisk ytvattenstatus bl.a. då gränsvärdet för PFOS i ytvatten överskrids. Enligt VISS bör åtgärder sättas in så snart som möjligt för att nå målet om en god kemisk status till 2027.

Bolaget har uppgett att man inte kommer att ta emot massor innehållande PFAS. Eftersom frågan är av betydelse med hänsyn till gällande miljökvalitetsnorm bör det föreskrivas ett förbud mot att ta emot inkommande massor innehållande PFAS.

I övrigt vad gäller utsläpp av metaller och persistenta organiska ämnen har bolaget anfört att dessa utsläpp främst kan komma från massor som används vid efterbehandling och då bolaget frånfallit yrkandet att få använda sig av externa massor vid efterhandling har risken för dessa utsläpp försvunnit. Länsstyrelsen har dock påpekat att ansökt verksamhet innebär en relativt omfattande masshantering som i sig kan riskera bidra med utsläpp av föroreningar i form av till exempel metaller och persistenta organiska ämnen. Länsstyrelsen har mot bakgrund av detta anfört att en kontroll av föroreningsgrad av inkommande massor samt kontroll av föroreningsinnehåll i utgående vatten ändå bör ske och att kontrollen bör avse de ämnen som anges i bilaga B10 avsnitt 4.4 till miljökonsekvensbeskrivningen.

Domstolen anser att det är lämpligt att en kontroll av inkommande massor sker ifråga om förekomst av metaller och persistenta organiska ämnen. Denna kontroll kan ske inom ramen för kontrollprogrammet.

En viktig fråga i målet har varit risken för att i täkten ta ut berg som innehåller arsenik. Som domstolen anfört tidigare anser domstolen att bolaget med de kompletterande undersökningar som bolaget gjort samt genom att undanta ett område från brytning, har visat att risken för att bryta arsenikhaltigt berg är liten.

Bolaget har dock åtagit sig att i samband med avbaning av brytområden löpande kartera området med hjälp av sakkunnig geolog och handhållen XRF för att kartlägga om det finns berg med förhöjda halter av arsenik. Detta åtagande bör föreskrivas som villkor.

Flera av myndigheterna har anfört att bolaget, om arsenikhaltigt berg ändå skulle påträffas, också bör vidta de åtgärder som rekommenderas i aktbilaga 179 s. 14. Bolaget har inte motsatt sig detta och domstolen anser att det är lämpligt att det av kontrollprogrammet framgår vilka åtgärder som ska vidtas om arsenikhalter påträffas som överstiger detektionsgränsen för XRF.

Efterbehandling och säkerhet (villkor 29 och 30)
När täktverksamheten avslutats är avsikten att täkten ska vattenfyllas så att det blir en täktsjö. Tiden för täktsjön att fyllas upp till nivån + 30 m.ö.h beräknas ta åtminstone 35 år. Avrinningen från sjön avses då ske till ett dike i områdets nordöstra hörn och därefter söderut.

De invändningar som förts fram när det gäller efterbehandlingen har i huvudsak avsett bolagets ursprungliga yrkande om att använda externa massor. Detta yrkande har bolaget numera frånfallit.

Domstolen anser att det villkor som bolaget har föreskrivit avseende efterbehandling kan godtas.

Bolaget har föreslagit att säkerhet ska ställas med 3 410 000 kr baserat på vedertagen beräkningsformel. Några invändningar har inte anförts mot beloppet och domstolen anser att det av bolaget föreslagna beloppet för ställande av säkerhet kan godtas.

Kontrollprogram och delegation (villkor 27 och D1–D4)
Utformningen av villkor om kontrollprogram samt delegation till tillsynsmyndigheten framgår av domslutet och skälen för dessa anges ovan i anslutning till aktuell fråga.

Igångsättningstid och arbetstid
Några invändningar mot av bolaget föreslagen arbetstid och igångsättningstid har inte förts fram och föreslagna tider överensstämmer med vad som brukar föreskrivas.

Arbetstiden ska därmed bestämmas till tio år och igångsättningstiden till två år. Båda tiderna räknas från det att denna dom får laga kraft.

Oförutsedd skada
Tiden för anmälan av oförutsedd skada ska bestämmas till 20 år.

Prövningsavgift
Storleken på prövningsavgiften har inte ifrågasatts. Några skäl för att minska eller efterskänka avgiften har inte framkommit. Avgiften för prövning av denna ansökan ska därför bestämmas till 15 400 kr. Avgiften är betald.

Verkställighetsförordnande
Swerock har yrkat att mark- och miljödomstolen ska förordna att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att det inte har fått laga kraft.

När det finns skäl till det får mark- och miljödomstolen förordna att tillståndet till en verksamhet får tas i anspråk även om domen inte har fått laga kraft, se 22 kap.

28 § miljöbalken. Ett verkställighetsförordnande innebär att en lagakraftvunnen dom inte behöver avvaktas och är ur processuell synvinkel att se som ett undantag. Det är därför verksamhetsutövaren som har att visa på vilka skäl som talar för ett verkställighetsförordnade. Verksamhetsutövarens intresse ska med viss marginal väga tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras (se NJA 2012 s. 623).

I detta fall innebär ett tillstånd till verksamheten att ett idag oexploaterat mark-område tas i anspråk på ett irreversibelt sätt. Området hyser delvis höga naturvärden Tillåtligheten av verksamheten har ifrågasatts av både Sigtuna kommun och bygg- och miljönämnden. Det finns därmed starka intressen mot ett verkställighets-förordnande. Enligt domstolen har bolaget inte anfört några skäl som innebär att det finns anledning att frångå huvudregeln om att man bör avvakta att lagakraftvunnet avgörande innan tillstånd tas i anspråk. Bolagets yrkande om verkställighets-förordnande ska därmed avslås.

Rättegångskostnader

Enligt 25 kap. 2 § första stycket miljöbalken svarar i ansökningsmål om vattenverksamhet sökanden för sina egna och motpartens kostnader i mark- och miljödomstolen. Ersättning för rättegångskostnad ska motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till eventuellt ombud om kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt (18 kap. 8 § rättegångsbalken).

I målet har yrkande om ersättning för rättegångskostnader gjorts enligt följande:

- Länsstyrelsen har yrkat ersättning med 36 000 kr, allt avseende arbete.
- Sigtuna kommun har yrkat ersättning med 25 989 kr, varav 25 767 kr avser arbete och 222 kr avser utlägg.

- Bygg- och miljönämnden i Sigtuna kommun har yrkat ersättning med 23 275 kr, allt avseende arbete.
- Å.F. har yrkat ersättning med 6 000 kr, avseende arbete och reseersättning.
- I.C har yrkat ersättning med 6 800 kr avseende arbete och reseersättning.
- C.G.B har yrkat ersättning med 6 500 kr avseende arbete och reseersättning.

Bolaget har vitsordat yrkad ersättning från länsstyrelsen, Sigtuna kommun, Bygg- och miljönämnden i Sigtuna kommun och Å.F. . Beloppen bedöms i sin helhet som skäliga och ska därför dömas ut.

Bolaget har motsatt sig ersättningsanspråken från I.C och C.G.B då de enligt bolaget inte kan anses som sakägare i förhållande till den ansökta vattenverksamheten. I.C och C.G.B har vidhållit att de är berörda av verksamheten och de bör ersättas för sina kostnader med yrkade belopp.

Rätt till ersättning för rättegångskostnader har den som är sakägare till följd av att man påverkas av den ansökta vattenverksamheten, dvs. i detta fall bolagets ansökan om att leda bort det till täkten inläckande grundvattnet. I.C:s fastigheter, B, N och O, samt C.G.B fastighet M ligger i anslutning till varandra på ett avstånd om åtminstone två kilometer söder om sökt verksamhetsområde och mer än en kilometer utanför beräknat influensområde. Domstolen, som anser att bolagets hydrogeologiska undersökning är robust, bedömer att I.C:s och C.G.B:s fastigheter ligger på att alltför långt avstånd för att de ska anses vara sakägare i förhållande till sökt vattenverksamhet. Deras yrkande om ersättning ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 7 (MMD-01)

Överklagande senast den 6 oktober 2021.

Malin Wik Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Malin Wik, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Kia Salin och Lars Strömberg.

VERKSAMHETSOMRÅDE

PUNKT	X	Y
1	668956.349	6614625.177
2	668969.313	6614766.546
3	669129.404	6614803.431
4	669652.809	6614953.363
5	669770.702	6614853.755
6	669757.384	6614826.681
7	669777.404	6614816.671
8	669714.419	6614661.844
9	669666.177	6614547.442
10	669595.923	6614375.022
11	669196.974	6614392.518
12	669120.932	6614403.369

BRYTOMRÅDE

PUNKT	X	Y
1	669683.889	6614648.073
2	669577.904	6614511.843
3	669197.901	6614402.487
4	669126.476	6614412.679
5	669024.553	6614550.041
6	669104.147	6614686.889
7	669206.963	6614727.518
8	669299.499	6614800.287
9	669330.421	6614850.611
10	669650.432	6614942.280
11	669728.848	6614876.026
12	669592.197	6614845.103

ANVISNINGAR

KOORDINATSYSTEM
SYSTEM I PLAN: SWEREF99 TM
SYSTEM I HÖJD: RH 2000

FÖRKLARINGAR

- FASTIGHETSGRÄNS
- KRAFTLEDNING
- VÄGAR
- MINDRE VÄGAR
- DIKEN
- BYGGNADER
- VATTENDRAG
- SANKMARK
- INSYNSSKYDD
- VERKSAMHETSOMRÅDESGRÄNS
- BRYTOMRÅDESGRÄNS
- EXPLOATERINGSPLAN
- IN- OCH UTFARTSVÄG
- PLANERAD BRYTRIKTNING

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2021-06-04
MÅLNR: M 8905-19
AKTBIL: 261

BERÄKNINGAR

BRYTOMRÅDE = 213 810 M²
VERKSAMHETSOMRÅDE = 330 090 M²
BRYTVOLYM = CA 3 000 000 M³ BERG & 100 000 M³ JORD
RÄKNAT MED 0,5 METER JORDTÄCKE OCH TÄKTBOTTEN PÅ NIVÅ +30
BULLERVALL UPP TILL NIVÅ +42,0 MED LUTNING 1:1,5 = CA 17 000 M³

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

SWEROCK

TROSTAKROSSEN BERGTÄKT

WSP Samhällsbyggnad
Box 8094
700 08 Örebro
TEL: 010 - 722 50 00

UPPDRAG NR	RITAD/KONSTRUERAD AV	HANDLÄGGARE
10249445	T SAHLIN	T SAHLIN
DATUM	ANSVARIG	
2021-06-03	T SAHLIN	

ANSÖKAN OM TILLSTÅND

EXPLOATERINGSPLAN

ETAPP 1

SKALA	A3	NUMMER	BET
1:4000		M102A	

FIL: \\SER010RE1SE\PROJECTS\5424\10249445\4_CAD\M\RITDEF\M102A.DWG PLOTTAD: 2021-06-03 14.13 AV ANVÄNDARE SETS15856

40
35
39
35
+31
ETABLERINGSYTA
11 200 M²
KIMSTA

VERKSAMHETSOMRÅDE

PUNKT	X	Y
1	668956.349	6614625.177
2	668969.313	6614766.546
3	669129.404	6614803.431
4	669652.809	6614953.363
5	669770.702	6614853.755
6	669757.384	6614826.681
7	669777.404	6614816.671
8	669714.419	6614661.844
9	669666.177	6614547.442
10	669595.923	6614375.022
11	669196.974	6614392.518
12	669120.932	6614403.369

BRYTOMRÅDE

PUNKT	X	Y
1	669683.889	6614648.073
2	669577.904	6614511.843
3	669197.901	6614402.487
4	669126.476	6614412.679
5	669024.553	6614550.041
6	669104.147	6614686.889
7	669206.963	6614727.518
8	669299.499	6614800.287
9	669330.421	6614850.611
10	669650.432	6614942.280
11	669728.848	6614876.026
12	669592.197	6614845.103

ANVISNINGAR

KOORDINATSYSTEM
SYSTEM I PLAN: SWEREF99 TM
SYSTEM I HÖJD: RH 2000

FÖRKLARINGAR

- FASTIGHETSGRÄNS
- KRAFTLEDNING
- VÄGAR
- MINDRE VÄGAR
- DIKEN
- BYGGNADER
- VATTENDRAG
- SANKMARK
- INSYNSSKYDD
- VERKSAMHETSOMRÅDESGRÄNS
- BRYTOMRÅDESGRÄNS
- EXPLOATERINGSPLAN
- IN- OCH UTFARTSVÄG
- PLANERAD BRYTRIKTNING

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2021-06-04
MÅLNR: M 8905-19
AKTBIL: 262

BERÄKNINGAR

BRYTOMRÅDE = 213 810 M²
VERKSAMHETSOMRÅDE = 330 090 M²
BRYTVOLYM = CA 6 250 000 M³ BERG & 100 000 M³ JORD
RÄKNAT MED 0,5 METER JORDTÄCKE OCH TÄKTBOTTEN PÅ NIVÅ +14
BULLERVALL UPP TILL NIVÅ +42,0 MED LUTNING 1:1,5 = CA 17 000 M³

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

SWEROCK

TROSTAKROSSEN BERGTÄKT

WSP Samhällsbyggnad
Box 8094
700 08 Örebro
TEL: 010 - 722 50 00

UPPDRAG NR	RITAD/KONSTRUERAD AV	HANDLÄGGARE
10249445	T SAHLIN	T SAHLIN
DATUM	ANSVARIG	
2021-06-03	T SAHLIN	

ANSÖKAN OM TILLSTÅND

EXPLOATERINGSPLAN

ETAPP 2

SKALA	A3	NUMMER	BET
1:4000		M102B	

FIL: \\SERO10RE1SE\PROJECTS\15424\10249445\4_CAD\M\RITDEF\M102B.DWG PLOTTAD: 2021-06-03 14:13 AV ANVÄNDARE SETS15856

1
2
3
4
5
6

Förklaring
Brytområde
Verksamhetsområde
Infartsväg
Orört område
Lokal avrinning
Flödesvägar
Markavvattningsföretag
Lokala avrinningsområden
Norr 1
Söder 1
Söder 2
Söder 3
P4
Altuna Ösby-Altuna tf
P2
Klmsta, Kohagen, Tjusta o Ekeby m.fl
P1
Klmsta, Kohagen, Tjusta o Ekeby m.fl
P3
Klmsta tf
Klmsta-Brunnsvik tf m.fl
N
0
1
2
3 Kilometer

Teckenförklaring
Verksamhetsområde
Brytområde
Influensområde ytligtgv
Influensomrade berg
Naturvärdesklass
Högsta (klass 1)
Hogt (klass 2)
Pataglgt (klass 3)
Visst (klass 4)
1
2
3
0
150
300
600 m
N

SVERIGES DOMSTOLAR

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark-och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

   Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljöverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljöverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Anvisningar för överklagande **MMD-01 - Dom första instans** • Producerat av Domstolsverket, Avd. för domstolsutveckling • 2018-11